

ingediend op **844** (2020-2021) – Nr. 19
28 maart 2022 (2021-2022)

Onderzoek

naar de aanpak van de met PFOS vervuilde gronden
op de Oosterweelwerf
en de gevolgen voor de volksgezondheid

Verslag van de hoorzitting

namens de Onderzoekscommissie PFAS-PFOS
uitgebracht door Tinne Rombouts, Willem-Frederik Schiltz
en Mieke Schauvliege

van 8 oktober 2021
met het Departement Omgeving, afdeling GOP

Documenten in het dossier:

- 844** (2020-2021) – Nr. 1: Motie
- Nr. 2 en 3: Amendementen
- Nr. 4: Tekst aangenomen door de plenaire vergadering van de motie
- Nr. 5 t.e.m. 18: Verslagen van de hoorzittingen

Samenstelling van de Onderzoekscommissie PFAS-PFOS:

Voorzitter: Hannes Anaf.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Joris Nachtergaele, Freya Perdaens;

Bart Claes, Chris Janssens, Stefaan Sintobin;

Stijn De Roo, Tinne Rombouts;

Gwenny De Vroe, Willem-Frederik Schiltz;

Imade Annouri, Mieke Schauvliege;

Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

Op 16 juni 2021 nam het Vlaams Parlement een motie aan tot uitoefening van het recht van onderzoek naar de aanpak van de met PFOS vervuilde gronden op de Oosterweelwerf en de gevolgen voor de volksgezondheid. De installatievergadering van de onderzoekscommissie vond plaats op 25 juni 2021. Haar opdracht liep tot 31 januari 2022 en werd op 26 januari 2022 verlengd tot 18 maart 2022. In deze periode werd een reeks openbare hoorzittingen gehouden met experts en getuigen.

Hoorzittingen met experts:

2 juli 2021	Jacob de Boer en Wim De Coen
2 juli 2021	Nicolas van Larebeke, Jamie C. De Witt, Greet Schoeters en Ilse Loots
9 juli 2021	Juan D. Piñeros Garcet, Jan de Vos en William Leys
9 juli 2021	Arjen Wintersen
16 juli 2021	Karl Vrancken, opdrachthouder
20 augustus 2021	Karl Vrancken, opdrachthouder
27 augustus 2021	Isabelle Larmuseau en Geert Van Calster
27 augustus 2021	essenscia, VVP en VVSG
30 augustus 2021	Lucas Bergkamp

Hoorzittingen met getuigen:

3 september 2021	3M
6 september 2021	vakbondsafvaardiging en arbeidsgeneeskundige dienst van 3M
15 september 2021	THV RoTS
24 september 2021	Lantis
1 oktober 2021	OVAM
8 oktober 2021	Departement Omgeving, afdeling GOP
15 oktober 2021	Departement Omgeving, afdeling Handhaving
22 oktober 2021	VMM
29 oktober 2021	VITO
29 oktober 2021	Jan Tytgat
8 november 2021	agentschap Zorg en Gezondheid
19 november 2021	Departement Mobiliteit en Openbare Werken
19 november 2021	Grondbank vzw
26 november 2021	THV RoTS, Lantis en Jan Tytgat
3 december 2021	3M
10 januari 2022	gemeente Zwijndrecht
14 januari 2022	provincie Antwerpen
14 januari 2022	stad Antwerpen
17 januari 2022	bevoegde ministers uit de zittingsperiode 2014-2019
21 januari 2022	André Van de Vyver en Jan Van Rensbergen
24 januari 2022	bevoegde ministers uit de zittingsperiode 2019-2024
7 februari 2022	OVAM, de voogdijminister en de ministers bevoegd voor Mobiliteit en Openbare Werken en Omgeving uit de zittingsperiode 2014-2019

Op basis van deze hoorzittingen werd door de Onderzoekscommissie PFAS-PFOS een eindverslag opgesteld.

Hierna volgt het tussentijdse verslag van de hoorzitting van de Onderzoekscommissie PFAS-PFOS van 8 oktober 2021 met het Departement Omgeving, afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten met als getuigen:

- Peter Cabus (secretaris-generaal Departement Omgeving en covoorzitter van de projectgroep Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beleidsdomein Omgeving);
- Lina Grooten (waarnemend afdelingshoofd, afdeling GOP, Departement Omgeving);
- Peter Balas (directiehoofd Directie Omgevingsprojecten, afdeling GOP, Departement Omgeving);
- Vicky Demeyer (dossierbehandelaar 3M (Milieu), afdeling GOP, Departement Omgeving);
- Rita Heyvaert (dossierbehandelaar Oosterweel (Ruimtelijke Ordening), afdeling GOP, Departement Omgeving);
- Griffin De Baere (coördinator Processen Toekomstverbond, Departement Omgeving).

Het verslag van deze hoorzitting is een geredigeerd woordelijk verslag dat aan de getuigen ter goedkeuring werd voorgelegd. De opmerkingen, rechtzettingen of aanvullingen van de getuigen werden als voetnoten vermeld.

**Verslag van de hoorzitting van 8 oktober 2021
met het Departement Omgeving, afdeling GOP**

De voorzitter: Goedemorgen, collega's, en ook aan de mensen van het Departement Omgeving die vandaag te gast zijn in onze onderzoekscommissie.

We hebben vandaag weer een heel uitgebreide agenda. Ik stel voor dat we daarmee starten.

Vandaag staat het getuigenverhoor van het Departement Omgeving op de agenda van de onderzoekscommissie PFAS-PFOS. Deze voormiddag horen we de afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten (GOP). Deze namiddag focussen we op de afdeling Handhaving.

Net zoals in de vorige commissievergadering, starten we met de vaststelling van de identiteit van de getuigen en de eedaflegging. Als getuigen verschijnen vandaag: de heer Peter Cabus, secretaris-generaal van het Departement Omgeving, mevrouw Lina Grooten, waarnemend afdelingshoofd van de afdeling GOP van het Departement Omgeving, de heer Peter Balas, directiehoofd Directie Omgevingsprojecten van de afdeling GOP van het Departement Omgeving mevrouw Vicky Demeyer, dossierbehandelaar 3M (Milieu) van de afdeling GOP van het Departement Omgeving, mevrouw Rita Heyvaert, dossierbehandelaar Oosterweel (Ruimtelijke Ordening) van de afdeling GOP van het Departement Omgeving, en de heer Griffin De Baere, coördinator processen Toekomstverbond van het Departement Omgeving.

Van deze getuigen werden de oproeping, de identiteit, beroep, plaats en datum van geboorte en woonplaats vastgesteld.

Ik nodig de getuigen vooreerst uit tot het afleggen van de eed. Mag ik u vragen uw naam te vermelden en vervolgens de volgende eedformule uit te spreken: "Ik zal de gehele waarheid zeggen en niets dan de waarheid."

De heer Cabus heeft het woord.

Peter Cabus: Peter Cabus. Ik zal de gehele waarheid zeggen en niets dan de waarheid.

De voorzitter: Mevrouw Grooten heeft het woord.

Lina Grooten: Lina Grooten. Ik zal de gehele waarheid zeggen en niets dan de waarheid.

De voorzitter: De heer Balas heeft het woord.

Peter Balas: Peter Balas. Ik zal de gehele waarheid zeggen en niets dan de waarheid.

De voorzitter: Mevrouw Demeyer heeft het woord.

Vicky Demeyer: Vicky Demeyer. Ik zal de gehele waarheid zeggen en niets dan de waarheid.

De voorzitter: Mevrouw Heyvaert heeft het woord.

Rita Heyvaert: Rita Heyvaert. Ik zal de gehele waarheid zeggen en niets dan de waarheid.

De voorzitter: De heer De Baere heeft het woord.

Griffin De Baere: Griffin De Baere. Ik zal de gehele waarheid zeggen en niets dan de waarheid.

De voorzitter: De getuigen wordt gewezen op artikel 10, §4, van het decreet van 1 maart 2002 houdende de organisatie van het parlementair onderzoek, dat stelt dat, onverminderd het inroepen van het beroepsgeheim, bedoeld in artikel 458 van het Strafwetboek, iedere getuige kan weigeren te getuigen wanneer hij zich door zijn verklaringen zou kunnen blootstellen aan strafvervolgning.

Van deze vergadering zal een proces-verbaal worden opgesteld waarbij u gevraagd wordt om dit binnen de 15 dagen na dit verhoor te ondertekenen, nadat u het gelezen en bevestigd heeft. Het verslag wordt u dan ook spoedig bezorgd.

Net zoals in de vorige commissievergaderingen hebben we ook aan de mensen van het Departement Omgeving gevraagd om een kort openingsstatement te maken. Dat duurt maximaal 15 minuten. Daarna geven we het woord aan de politieke fracties. We zullen een eerste ronde organiseren waarbij we de fracties telkens vragen laten stellen en waarop er dan één globaal antwoord kan worden gegeven. In een tweede ronde gaan we dan dieper op de zaak in.

Collega's, omdat we zowel in de voor- als de namiddag een programma hebben, is het denk ik belangrijk dat we de vragen in de voormiddag echt specifiek op dit aspect richten, en dat we het thema 'Handhaving' echt voor de namiddag houden. Laten we ook proberen om punctuele vragen te stellen, want anders zal het denk ik moeilijk worden om het programma helemaal af te werken.

Ik geef graag het woord aan de heer Cabus.

Peter Cabus: Dank u wel, voorzitter.

Het Departement Omgeving verleent zijn volle medewerking aan de onderzoekscommissie.

We gaan kritische vragen niet uit de weg. Ongetwijfeld zijn er nog verdere verbeterpunten en daarin investeren we trouwens ook continu. We zullen ook met de aanbevelingen uit deze onderzoekscommissie verder aan de slag gaan. De omvang van de PFAS-problematiek, de verschillende persberichten en specifiek ook de Panoreportage van enige tijd terug heeft het management, maar ook de personeelsleden sterk geraakt. Het realiseren van een gezonde en kwaliteitsvolle leefomgeving staat trouwens volop in onze missie. Dat is heel sterk onder de aandacht gebracht. Het gaat ons eerlijk gezegd niet in de koude kleren zitten. De aantijgingen die zijn geformuleerd, worden op dit moment onderzocht door Audit Vlaanderen. Daar kan ik zelf dus geen verdere verklaringen over afleggen, maar we wachten uiteraard het resultaat van het onderzoek af.

In functie van deze zitting verzamelden we de laatste maanden heel wat informatie. Nu, heel wat van die informatie slaat op het voormalige Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE). U weet dat het Departement Omgeving op 1 april 2017 is ontstaan als een fusie van het Departement Ruimte en het Departement LNE. We hebben al die informatie proberen te verzamelen en zullen die ook met u delen voor zover die ons bekend is.

Heel kort nog: we hebben in de commissie Leefmilieu van laatstleden een vrij omstandige uiteenzetting gegeven van de verschillende opdrachten die het departement heeft in het kader van de PFAS- en PFOS-problematiek. Ik zal dat hier niet herhalen. Ik denk dat die presentatie bekend is, maar uiteraard kunnen daarover nadien nog wel vragen worden gesteld. Als ik dat grosso modo samenvat is dat een blok rond humane biomonitoring, waarvan ik uit de correspondentie met de voorzitter heb begrepen dat dat op een ander moment specifiek aan bod zal komen, samen met het Steunpunt Milieu en Gezondheid. Dan is er natuurlijk nog een blokje rond de coördinatie van het Europees beleid rond chemische stoffen, waarover straks ook nog wel vragen kunnen worden gesteld. Dan is er heel specifiek ook de vergunningverlening, die hier vanmorgen onder andere via de afdeling GOP centraal staat. Het aspect 'Handhaving' zal dan vanmiddag specifiek aan bod komen.

Daarnaast zijn er nog een aantal andere opdrachten die relevant zijn om te vermelden. In de pers en ook in dit parlement zijn er vragen ontstaan in verband met een aantal certificaten in het kader van het Europees Milieumanagement en Audit Schema, het zogenaamde EMAS. Die vragen kunnen ook door de afdeling GOP beantwoord worden, omdat de competentie en de opdracht ter zake daar zijn gelokaliseerd.

Dan zijn er de O&O-attesten (onderzoek en ontwikkeling). Ook daarover is er een vertegenwoordiger in de zaal aanwezig. Desgevallend kan die ook naar voren worden geroepen om daar antwoorden op te geven, specifiek dan over die O&O-attesten die zijn verstrekt aan 3M.

Ten slotte is er het PFAS-actieplan. Ook daar kunnen vragen over worden gesteld. Dat vloeit voort uit ons programma inzake humane biomonitoring. Dat is ook een voortschrijdend programma. Het eerste is goedgekeurd in het begin van vorig jaar 2020. Het tweede, ook door voortschrijdend inzicht en de acute problematiek, is 2 maanden geleden goedgekeurd. Op dit moment zijn we trouwens departement- en domeinoverstijgend samen aan het werken met onder andere het agentschap Zorg en Gezondheid om dat verder bij te stellen. Ik weet niet of dat vandaag aan bod kan komen of eventueel op het moment dat het gezondheidsaspect aan bod komt. Dat laat ik ook in het midden, afhankelijk van de vragen die worden gesteld. Daar zullen we dan wel op kunnen antwoorden.

Ik zou mijn intro willen beëindigen en Lina Grooten, die nu vervangend afdelingshoofd van de afdeling GOP van het Departement Omgeving is, even aan het woord willen laten, gewoon om de structuur van GOP toe te lichten, waardoor het ook voor de onderzoekscommissie duidelijk zal zijn welke opdrachten op welke wijze in die afdeling vandaag worden behandeld.

De voorzitter: Mevrouw Grooten heeft het woord.

Lina Grooten: Goedemorgen, voorzitter, en leden van de onderzoekscommissie. De afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten, kortweg GOP, is een van de beleidsuitvoerende afdelingen van het departement. Zoals de heer Cabus net heeft vermeld ben ik aangesteld als vervangend afdelingshoofd sinds juli 2020.

De afdeling brengt een waaier van diverse onderwerpen en instrumenten samen. Wat beleidsuitvoering betreft, is er sprake van gebiedsontwikkeling, omgevingsplanning omgevingsvergunningen en de hieraan gerelateerde deeldisciplines. Vandaag wil ik vooral focussen op het omgevingsvergunningenbeleid. In Vlaanderen is dit op meerdere bestuursniveaus georganiseerd. Als afdeling spelen we een belangrijke trekkende rol op Vlaams niveau, waarbij we de projecten op de Vlaamse lijst adviseren vanuit de Gewestelijke Omgevingsvergunningscommissie (GOVC) aan de minister van Omgeving. Wij maken de ontwerpbeslissingen. Daarbij nemen we zelf beslissingen in onze rol als gewestelijke omgevingsambtenaar.

In een aantal voor Vlaanderen belangrijke dossiers adviseren we de deputaties. Aan de lokale besturen wordt er geen advies meer verleend. In zijn totaliteit worden jaarlijks duizenden producten afgeleverd. Deze kunnen zowel een ruimtelijke focus als een milieufocus hebben, of beide. Op milieuvlak gaan dossiers van allerlei sectoren door de handen van mijn medewerkers. Dat maakt dat we een globale kennis hebben van de werking van talrijke industriële installaties, kleinschalig of grootschalig, en hun impact op het milieu en de omgeving, maar ook dat we geen technische experts zijn van al deze installaties op een gedetailleerd procesniveau. Daarom is het ook de verantwoordelijkheid van de exploitant om in de aanvraag de nodige informatie aan te leveren conform het aanvraagformulier en de addendumbibliotheken, waarna de medewerkers aan de slag gaan met deze aangeleverde informatie.

Voor de opbouw van dergelijke dossiers is er ook een belangrijke rol weggelegd voor de milieucoördinatoren, evenals ook voor de architecten en dergelijke meer van de bedrijven, en voor de erkende deskundigen.

Bij de vergunningverlening is er naast onze expertise ook een belangrijke rol weggelegd voor de andere adviesinstanties, zoals bijvoorbeeld de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). Hun expertise wordt evenwaardig ingebracht in de uiteindelijke beslissing tot vergunning, teneinde zo te komen tot een kwaliteitsvolle beslissing.

Overleg met andere adviesverlenende instanties en de afdeling Handhaving is natuurlijk ook een onderdeel van een kwaliteitsvolle advisering naar de vergunningverlenende overheden.

De steeds complexer wordende materie en de talrijke invalshoeken waaruit een vergunningsdossier moet worden bekeken, vormen natuurlijk een grote uitdaging en vergen natuurlijk een steeds meer doorgedreven expertise van mijn medewerkers om dit in goede banen te leiden.

De afdeling levert vanuit haar praktijkkennis de nodige technische ondersteuning bij de actualisatie van de algemene sectorale milieuvoorwaarden van het Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning (VLAREM) II en III. Deze actualisatie gebeurt uiteraard in samenwerking en in overleg met de andere afdelingen en entiteiten van het beleidsdomein Omgeving, die elk hun insteek geven vanuit hun specifieke expertise.

De beleidsvoorbereiding gebeurt onderzoeksgebaseerd en dit vanuit de Europese Best Available Techniques Reference documents of BREFs, dat zijn de Europese BBT-studies (beste beschikbare techniek), of vanuit Vlaanderen door de BBT-studies zelf, maar ook door andere onderzoeksopdrachten.

Beste leden van de onderzoekscommissie, voorzitter, ik hoop dat ik met deze korte inleiding een beeld heb kunnen geven van wat de rol van mijn afdeling in het omgevingsvergunningenbeleid is. Zoals door de heer Peter Cabus gesteld werd, zien wij het als onze plicht om ten volle aan dit onderzoek mee te werken, zodat ook wij bijdragen aan de resultaten die moeten leiden tot een kwaliteitsvolle leefomgeving.

De voorzitter: Dan denk ik dat het nu tijd is voor de vragen. We zijn de vorige keer bij de Vlaams Belangfractie gestart, dan is het nu aan de CD&V-fractie om de eerste vragen te stellen. Nogmaals: we laten eerst alle vragen stellen, en dan krijgen jullie de gelegenheid om daar uitgebreid op te antwoorden.

Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts: Dank u wel voor uw inleiding en duiding. De tijd is maar kort en het is een ongelooflijk groot departement met heel wat uitdagingen en verantwoordelijkheden. Het wordt wel duidelijk om te weten waar we terecht kunnen met onze vragen.

Ik zou in de eerste ronde mijn vragen willen beperken, punctueel. Mijn eerste vraag gaat erover dat het Departement Omgeving heel duidelijk ook een beleidsvoorbereidende rol heeft. Dat heeft de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) vorige week ook heel duidelijk onderstreept. Dan dringt er zich meteen een vraag op over PFAS/PFOS: op welk moment zijn er welke signalen en vanuit welke instantie over PFAS-PFOS geweest dat bij jullie alle alarmbellen – bij wijze van spreken – zijn afgegaan voor een mogelijk risico op de volksgezondheid? Is er zo'n moment geweest? Welk signaal en vanuit welke instantie zou dat dan geweest zijn? Wat is er dan met dat signaal gebeurd?

Een tweede vraag. We rekenen ook – er is daarnet heel duidelijk naar verwezen – op het departement om heel wat chemische stoffen op te volgen. Er is daarnet over duizenden gesproken. Het is een uitdaging. Op welke manier worden die stoffen opgevolgd? U hebt

daarnet een algemene duiding gegeven, maar ik zou willen doorgaan op de specifieke vraag hoe er wordt bepaald welke stoffen prioritair aandacht krijgen.

Tot hier mijn vragen.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz: Goeiemorgen. Sta me toe te beginnen met te zeggen dat het voor een leek niet evident is om de weg te vinden in de rijke administratieve complexiteit die uw departement behelst.

Als we het vandaag willen hebben over een aantal problemen die zich hebben voorgedaan – heel specifiek het PFAS-dossier – dan kunnen we niet voorbij aan een aantal vragen die veel breder gaan. Op welke manier is onze administratie in staat om problemen, gevaren, wijzigende omstandigheden op tijd te detecteren?

Er wordt terecht aangehaald dat het natuurlijk ook de verantwoordelijkheid van bedrijven is om melding te maken van een aantal processen bij hun aanvraag. Maar kunnen we ervan uitgaan dat bedrijven altijd te goeder trouw zijn? Mij lijkt het dat er soms ook tegengestelde belangen zijn. Dan stelt de vraag zich of de administratie voldoende gewapend is. Hebt u voldoende wetenschappelijke expertise in huis? Kunt u uw werk onafhankelijk doen?

Er wordt uiteraard gewag gemaakt van een aantal besparingen die er zijn geweest. Bent u de mening toegedaan dat het departement onderbemand is?

Ik heb ook een aantal vragen bij de kennisdeling tussen de diverse departementen. Werkt de Gewestelijke Omgevingsvergunningscommissie, waarbij de kennis van verschillende departementen moet worden samengelegd, naar behoren? Is die uitgekleed of versterkt? Komen alle administraties beslagen op het ijs? Delen zij de informatie? Beschikt u over dezelfde parameters wanneer het gaat over informatie delen? Met andere woorden, als een departement advies geeft over een bepaald emissiepunt, kent u dan dat emissiepunt? Wordt het op uniforme wijze aangeduid? Hebt u dezelfde kennis en informatie als andere departementen over de stoffen die worden uitgestoten?

We moeten het vandaag uiteraard ook over de Panoreportage hebben – voorzitter, ik weet wel dat die zich grotendeels toespitst op het luik 'Handhaving'. Mijn vraag is of er van de problemen die daar zijn aangekaart, weliswaar binnen de mogelijkheden die u vandaag hebt om daarover te praten, indicaties zijn dat dergelijke problemen zich ook voordoen bij andere delen van de administratie, en niet enkel bij Handhaving? De reden waarom ik die vraag stel, is omdat de mate waarin de administratiemedewerkers zelf blijkbaar geen vertrouwen hadden – ik zeg 'hadden' – in de hiërarchische oversten, toch wel flagrant is. Kunt u toelichten op welke manier integriteitsproblemen binnen het departement worden opgevolgd? Is het effectief mogelijk voor individuele medewerkers om gegronde bezorgdheden te uiten?

Dan is er natuurlijk de olifant in de kamer: kunt u ons verzekeren dat het departement in alle onafhankelijkheid zijn werk kan doen? Wat als er vanuit de kabinetten, de politiek, bedrijven, belangengroepen vragen komen om het besluitvormingsproces rond vergunningen en omgeving aan te sturen of aan te passen? Op welke manier treedt u enerzijds in dialoog, maar bewaakt u anderzijds de onafhankelijkheid van de administratieve beslissingen? Uiteraard werken kabinetten en departementen nauw samen. Daarom is die vraag voor mij relevant om een duidelijke afbakening te kunnen vaststellen.

Ik ga daar nog even op door. Ik hoop dat u begrijpt dat wij als parlement moeten kunnen begrijpen hoe de bedrijfscultuur in het departement is, hoe het een en het ander is kunnen gebeuren, wat er goed is en wat er slecht is. Als we in zo'n reportage merken dat de bedrijfscultuur – zij het bij een deel van Omgeving, niet per se bij iedereen, maar dat zult u me toelichten – 'zwijgen is goud' is, dan baart mij dat grote zorgen. Ik zou net denken

dat, zeker bij een departement als Omgeving, net het omgekeerde geldt en dat 'spreken goud is', dat problemen zo snel mogelijk worden gedetecteerd en overgemaakt aan de oversten.

Specifiek over PFOS en 3M, wil ik doorgaan op de vraag of administraties voldoende kennis ter beschikking hebben. Kunt u mij toelichten in welke mate die kennis wordt verrijkt, versterkt of bewaakt? Hoe verloopt de samenwerking met wetenschappelijke instellingen? Ik geef een voorbeeld. Bij de getuigenissen van 3M hebben we gemerkt dat er soms een gesloten cirkel dreigt te ontstaan. Wanneer bepaalde stoffen niet op de lijsten van de overheid voorkomen, is een bedrijf uiteraard niet geneigd om daar melding van te maken. Zeer concreet: de lozingen van PFBSA die door 3M niet moesten worden gemeld – meenden ze – maar waarvoor ze in de Verenigde Staten al fors waren veroordeeld. Als u te maken krijgt met conglomeraten of multinationals of bedrijven die ook deelentiteiten in het buitenland hebben, wordt er dan door het departement ook gekeken naar de handhaving, de controle of de andere departementen in het buitenland, om op die manier een betere inschatting te kunnen maken over de appreciatie van emissies van bepaalde stoffen?

Nog een ander voorbeeld. In de hoorzitting van vorige week heeft de leidend ambtenaar van de OVAM ons gemeld dat in het specifieke geval van PFOS, 3M, Oosterweel en de discussie die er ontstaan is over de al dan niet communicatie van aanwezigheid van bepaalde concentraties in de bodem, het niet aan de OVAM was om de humane effecten in te schatten. We krijgen meer en meer het beeld dat het exact de inschatting van de OVAM is dat er geen humaan toxicologische impact was, dat alle administraties zijn gevolgd en dat niemand zich nog verdere vragen heeft gesteld. Het lijkt mij een beetje vreemd dat de ene administratie, hoewel ze zelf zegt niet bevoegd te zijn en niet de expertise te hebben om te kunnen oordelen, wel een indicatieve richting aangeeft, en dat andere departementen daar al dan niet op ingaan. Ervaart u die verkokering ook – waarover trouwens in de Septemberverklaring door de minister-president is gesproken – en kunt u, met de hand op het hart, zeggen dat de informatiedoorstroming tussen de administraties wel degelijk vlot verloopt?

Voorzitter en leden van het departement, dit zijn een eerste reeks algemene vragen. Ik zal straks nog wat meer technische vragen stellen.

De voorzitter: Dan is het nu aan de Groenfractie. Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege: Goeiemorgen en hartelijk dank voor jullie komst en toelichting. Ik heb een aantal vragen die ik in een aantal blokken zal opsplitsen: de werking van het departement en de afdeling GOP; de manier waarop vergunningen worden verleend en de samenwerking met de provincie; 3M zelf; vergunningverlening in de haven; Oosterweel.

Heel algemeen wil ik graag een overzicht van hoe een vergunning van een installatie en een omgevingsvergunning van een inrichting tot stand komen. Kunt u dat proces eens schetsen? Welke rol speelt u daarin? Hoe wordt het overleg georganiseerd en met welke actoren wordt er overlegd? Hoe komt finaal de beslissing tot stand?

Mijn volgende vraag hebben de collega's ook al gesteld. Hoe bouwen jullie kennis op over productieprocessen en over hun impact op het milieu? Kijken jullie daarvoor naar het buitenland? Hoe wordt die kennis opgebouwd? Ik hoorde daarnet de boodschap dat jullie algemene kennis hebben, geen specifieke. Hoe komt u dan aan die specifieke kennis?

Er is daarnet verwezen naar de opbouw van het PFAS-actieplan. Is dat actieplan en de kennis die daarrond is vergaard, ook gebruikt bij de adviesverlening voor het afleveren van vergunningen van installaties? Op welk moment?

PFOS staan al een tijdje op de REACH-lijst (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals) als gevaarlijke chemische stoffen. Sinds wanneer houden jullie met PFOS rekening in jullie adviezen en vergunningverlening?

Er worden eeuwigdurende vergunningen afgeleverd. Kunt u me dat proces eens grondig schetsen? Op welke manier gebeurt er een evaluatie? Wie staat in voor de informatieaanlevering op het moment dat een eeuwigdurende vergunning wordt afgeleverd? Wie staat in voor het activeren van het herevalueren van de vergunning? Welke informatie moet er dan door wie worden aangeleverd? Wat is de slagkracht van de administratie daarbij?

In het regeerakkoord wordt gesproken over het 'level playing field' en het 'no gold plating'-principe. In de commissie hebben we al een paar keer gehoord dat het ook nefast kan werken voor de bescherming van het leefmilieu. Zeker professor Van Calster wees erop. Hoe staan jullie daartegenover? Hindert dit principe jullie in het afleveren van ambitieuze vergunningen? Kan het een negatieve impact hebben of is het net een troef? Hoe verhoudt dit zich tot het principe van beste beschikbare technieken? Worden die ook steeds toegepast? Wordt men niet geremd door het principe van het level playing field of no gold plating?

Ervaren jullie bij het verlenen van vergunningen impact van de politiek? Kunnen jullie in volledige onafhankelijkheid werken? Daar hoor ik graag jullie antwoord op. Kunnen jullie zeggen of jullie zeer specifieke instructies hebben gekregen van het kabinet of van een politiek niveau om bepaalde vergunningen bij te stellen of zijn jullie op een of andere manier beïnvloed? Ik verwijs naar een recente audit die op 4 oktober is uitgegeven en waarin een aantal lokale besturen zijn doorgelicht om de kwaliteit van de vergunningverlening te bekijken. Er wordt aangegeven dat bijkomende beheermaatregelen wenselijk zijn om een onafhankelijke positie van de gemeentelijke omgevingsambtenaar te garanderen. Dat is een conclusie voor de lokale besturen. Ervaart u dit ook op gewestelijk niveau? Hoe kan dit worden gegarandeerd?

Kunt u een inschatting maken van het aantal dossiers van de laatste 10 jaar waarbij de minister unaniem ongunstige en gunstige adviezen van de GOVC heeft beïnvloed, aangepast, er een andere beslissing over heeft genomen? Bestaat daar een overzicht van? Kunt u mij daar de impact van geven?

We hebben meerdere keren in de pers gelezen over de personeelsafvloeiing en we zien dat ook in de overzichten. Er is een enorme evolutie in het personeelsaantal. Kunt u de evolutie schetsen? Kunt u ook aangeven welke taken er niet meer worden ingevuld? Op welke basis worden de prioriteiten in het departement vastgelegd? Kunt u garanderen dat dit geen impact heeft op de kwaliteit van de vergunningverlening?

Ik heb nog een vraag over informatie-uitwisseling. Het is heel belangrijk dat er informatie wordt uitgewisseld tussen de vergunningverlener en de controleur op het terrein. Hoe gebeurt dat? Ik zal deze vraag ook deze namiddag stellen. Als er inbreuken worden vastgesteld, komt die informatie dan bij jullie terecht? Houden jullie daarmee rekening op het moment van herevaluatie van een vergunning of niet? Op welke manier wordt die informatie uitgewisseld? Het is een vraag over het departement, maar eigenlijk ook een vraag over hoe de informatie-uitwisseling verloopt tussen de VMM, de OVAM en jullie. Bijvoorbeeld, er is in 2006 een beschrijvend bodemonderzoek geweest. Hebben jullie die informatie uit dat beschrijvend bodemonderzoek gebruikt in jullie vergunningverlening of niet? Gebeurt dat op eigen initiatief of wordt er vanuit de andere administraties op aangedrongen?

Uit antwoorden op heel wat schriftelijke vragen blijkt dat vergunde emissies en lozingen niet worden verzameld in een databank. Er lijkt dus amper een zicht te zijn op wat er effectief wordt vergund. Klopt dit? Het opvragen van deze informatie blijkt ook geen gangbare praktijk te zijn. Met welke informatie gaan jullie aan de slag als jullie vergunningen verlenen?

Ik heb een heel algemene vraag over de samenwerking met de provincie. Zijn volgens jullie de bestendige deputatie en de provincie in staat om klasse I-bedrijven goed te

vergunnen? Hebben jullie daar een zicht op? Hebben jullie daar bedenkingen bij? Is de rol correct? Het gaat dus over de taakverdeling binnen de administraties voor vergunningverlening. Als Vlaanderen niet akkoord gaat met de vergunningverlening van de bestendige deputatie, dan is er een mogelijkheid om in beroep te gaan. Hoe vaak gebeurt dat? Op wiens initiatief gebeurt dat, vanuit het departement of op vraag van het kabinet?

We hebben recent een hoorzitting gehad rond handhaving. Deze namiddag komen daarover een aantal vragen aan bod. Een van de reacties van de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP), was dat de adviesverlening die de Vlaamse overheid verzorgt ten aanzien van de installaties die ze moeten vergunnen, sterk is afgebouwd – ze zou nauwelijks nog aanwezig zijn op de overlegmomenten – en dat er dus ook heel wat minder adviezen worden verleend. Ze hebben daar heel zware bedenkingen bij. Mijn vraag is heel concreet. Hoe is de beslissing tot stand gekomen om minder aanwezig te zijn op de fora waar de vergunningverlening wordt besproken – ik dacht dat het met 50 procent was verminderd – en om de adviesverlening terug te draaien? Hoe is dat proces tot stand gekomen?

Dan is er het blokje vragen over 3M. Hebben jullie een zicht op wat 3M produceert? 3M is hier geweest. We hebben zelf een lijstje in codetaal gekregen van producten die 3M produceert. Voor ons is het helemaal niet transparant. Is het voor jullie wel transparant? Als dat niet zo is, hoe kunnen jullie dan op een goede manier vergunningen verlenen?

Er is heel wat discussie over de depositie veroorzaakt door 3M. Hebben jullie daar een zicht op? Hebben jullie weet van de uitstoot van gassen die neerslaan? Is er onderzoek over en houden jullie daar rekening mee bij de vergunningverlening? Hebben jullie de VMM daarop geattendeerd? Hoe wordt die rol naar hen gespeeld?

Ik heb een vraag over kennis over het buitenland of over gelijkaardige processen, zoals de site in Decatur. Hebben jullie een zicht op hoe het er daar aan toegaat? We hebben documenten waaruit alvast blijkt dat 3M heel goed weet welke afvalstoffen er worden geproduceerd en hoe ze daarmee moeten omgaan. In Decatur wordt dat anders beoordeeld en behandeld dan bij ons door veel striktere en strengere wetgeving in de Amerikaanse staat. Hoe wordt de kennisuitwisseling georganiseerd?

Ik heb nog een vraag over de haven. Jullie verlenen vergunningen voor individuele installaties. Wordt er ooit een overzicht gemaakt van alle vergunningen van alle installaties samen en van de impact op de leefomgeving? Of wordt elk dossier individueel behandeld en wordt het totaalplaatje nooit gemaakt?

Op de hoorzitting waar essenscia kwam spreken, zei An Maes dat ze niet te weinig rapporteerden, maar te veel. Ze vinden het een echte last. Gaan jullie daarmee akkoord of niet?

Er is heel veel discussie over de vergunning van de veiligheidsberm in Oosterweel. De veiligheidsberm is vergund als een constructie. Er zit zwaar vervuild materiaal in. Wie heeft advies gegeven over de wijze waarop die veiligheidsberm moet worden vergund? Hebben jullie dat gedaan? Hebben jullie daar inbreng in gehad? Zijn jullie het eens met de wijze waarop die veiligheidsberm is vergund? Is er overleg geweest? In de vergunning lees ik slechts één keer het woord PFOS, namelijk in een advies van het Agentschap voor Natuur en Bos. Kan het dat die veiligheidsberm is vergund zonder dat de vergunningverlener op de hoogte was van het feit dat daar PFOS in zou zijn verwerkt of niet?

Ik heb nog een juridische vraag over de toepassing van de POP-verordening (persistent organic pollutant). Milieujuristen discussiëren over de juridische keuze om de grondverzetregeling in te roepen en niet te werken met de POP-verordening. Verschillende stemmen stellen dat bij de inrichting van de veiligheidsberm de POP-verordening wordt overtreden door de vervuilde grond in een veiligheidsberm op te slaan en niet in verharde rotsformaties, zoutkoepels, stortplaatsen enzovoort. Zijn jullie betrokken bij de keuze die

men nu heeft gemaakt? Wat is jullie mening over het gebruik van de grondverzetregeling en het niet werken met de POP-verordening?

Ik denk dat ik door mijn eerste vragenlijst ben.

De voorzitter: Dank u wel. De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese: Ik dank iedereen om hier aanwezig te zijn.

Ik denk dat de belangrijkste vragen zijn gesteld. Ik heb nog een paar zaken waar ik een beetje dieper wil op ingaan.

In september 2020 is een hervergunning verleend aan 3M op basis van een project-MER-screeningsnota, de lichtste vorm van een project-MER (project-milieueffectrapport). Ik vroeg me af of dat volgens jullie de gebruikelijke procedure is. Het gaat, zoals al is gezegd, over een eeuwigdurende omgevingsvergunning waarbij de voorwaarden wel op gezette tijden kunnen worden bijgesteld, maar waarbij voor die bijstelling geen effectbeoordeling meer moet gebeuren. Ik vraag dat omdat er daarna ook geen effectenonderzoek is geweest naar de lozingsnormen voor bodemsanering, en die plekken wel zeer hoog uit vallen. Ze zijn 300 keer hoger dan wat op dit moment in een gelijkaardige installatie door Lantis wordt gepresteerd voor PFOS. Hoe staan jullie daartegenover?

Voor de vergunning van Lantis voor de Oosterweelverbinding zijn in deze commissie vragen gesteld bij de 'saucissonering' van dat dossier, waardoor er nooit een integrale project-MER is gemaakt voor het geheel van het project en waardoor verschillende alternatieven, bijvoorbeeld de locatie voor een tunnel op linkeroever, nooit echt in hun geheel zijn onderzocht. Ik vraag me af hoe jullie daarnaar kijken.

Er worden de laatste tijd ook heel wat vragen gesteld bij de milieuwetgeving zelf. Hendrik Schoukens, docent Milieurecht aan de UGent, stelde dat de Vlaamse milieuwetgeving met die eeuwige vergunningen en een beperkte inspraak van de burger, vooral op maat is geschreven van de grote bedrijven die vergunningen aanvragen. Zijn jullie het daarmee eens of zeggen jullie dat dat moet worden genuanceerd? Speelt in jullie ogen in dit geval de milieuwetgeving in het voordeel van 3M?

In het Omgevingsvergunningsdecreet, dat in 2017 in werking is getreden, zijn er heel wat aanpassingen doorgevoerd, voornamelijk om investeringsprojecten sneller te realiseren, procedurewinsten te boeken, eenvoudige rechtszekere vergunningsprocedures te hebben enzovoort. Er zit relatief weinig focus in op de bescherming van leefmilieu. Hoe kijken jullie, die met die wetgeving moeten omgaan, hiernaar? Is de slinger in de verkeerde richting doorgeslagen? Moet er worden bijgesteld?

Op het kabinet-Demir loopt op dit moment een studie om na te gaan of die MER's verder kunnen worden afgebouwd. Vrezen jullie niet dat het daardoor moeilijker wordt om vergunningen van grote bedrijven te controleren en voor een groter risico op milieuvervuiling?

Ik heb nog een vraag over de bemanning of bevrouwing of bevolking van jullie departement. Er werd gezegd dat men in een steeds complexere omgeving werkt, wat steeds meer van de medewerkers vergt. Dat hebben we hier al vaker gehoord. We horen hier ook heel veel over het informatieonevenwicht tussen industrie aan de ene kant en administratie aan de andere kant, waarbij de industrie logischerwijze steeds voorloopt. Hoe is jullie personeelskader de afgelopen tijd geëvolueerd? Is het aan die evolutie aangepast? We horen dat het eerder de omgekeerde beweging maakt: hoe complexer het wordt, hoe minder volk er is om het te doen. Welke effecten heeft dat op jullie werking?

Alvast bedankt voor jullie antwoorden.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls: Er zijn inderdaad al een aantal belangrijke vragen gesteld waaronder – en die herhaal ik toch – of er bij jullie weten actief beïnvloeding is geweest vanuit het kabinet. Ik denk dat dat een belangrijke vraag is die voorligt.

Iets wat mij ook zeer erg interesseert – en de vraag is daarnet gesteld – is om het proces eens te schetsen. Hoe loopt het? De voorzitter heeft gevraagd om concrete vragen stellen. Als ik naar een omgevingsveiligheidsrapport ga – ik heb er eentje gelezen van een kleine 380 pagina's, een gigantisch interessant rapport – dan vind ik daar geen metingen in terug die jullie of Handhaving hebben gedaan – ofwel heb ik niet goed gelezen, ofwel staat het ergens anders in – geen inbreuken die er in het verleden zijn geweest, geen bloedstalen of resultaten bij personeel. Er wordt wel gesproken over persoonlijk beschermingsmateriaal. We hebben van de interne geneesheer gehoord dat er bloedstalen zijn genomen, maar de resultaten vind ik niet terug. Ontbreekt dit altijd of is het hier toeval? Ik vind het frappant.

In het 'process hazard management' gaat het over wanneer er effectief iets misgaat. Mij interesseert vooral of de antecedenten van milieu-inbreuken worden meegenomen op het moment dat dit bij het Departement Omgeving komt: vaststellingen, zaken bij personeel, maar ook bijvoorbeeld bij het agentschap Zorg en Gezondheid. We krijgen regelmatig rapporten over kankers in bepaalde omgevingen en of die al dan niet statistisch afwijken. In dezen hebben we rapporten gekregen van minister Beke dat er geen statistische afwijking is ten opzichte van Vlaanderen. Ik vind dat niet terug in dat rapport. Is dat normaal of is dat niet normaal? Ik zal mijn vraag bijstellen. Vindt u het wenselijk dat dit wel zou worden meegenomen?

Hetzelfde wat betreft de historiek. Er is een heel interessante historiek vanaf 1971 van wat er allemaal door dat bedrijf is gevraagd, zelfs tot en met productieprocessen die van gebouw zijn verhuisd, van gebouw 16 naar gebouw 36. Maar wat ik er niet in zie terugkomen – en ik weet dat ik het tot drie keer toe herhaal – is wanneer er metingen zijn geweest, wanneer er inspecties zijn geweest, wat de resultaten zijn van die inspecties. Dat vind ik er niet in terug. Voor mij – en ik geef het toe – enigszins als leek, lijkt dat net cruciale informatie te zijn in zo'n omgevingsrapport.

Mijn tweede vraag gaat over de structuur van het Departement Omgeving. Er is Klimaat en milieu, Ruimtelijk beleid en planning, Omgevingsvergunning, Inspectie en handhaving, Duurzaam educatiepunt en Erkenning en erkende technici. Dat zit allemaal binnen het departement. Als ik dieper ga, is er de afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten (GOP). Daar vallen dan onder: erkenningen, omgevingsvergunning, milieu-effectenrapportage, omgevingsplannen en externe veiligheid. De vraag die mij als parlements lid bezighoudt, is de volgende: in het verleden waren er het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie en het Departement Ruimte of Omgeving – ik ben de juiste term kwijt – maar dat is dan samengevoegd. Heeft het samenvoegen ertoe geleid dat er wel degelijk dwarsverbanden zijn? Brengt Klimaat en milieu, als er op dat vlak internationale ontwikkelingen zijn, Ruimtelijk beleid en planning, maar ook Omgevingsvergunning, op de hoogte? Brengt Inspectie en handhaving Omgevingsvergunning actief op de hoogte? Maar ook omgekeerd – ik vind het document niet onmiddellijk terug – want er is een lijst met gemelde stoffen en niet-gemelde stoffen. Is het mogelijk dat als de afdeling GOP een aanvraag krijgt, zij zich de vraag stelt: dit zijn de stoffen waarvan men ons laat weten dat men ze produceert, maar – en ik denk dan aan de PFAS, duizenden stoffen – over andere stoffen wordt er niets gezegd. Kan het in de operationele werking zo zijn dat de afdeling van het Departement Omgeving die daarmee bezig is, aan Klimaat en milieu of aan Erkenning en erkende technici of aan een andere afdeling vraagt of er nog andere processtoffen of andere stoffen gelinkt kunnen worden aan de stoffen die in een aanvraag worden opgesomd? Collega Schauvliege verwees daarnet naar de lijst van 27 stoffen – ik noem het nummers – die we van hen hebben gekregen. C7005, het zal wel, maar geen idee wat het is. Is dat een interne formule voor

water? Het zou kunnen, maar ik vermoed van niet. Ik vermoed dat er wel iets anders achter zit. Is het mogelijk dat die afdeling bijkomende info vraagt of zijn jullie volledig aangewezen op wat het bedrijf in kwestie zelf aanbrengt? Ik vind het echt een belangrijke vraag. Als een bedrijf de redenering heeft die ze hier hebben opgebouwd, namelijk dat er voor die stoffen nog geen normen of waarden zijn en ze die dus niet hoeven te melden, dan komen die dus ook niet in jullie rapport.

Dan kom ik bij de volgende vraag. Baseren Inspectie en handhaving zich enkel en alleen op jullie rapport om te kijken naar de lozingsnormen en de stoffen? Zo komen we natuurlijk wel in een kringredenering. Het bedrijf meldt een aantal stoffen en een aantal stoffen niet. In al jullie rapporten, die zeer uitvoerig zijn, worden de stoffen die ze vermelden, opgenomen en de stoffen die ze niet vermelden, niet opgenomen. Er wordt een vergunning afgeleverd voor een aantal stoffen. Handhaving kijkt naar die stoffen uit de vergunning. Kan Handhaving ook kijken naar stoffen die niet in de vergunning zitten? Dat is de kring waarover ik heel graag duidelijkheid zou krijgen.

Tot daar mijn eerste ronde vragen.

De voorzitter: De heer Claes heeft het woord.

Bart Claes: Goedemorgen aan de gasten, ook vanuit onze fractie. Ik heb nog enkele vragen.

Een eerste vraag is ook de oproep voor het weergeven van een tijdlijn, voornamelijk gefocust op wanneer de afdeling Milieuvergunningen – nu dus GOP – in kennis werd gesteld van de risico's betreffende PFAS en PFOS. Op welke wijze is die kennis tot bij jullie geraakt? Was dat via andere overheidsdiensten, of is dat via kabinetten van Vlaamse ministers gegaan? Ten derde: werden jullie ooit op de hoogte gesteld door de OVAM van de PFOS-problemen op de site van 3M?

Mijn tweede vraag: in de pers, en ook hier in het parlement, kwam reeds uitgebreid de lozingsproblematiek aan bod. Daarbij kwam aan het licht dat er nog altijd omgevingsvergunningen bestaan waarin bedrijfsafvalwaterlozingen met PFAS en PFOS zijn toegestaan. Voorziet GOP op dit punt bijsturingen van deze vergunningen? Zo neen, waarom niet? Zo ja, in welke zin precies zouden die bijsturingen dan zijn?

De dading die werd afgesloten, daarbij werd tussen de twee partijen overeengekomen om de meest extreem vervuilde grond niet naar een erkende stortplaats af te voeren maar, op basis van een eenvoudige omgevingsvergunning, voor stedenbouwkundige handelingen te verwerken in die befaamde veiligheidsberm. Die omgevingsvergunning werd blijkbaar zonder enig probleem aangevraagd, en ook bekomen. Volgens mevrouw Larmuseau, een juriste die hier ook al in de onderzoekscommissie heeft gesproken, kan dat echter onmogelijk op een rechtsgeldige wijze, en is er zelfs sprake van de uitbating van een illegale stortplaats. Wat is jullie standpunt in deze?

Vierde vraag: verschillende experts stelden onlangs dat de aan 3M afgeleverde omgevingsvergunning – ook minister Demir heeft dat gezegd in De Tijd van 8 september – op los zand is gebaseerd. Er gaan ook stemmen op om al zeker de omgevingsvergunning voor de lozingen van 3M in te trekken. Derden zouden ook naar de rechtbank kunnen trekken om deze vergunning onwettig te laten verklaren. Wat is jullie mening hierover?

Ik heb nog een – voorlopig – laatste vraag. Op dit ogenblik worden, op basis van de huidige omgevingsregelgeving, de omgevingsvergunningen voor de exploitatie van vergunningsplichtige inrichtingen afgeleverd voor onbepaalde duur. Daar zijn uitzonderingen op, maar de facto is het voor onbepaalde duur. Op die manier is men in principe teruggekeerd naar het oude systeem van de ARAB-exploitatievergunningen (Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming). Daaraan werd, normaal gezien, met de inwerkingtreding van het vroegere Milieuvergunningsdecreet en de VLAREM-regelgeving een einde gesteld. Mijn vraag daarbij is: vindt u deze nieuwe evolutie in het

milieurecht, om opnieuw exploitatievergunningen voor onbepaalde duur af te leveren, een goede of slechte tendens? Die vraag geldt zeker als je te maken krijgt met bepaalde bedrijven die het niet te nauw nemen met de naleving van de huidige milieuregels, of als je te maken hebt met bedrijven die chemische producten opslaan, produceren of verwerken, waarvoor er nog grote kennislacunes zijn op het vlak van risico's voor mens en milieu.

Tot zover onze vragen, voorzitter.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo: In de stukken die we kregen zagen we dat er eind juni van dit jaar, 2021, door de heer Cabus geopperd werd om een interne projectstructuur op te zetten die in staat is om meer structureel te werken rond de PFOS-problematiek. Daarna zitten er nog heel wat mails in die gaan over de opstart van een departementaal project. Dat gaat dan niet door. Er zijn ook een aantal stukken rond het uitschrijven van een coördinatieopdracht daarvoor. Er is wat discussie over de weging, over de verantwoordelijkheid en over het takenpakket, en dat wordt grondig onderzocht. Nu, bij het lezen van die stukken krijg ik alleszins het vermoeden dat het op poten zetten van zo'n interne projectstructuur geen dagelijkse kost is in het departement. Tegelijk zien we dat in februari 2020 het PFAS-plan voor Vlaanderen is opgemaakt, en dat die coördinatie ook bij het Departement Omgeving zit. Dat is anderhalf jaar vóór het opzetten van die nieuwe interne projectstructuur. Vandaar dat ik daarover twee algemene vragen heb.

Hoe wordt eigenlijk afgewogen of er extra interne structuren moeten worden opgericht rond een bepaalde problematiek? Kunt u daar iets meer uitleg bij geven?

Hoe verloopt de interne informatiedoorstroming rond mogelijke nieuwe omgevingsrisico's?

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gweny De Vroe: Dank u wel voor de korte toelichting die we daarnet kregen. Ik heb een paar vragen.

Het is onbegrijpelijk dat er, in mijn ogen, toch wel heel veel bedrijven met een hoge milieu-impact zijn – de klasse 1-kwalificatie getuigt daarvan – die in 20 jaar tijd geen enkele controle hebben mogen ondergaan. Dat is wraakroepend en onbegrijpelijk. Ik had dus wat dat betreft toch wel graag meer informatie gehad. Ik weet uiteraard dat er ondertussen in 2019 een actieplan is opgemaakt om die achterstand weg te werken. Waarom is dat pas in 2019 gebeurd? Ik vind dat onbegrijpelijk. Ik had ook graag geweten op welke manier jullie die achterstand gaan wegwerken, en hoe jullie dit in de toekomst efficiënter gaan laten verlopen?

Hoe kijken jullie, toekomstgericht, naar de digitalisering in dit verband, en hoe snel willen jullie dat doen? Het is belangrijk dat de controles, de handhaving, in Vlaanderen versterkt worden. Ik denk dat het ook een goed idee is om naar één centraal sanctieregister te gaan – waar ook de minister over gesproken heeft – om in de toekomst politiediensten, parket, lokale besturen et cetera, daar vlotter en sneller gebruik van te kunnen laten maken. Wat is de tijdspanne daar? Hoe kijken jullie daarnaar? Hoe staan jullie tegenover het efficiënter verloop, en de digitalisering?

Verder had ik ook graag willen weten, inzake de prioritering, welke bedrijven er nu als eerste gecontroleerd worden. Wordt er daar bijvoorbeeld ook telkens rekening gehouden met de vaststellingen van de OVAM, de VMM, ANB, of andere controles die plaatsvinden? Wordt er in het geval van multinationals – waar we hier toch over spreken – rekening gehouden met vaststellingen van handhavingsautoriteiten uit het buitenland? Hoe kijken jullie daarnaar?

De voorzitter: Collega De Vroe, het handhavingsaspect komt deze namiddag aan bod.

Gweny De Vroe: Ja, maar ik had toch graag al eens gehoord wat de mening daarover is.

Mijn laatste vraag betreft overschrijdingen die hebben plaatsgevonden. Die moeten gemeld worden. Mijn collega Schiltz heeft daarnet al gewezen op verkokering van administraties. Die indruk hebben we hier toch al gekregen, onder andere ook met de hoorzitting die we hier hadden met de OVAM. Het is eigenlijk toch wel heel wraakroepend dat het agentschap Zorg en Gezondheid pas dit jaar werd betrokken in deze problematiek. Ik had graag geweten hoe dit kan. Hoe komt dat? Op welke manier werken jullie samen? Op welke manier evalueren jullie dit dossier, en op welke manier willen jullie toekomstgericht de samenwerking met andere administraties verbeteren? En dan zeker en vast met Zorg en Gezondheid, want dat is toch wel heel opmerkelijk in dit dossier.

De voorzitter: Dank u wel collega's.

Ik heb zelf ook nog twee bijkomende vragen. Ten eerste wat betreft het aantal dossiers waarop advies verleend wordt. Mijn goede collega Tobback heeft recent bij minister Demir opgevraagd hoeveel advies het Departement Omgeving verleent in het kader van de vergunningverlening. Uit die cijfers blijkt dat in 2020, specifiek wat de milieucomponent betreft, 2300 adviesvragen gesteld zijn, maar dat er slechts 1200 adviezen zijn afgeleverd. Volgens het Omgevingsvergunningsdecreet moet voor al de 2300 dossiers een advies worden gevraagd, maar er is dus maar in de helft van de gevallen een advies verleend. In laatste administratieve aanleg zijn die cijfers vergelijkbaar. Als we het hebben over louter stedenbouwkundige dossiers, dan werd zelfs maar in 13 procent van de gevallen een advies afgeleverd, alhoewel het eigenlijk ook vereist was. Wat dan vooral opmerkelijk is, is dat in 2017, 2018 en 2019 telkens wel voor 80 procent van de aanvragen een advies wordt verleend. Ik vraag me dus af hoe die terugval te verklaren valt. Is dat wegens afbouw van personeel op die diensten? Of is adviesverlening geen prioriteit meer? Worden er andere prioriteiten gesteld? Zijn dat prioriteiten die jullie als administratie stellen, of zijn dat politieke prioriteiten die naar voren geschoven worden? Hoe komt het dat dat zo sterk afgenomen is?

We hoorden al een soortgelijk signaal toen we de mensen van de Vereniging van de Vlaamse Provincies hier in de commissie gehoord hebben. Zij gaven aan dat, als het gaat over deelname aan de Provinciale Omgevingsvergunningscommissies – de POVC's – ze eigenlijk merken dat er veel minder vaak mensen aanwezig zijn vanuit de Vlaamse administratie, vanuit het Departement Omgeving, en dat ze die expertise echt missen. Ze zeggen dat dat echt essentieel is om een vergunningsaanvraag goed te kunnen beoordelen, en ook om de gevolgen daarvan goed te kunnen inschatten, maar dat die expertise gewoonweg niet meer wordt gedeeld. De VVP drong er toen ook op aan dat die Vlaamse expertise terug zou komen, omdat dat in complexe dossiers tot betere besluitvorming zou kunnen leiden. Ik neem aan dat jullie die getuigenis ook gezien hebben, of dat vernomen hebben. Ik vraag me af: hoe reageren jullie daarop? Vinden jullie dat het aan de provincies zelf is om die expertise op te bouwen? Maar dan heb je dus vijf verschillende provincies die allemaal die expertise moeten opbouwen. Is dat logisch? Of is het toch logischer dat de expertise vanuit de Vlaamse administratie wordt gegeven? De provincies gaven ook aan dat het departement eigenlijk in 50 procent van de tijd niet meer komt opdagen, of toch in elk geval niet meer actief deelneemt aan de POVC. Is dat een bewuste keuze? Wie heeft die beslissing genomen? Opnieuw: is het de administratie die gezegd heeft 'wij hebben andere prioriteiten', of is het de politiek die heeft aangegeven 'we gaan dat niet meer doen'? Of heeft het te maken met besparingen? Ik ben daar heel erg benieuwd naar, alsook naar de vraag wat betreft de impact van de gebrekkige advisering in het vergunningstraject, voor de controles achteraf. Maar goed, dat is het handhavingsaspect. Dat zal deze namiddag wel aan bod komen.

Dat zijn in eerste instantie mijn vragen.

Ik geef jullie graag het woord voor de antwoorden. Probeer op zoveel mogelijk vragen al een antwoord te bieden. Anders kunnen we daar straks in de tweede ronde uiteraard op doorvragen.

Peter Cabus: Dank u wel voor de vragen. Het waren er een heleboel. We gaan er uiteraard in de mate van het mogelijke op proberen te antwoorden.

Ik neem aan dat we de volgorde van de vragen volgen en eventueel connecties leggen met vragen die tussenin werden gesteld?

In de eerste vraagstelling vanuit de CD&V kwam de vraag naar voren wanneer de signalen op rood gingen binnen het departement. Op departementsniveau, en trouwens ook op het managementcomiténiveau, hebben we vorig jaar in 2020 voor de eerste keer van PFAS gehoord, toen het PFAS-actieprogramma werd goedgekeurd. Ik spreek nu enkel over het luik PFAS, want handhaving is een ander verhaal. Ik neem aan dat dat vanmiddag ook aan bod komt. Maar los van handhaving kwam het op het niveau van het Departement Omgeving in het beleidsdomein Omgeving voor de eerste keer aan bod in het PFAS-actieprogramma, vorig jaar in 2020.

Vervolgens sprongen de lichten dan echt op rood dit jaar, op het moment dat onze minister werd bevraagd in de commissie en er vanuit die bevraging een aantal zaken naar boven kwamen die veel gedetailleerder waren dan toen bekend was binnen het PFAS-actieprogramma. Dat PFAS-actieprogramma was op dat moment in hoofdzaak gebaseerd op het Humane Biomonitoringsprogramma. Dat bevat een generiek programma om bepaalde parameters te meten in menselijk weefsel, in bloedstalen en dergelijke meer, waarvan ook PFAS een onderdeel was. Dat heeft dan aanleiding gegeven tot het PFAS-actieprogramma.

Maar voor zover ik weet – en ik spreek hier als secretaris-generaal, maar ook als persoon – is de connectie met 3M op dat moment zelfs niet gemaakt. In het begin van 2020 was er een generieke monitoring rond PFAS-aanwezigheid in bloed. En toen is er bij mijn weten geen connectie gelegd met de hotspot 3M. Ik heb achteraf ook gevraagd hoe dat kan, hoe het kan dat op dat moment die connectie niet werd gelegd. Want het was waarschijnlijk wel bekend dat er een producent was, zijnde 3M, die aan de basis lag van die aanwezigheid in het milieu. En men heeft daar eerlijk gezegd geen goed antwoord op kunnen geven.

Ik kan er ook maar een oppervlakkig antwoord op geven, want de mensen van het Steunpunt Milieu en Gezondheid en onze eigen mensen die de humane biomonitoring volgen, kunnen dat veel beter duiden dan ikzelf. Maar als van op afstand betrokken persoon, had ik op dat moment toch ook wel de vraag: hoe kan dat nu? Als je weet dat een bepaalde producent in het verleden die producten heeft geproduceerd, hoe komt het dan dat die link niet zelf wordt gelegd?

Wat ik ook weet, is dat er in het eerste programma van het Steunpunt Milieu en Gezondheid wel degelijk een samenwerking was met het agentschap Zorg en Gezondheid. Op dat moment was dat in feite één consortium. Maar in het tweede programma heeft het agentschap zich teruggetrokken en een eigen onderzoeksprogramma opgestart, met de Universiteit Antwerpen, specifiek rond hotspots. In die zin waren dat op dat moment twee gescheiden paden. Ondertussen zijn ze natuurlijk opnieuw geconnecteerd, gezien de urgentie van de problematiek.

Zo hebben wij het als directie, als management ervaren in ons beleid. En ik herhaal: de eerste keer dat wij dat hebben gezien, is begin vorig jaar, bij de eerste goedkeuring van het PFAS-actieprogramma. Maar toen was het eigenlijk nog niet echt een bijzonder acuut ervaren probleem. Het was een actie om de monitoring verder te implementeren en de acties te baseren op die humane biomonitoring. Het is pas dit jaar dat de urgentie van het probleem zeer duidelijk is geworden op het niveau van het management.

De opvolging van de chemische stoffen laat ik beter over aan de mensen van de afdeling, zij kunnen daar een scherper antwoord op geven. Eventueel kunnen zij ook aanvullen op de eerste vraag, indien zij daar een snellere indicatie over hadden dan het management zelf.

Peter Balas: In verband met de kennis rond PFOS en PFAS is het inderdaad zo dat er vanuit REACH reeds een aantal verplichtingen zijn. Het klopt dat die REACH-verordening in 2006 naar voren is gekomen en dat er voor een aantal stoffen, al dan niet met autorisatie en andere verplichtingen, een verbod of toch een minder verbruik werd opgenomen.

Die informatie is naar boven gekomen samen met informatie binnen onze afdeling en bij de VMM, want voor het luik water werken we zeer nauw met hen samen. Er is een eerste element naar voren gekomen rond de textielsector. In 2009 is er een sectorale norm afgesproken voor PFAS, PFOA en PFT, die dan in VLAREM is terechtgekomen. Op het moment dat men daarmee bezig was, was er eigenlijk zeer weinig informatie ter beschikking. Dit is naar voren gekomen in de besprekingen die er de laatste maanden zijn geweest. Het is vanuit die context dat ik deze informatie nu deel. Men heeft vanuit één studie die men in Engeland had teruggevonden een PNEC-waarde (predicted no effect concentration) kunnen afleiden. Men heeft dan die eerste normen voorgesteld.

In 2010 is er een BBT-studie afgerond. En wat er daarin vooral naar voren komt, is dat het gebruik van die stoffen moet worden voorkomen, verminderd en vervangen waar mogelijk. Maar op dat moment konden er eigenlijk geen concrete emissiegrenswaarden worden opgesteld of concreter worden afgeleid, omdat er gewoon geen meetgegevens voorhanden waren.

Dat brengt ons dan al richting 2015, toen er in VLAREM – en ook dat is een verhaal dat samenliep met de VMM – milieukwaliteitsnormen en indelingscriteria werden ingeschreven voor die PFAS. Dat is informatie die vanuit Europa komt, rond de milieukwaliteitsnormen voor het oppervlaktewater. Maar vóór die datum was er daar eigenlijk ook geen sprake van. Vanaf dat moment zijn ze ingevoerd. En in tussentijd zijn er wel acties geweest; ook Handhaving heeft al acties gedaan, ook vóór die datum. Dat zullen zij deze namiddag wel toelichten. Maar naar uw vergunningverlening is die datum van 2015 en het indelingscriterium wel belangrijk.

Daarmee samenhangend was er vóór 2016 geen compendium voor de monsterneming, meting en analyse van water (WAC); dat is een compendium waarin de meetmethodes voor de gevaarlijke stoffen worden vastgelegd. Het is pas in 2016 dat er voor de perfluorverbindingen een vaststelling is gemaakt van de meetmethode voor twaalf stoffen kwantitatief en zes stoffen indicatief binnen de PFAS-familie. Dat geeft gewoon aan dat men voor die datum niet op een zekere manier kon vastleggen wat men eigenlijk aan het meten was en dat men daar ook geen juridische verbinding aan kon maken.¹

Het is zo dat men in 2020 is gestart met een voorstel om die meetmethodes uit te breiden. Maar in het voorstel van 2020 kwamen er eigenlijk nog maar 18 stoffen bij, zodat we in het totaal naar 36 PFAS gingen die kunnen worden gemeten en waarvoor er een rapportagegrens in VLAREM wordt ingeschreven.

¹ Peter Balas wil hierbij aanvullen dat men hem na de hoorzitting erop gewezen heeft dat er ook reeds op 10 december 2010 een meetmethodiek goedgekeurd is voor PFAS-stoffen, waarbij in 2010 18 stoffen konden bepaald worden, waarvan 12 kwantitatief. In 2016 zijn er slechts enkele kleinere wijzigingen in de procedure goedgekeurd en bleef het aantal stoffen en de nauwkeurigheid om deze te bepalen hetzelfde als in 2010. Vanaf 2010 kon bijgevolg zowel de exploitant als toezichthouder deze 12 PFAS-stoffen onder erkenning laten analyseren. Dit is ook aangehaald door de afdeling Handhaving in de zitting van de onderzoekscommissie van 15 oktober 2021.

Ondertussen is er het laatste jaar heel wat meer informatie vrijgekomen, waardoor er ook heel veel meer naar voren komt. Maar om zo'n WAC-methode vast te stellen, moet de procedure worden doorlopen, moet de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), dat ons referentielabo is, haar werk doen: zowel een vaststelling van de methodologie als ringtesten bij de verschillende labo's. Uiteindelijk wordt er dan een verder traject naar goedkeuring van die WAC-methode afgelegd. Dat maakt dat wat er in 2020 is voorgesteld nu tegen januari 2022 beslist zal zijn en dat we dus eigenlijk pas tegen januari 2022 kunnen zeggen welke stoffen we op een kwalitatieve manier met zekerheid kunnen meten.

Naar aanleiding van wat er de afgelopen maanden is gebeurd, hebben we sowieso gevraagd om bijkomende stoffen op te nemen. We hebben een bevraging gedaan bij alle administraties of er nog stoffen zijn waaraan zij denken, zodat we die mee in die vraag kunnen opnemen. Maar als we dan kijken naar de timing – de procedure moet worden aangemeld bij Europa enzovoort – zitten we voor bijkomende stoffen in januari 2023.

Zijn we al op de hoogte van de PFAS-problematiek? Ja, er was al redelijk snel een signaal. Ik heb al gezegd dat er in 2009 een norm was vastgelegd. Er was dus wel een signaal en er zijn stappen gezet. Maar de huidige informatiestroom en de zaken die op ons afkomen, vragen natuurlijk veel meer dan wat er tot nu toe is gebeurd.

Op zich is er binnen onze afdeling geen opvolging van alle chemische stoffen die er naar voren komen. Wij werken vanuit onze rol in de vergunningverlening en we werken vanuit een technische insteek van het beleid, maar we kunnen binnen die werking niet alle chemische stoffen opvolgen. Het is wel zo dat er binnen het departement iemand de chemische stoffen en de informatie die er daaromtrent is op internationaal vlak, mee opvolgt en die informatie ook laat doorstromen. Maar het is niet zo dat we vandaag bezig kunnen zijn met alle chemische stoffen die binnenkomen. Daarin heb je de verschillende bevoegdheden. Als het gaat over het op de markt brengen van de stoffen, kom je eigenlijk bij de federale overheid terecht en dan heb je daar de verplichtingen. Je hebt de verplichtingen van de bedrijven zelf in de context van REACH, maar ook Classification, Labelling and Packaging (CLP), om daar dingen in op te nemen. En uiteindelijk moeten ze de juiste informatie inbrengen in de vergunningverlening. Maar wij kunnen en zullen al die stoffen niet opvolgen.

Peter Cabus: We kunnen dan misschien overgaan naar de volgende vraagstelling. Ik zal op de aspecten antwoorden waar ik denk een insteek te kunnen geven, en dan geef ik vervolgens ook aan de andere mensen het woord, omdat zij meer technisch kunnen antwoorden dan ik.

Een van de elementen in uw vraagstelling was de onafhankelijkheid. Daarover kan ik, zoals ik het ervaar, wel degelijk zeggen dat er onafhankelijke besluitvorming is. Dat belet natuurlijk niet dat er een normale interactie kan zijn met actoren in de buitenwereld, in de binnenwereld, en ook richting het kabinet, zeker als het gaat over de dossiers die finaal door de minister moeten worden goedgekeurd. Dat is ook logisch. Wij bereiden ook die beslissingen voor, bijvoorbeeld na het advies van de GOVC. Er is een verschil tussen een advies van de GOVC enerzijds en de ontwerpbeslissing van de minister. Maar in de meeste gevallen is dat hetzelfde.

U hebt de vraag gesteld hoe vaak dat verschilt. We kunnen daar nu niet op antwoorden, maar we zullen achteraf de statistieken bezorgen – als die er zijn, maar ik neem aan van wel. Dan kunnen we aanduiden in hoeveel dossiers er een afwijkende beslissing van de minister is. Dus ik kan daar nu niet op antwoorden, maar ik weet wel dat in de regel de beslissing of het advies van de GOVC bij wijze van spreken bijna rechtstreeks doorstroomt richting de minister, en dat dat dan ook zo wordt beslist. In die zin kan ik wel met de hand op het hart zeggen dat die oude politieke cultuur, waarbij iemand zegt dat men die vergunning zo moet schrijven, in mijn ogen allang niet meer bestaat.

Rond besparingen heb ik uiteraard ook een fiche voorbereid. Ik zal dat misschien nu ook al aangeven, want er waren toch een aantal vragen die daarover gingen. Die besparingen hebben gelopen over de afgelopen 12 jaar. Dat is eigenlijk begonnen in de regering van 2009, en we zitten ondertussen in 2021. We zijn dus al 12 jaar verder. Opeenvolgende beslissingen hebben geleid tot het personeelsaantal dat vandaag aanwezig is. Nu, uiteindelijk is het zo dat we op vraag van mevrouw Schauvliege onlangs een overzicht hebben gegeven van de besparingen die recent zijn gebeurd. Waarom kon dat maar voor die korte periode gegeven worden? Omdat het door de hervorming onmogelijk was om op afdelingsniveau zover terug te gaan in de tijd. Het is wel zo dat de regering beschikt over gevalideerde statistieken van 2010 tot 2020, telkens op 31 december. Daarin wordt de stand van zaken, met de rekenregels enzovoort, gerespecteerd, zodat dat vergelijkbaar is over de verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid heen.

Die cijfers slaan op wat men de besparingsdoelgroep noemt. Je hebt aan de ene kant een groot stuk van de administratie die onder de besparingsdoelgroep valt. En je hebt een aantal entiteiten die daar niet onder vallen. VDAB of de VRT hadden bijvoorbeeld eigen besparingsdoelstellingen, die vielen daar dus buiten.

Ik ga even kort focussen op de periode 2017-2020, omdat u daar ook een vraag over stelt. Vervolgens ga ik een eigen analyse maken voor de periode 2010-2020, die niet gevalideerd is, maar wel gebaseerd is op de officiële cijfers. In de periode 2017-2020 is het personeelsaantal verder afgenomen met 42 koppen. Nu, een kop is natuurlijk niet hetzelfde als een voltijdsequivalent (vte), dat is een eerste belangrijke vaststelling. Een generieke vaststelling binnen de Vlaamse overheid, maar ook in ons eigen departement, is dat er in toenemende mate deeltijds wordt gewerkt. Dat betekent dus ook dat de afstand tussen een kop en een vte groter en groter wordt doorheen de tijd. Dat is dus een fenomeen dat speelt.

Binnen die bewegingen zijn natuurlijk alle afdelingen getroffen in ons departement, zowel de uitvoerende afdelingen – zoals GOP en Handhaving – als alle andere afdelingen. En daar hebben we er als management voor gekozen om zoveel mogelijk proportioneel te werken. Want dat is het nadeel van de besparingen: er is feitelijk nooit echt een groot kerntakendebat geweest, waar men zei wat je niet meer hoeft te doen als je besparingen doorvoert. Ik ben zelf de eerste om te zeggen dat we in staat zijn om ook efficiëntiewinsten te boeken. Zeker in de eerste besparingsperiodes hebben we ervoor gezorgd dat de taakafbakening enerzijds en de afstemming van middelen en mensen op die taken anderzijds, beter ging. Zo kan er effectief efficiënter gewerkt worden.

Maar op een bepaald moment komen zeker de operationele processen, waar je op het terrein moet komen, of de tijdkritische processen, waar je op tijd een beslissing moet nemen, sowieso onder druk te staan. Op een bepaald moment kom je je beperkingen tegen en moet je keuzes maken. Daar ga ik straks ook nog even op in, omdat u daar ook een vraag over hebt gesuggereerd en gesteld.

Wat dat betreft, kunnen we zeggen dat er globaal gesproken binnen ons departement proportioneel wordt gewerkt, maar ook in het aanwervingsbeleid worden soms prioriteiten gesteld. Als je bijvoorbeeld zegt dat we als departement een proactief departement willen zijn dat niet alleen in de achterfase, de handhaving, maar ook in de voorfase er mee voor wil zorgen dat de vergunningsvraag op een goede manier wordt opgesteld, zodat je nadien minder problemen hebt, dan heb je daar ook mensen voor nodig, en zou je ook het aanwervingsbeleid daar voor een stuk op moeten kunnen afstemmen. Maar globaal is het zo dat de uitvoerende afdelingen niet meer bespaard hebben dan alle andere afdelingen. Wij hebben immers een heel brede taakstelling binnen alle onderdelen van de beleidscyclus, zowel in het beleidsonderzoek, de beleidsvoorbereiding, de uitvoering, de monitoring als de handhaving. Op dat vlak kunnen we dus niet zeggen dat we bepaalde zaken niet meer gaan doen, integendeel. Ik ben zelf ook een enorm groot voorstander van sterk investeren in beleidsvoorbereiding. Waarom? Het beleid van morgen wordt vandaag

gemaakt, en dan kun je niet anders doen dan op een goede manier de beleidsvoorbereiding onderbouwen.

Ik zei al dat ik zelf ook een kleine oefening heb gemaakt over de personeelsevolutie op de langere termijn. Ik moet zeggen dat ik er zelf van schrok hoeveel personeelsleden er in 10 jaar tijd uiteindelijk zijn afgevloeid. Als je die officiële doelstelling optelt, telkens 10 procent, dan kom je tot pakweg 20 procent.

Wat wij ook vaststellen als departement is dat er een discrepantie ontstaat tussen enerzijds de koppenbesparing en anderzijds de budgettaire besparing. Een budgettaire besparing is natuurlijk veel dwingender dan je koppenbesparing, want als je geen geld hebt, kun je ook geen koppen aanwerven. En dan is de vaststelling dat de aannames die men vandaag hanteert, en die trouwens ook vorige regeringen hanteerden, bijvoorbeeld de gemiddelde loonkost per kop, en de compensatie voor vergrijzing, allemaal aan de lage kant zijn ingeschat. Daardoor moet je de facto meer koppen gaan besparen dan aanvankelijk is voorzien.

Globaal zitten wij op veel meer dan 200 koppen afvloeit in die periode van 10 jaar. Als je dat bijvoorbeeld naast de huidige grootste afdeling legt, dan is dat het equivalent van de grootste afdeling vandaag dat op 12 jaar tijd is afgevloeid. Ik zeg het nog eens: een kop is niet altijd hetzelfde. Dat kunnen ook personeelsleden zijn met een minder hoge opleiding, waardoor je dat ook in de uitvloeit minder mist.

Maar we hebben ook een uitdrukkelijk beleid gemaakt qua loonkosten, wat nog een ander aspect is. Het is ook al gezegd door onze medewerker: we hebben in toenemende mate nood aan hoogopgeleide medewerkers. Die zijn allemaal universitair, en we hebben in ons personeelsbestand een zeer hoog aandeel klasse A's, dus een zeer hoog aandeel van mensen met een hogere opleiding, omdat we die ook nodig hebben in ons personeelsbestand (PEP). Zowel bij onze eerste PEP na de fusie als vandaag is er een prioritaire aanwerving op A-niveau, omdat we die competenties nodig hebben en kunnen onderbouwen. Maar dat heeft ook een hoger loon dan gemiddeld tot gevolg, waardoor er ook weer een druk ontstaat op het aantal koppen. Dus dat is toch wel een belangrijke bemerking, die maakt dat je als management – we hebben een bepaalde capaciteit in middelen en mensen – sowieso keuzes moet maken.

De heer Schiltz had een vraag over kennisdeling enzovoort. Ik geef voor het antwoord daarop zeer graag straks het woord aan de mensen die daarin meer beslagen zijn.

Over de Panoreportage wil ik wel een aantal zaken zeggen. Ik ga natuurlijk niet vooruitlopen op de resultaten van het forensisch onderzoek; dat kan ik ook niet doen. Maar ik heb wel geluisterd naar wat er is gezegd bij die anonieme getuigenissen. En toen was er uitdrukkelijk sprake van een voormalig chef. Nu, die voormalige chef zit niet meer in ons departement sinds de fusie. Het woord chef is trouwens ook geen klassiek begrip in de administratie. Je hebt een diensthoofd of een afdelingshoofd²; een chef bestaat de facto niet. En dan laat ik het ook aan Audit Vlaanderen over om uit te maken wie dat dan juist was. Is dat een persoon, is dat een begrip? Daar laat ik me niet over uit. Ik heb wel genoteerd 'voormalig chef'. Ik zal niet zeggen dat dat me geruststelde, want ik vond het heel erg om dat te moeten horen.

Ik ga er wel van uit dat we met ons nieuw departement dat op 1 april 2017 is gevormd, niet alleen nagedacht hebben over onze opdrachten en de structuur die daarmee moet samengaan. We hebben trouwens gekozen voor de filosofie van 'structure follows strategy'. Daarbij zochten we enerzijds naar de logica van samenhangende opdrachten, en anderzijds ook naar een beleidscyclusgedachte, waarbij we een onderscheid konden maken tussen beleidsvoorbereiding, beleidsuitvoering en specifiek ook uitvoering en handhaving. Waarom? De beleidsvoorbereiding voor handhaving zit bijvoorbeeld in een andere afdeling,

² Vandaag wordt in het Departement Omgeving de benaming 'teamverantwoordelijke' gebruikt.

om rechter-en-partijsituaties te voorkomen. Het kan immers niet dat een uitvoerende afdeling haar eigen spelregels bepaalt. Er is uiteraard een grote input van de uitvoerende poot richting beleidsvoorbereiding, gewoon om rekening te kunnen houden met wat er op het terrein gebeurt. Maar het is uitdrukkelijk zo dat er een scheiding is. Maar dat lukt niet overal, omdat je niet altijd voldoende capaciteit hebt om die scheiding ook te maken; soms zit bij één persoon zowel een beleidsvoorbereidende taak als een uitvoerende taak. Maar bij de fusie hebben we wel zoveel mogelijk die scheiding gemaakt, net om de beleidsvoorbereiding zo onafhankelijk mogelijk te maken, los van de uitvoering, maar wel met voeding vanuit die uitvoering.

Dan is er het vertrouwen. Ik moet eerlijk zeggen dat ik daar ook door gechoqueerd was. Ik vind het zeer merkwaardig dat een medewerker die anoniem getuigt, het medium televisie nodig heeft om anoniem te getuigen, want dat vind ik niet zo anoniem. Dat vond ik zeer merkwaardig. Hoe komt het nu dat een medewerker blijkbaar zoveel jaar na datum dat medium nodig heeft om zijn ding te zeggen? Ik ga ervan uit dat hij de waarheid heeft gesproken, ik heb ook geen reden om daaraan te twijfelen. Dan vraag ik mij af hoe het komt dat je, door interne structuren, niet in staat bent om dat soort van dingen zelf intern te kunnen aankaarten. Ik heb daar zelf geen antwoord op. Je hebt ten eerste over de Vlaamse overheid heen heel wat vehikels. Audit Vlaanderen is er een van, net als de Vlaamse ombudsman, waar anonimiteit gegarandeerd is. Maar ook binnen ons departement heb je een afzonderlijke integriteitsambtenaar, evenals vertrouwenspersonen, die zeer laagdrempelig zijn. Ik begrijp dus ook niet waarom dat dan niet is gebeurd.

U hebt daar een quote gehaald uit de forensische audit van 2017, naar aanleiding van die malversaties bij de bevorderingen die toen zijn gebeurd. Ik was daar ook niet goed van toen ik dat zag. Het was ongeveer het eerste dossier dat ik op mijn bord kreeg op het moment dat ik de fakkel overnam van het Departement Omgeving. Wij hebben onze nieuwe missie, visie en strategie ontwikkeld, met ook heel wat nieuwe waarden. Die waarden zijn langs de ene kant vertrouwen geven, vertrouwen nemen, verantwoordelijkheid nemen, openheid en dergelijke. Dat zijn allemaal waarden die in onze missie en visie zijn opgenomen. Om dan als individu te beslissen dat je je daar niet aan houdt ...

Wij moeten ervoor zorgen dat er systemen zijn, en we doen dat ook. We hebben ook heel wat trainingen, bijvoorbeeld rond integriteit, rond deontologie, rond dilemma's enzovoort, net om daarmee te leren omgaan. Dat geldt zeker voor de mensen van de uitvoering. Zowel vanuit de vergunningverlening als vanuit handhaving heeft men contacten met projectindieners, met bedrijven die ze moeten handhaven of burgers die bouwovertradingen begaan. Dan moet je wel gewapend zijn. Ik moet zeggen dat ik die mensen ook zeer sterk bewonder. Ook Dierenwelzijn zit bij ons, en ik bewonder enorm wat voor stevige personen dat moeten zijn om die taken op zich te nemen, elke dag, dag in, dag uit. Ze worden soms ook geconfronteerd met agressie. Je moet dan ook bijzonder overtuigd zijn om dat te doen.

Er zijn getuigenissen geweest in Pano, maar ik kan u verzekeren dat 99 procent of meer effectief mensen zijn die met volle hart en ziel hun job doen. Dat werd ook gezegd door de anonieme getuigen zelf. Ik heb trouwens ook reacties gekregen na de reportage, van mensen die ook gechoqueerd waren dat men iedereen nu over dezelfde kam scheert.

Er was de 3M-vraag: in welke mate is dat een gesloten cirkel. Wat als je een bedrijf hebt dat dingen vraagt en misschien niet alles zegt, maar wel een vergunning krijgt? Daar kan ik zelf moeilijker op antwoorden. Dat zal ik doorgeven aan de mensen die kunnen aangeven hoe dat precies gebeurt.

Dat was trouwens ook een vraag: hoe verloopt het proces om te komen van een aanvraag tot een vergunning, en eventueel ook de handhaving? Ik neem aan dat onze mensen daar straks ook meer in detail op kunnen ingaan. Maar als ik eerlijk mag zijn, is er op het niveau

van de ambtenaren zeer goed overleg. Dat kan ik wel uitdrukkelijk zeggen. In het algemeen – ik heb het niet specifiek over ons kabinet – ervaar ik toch dat wij ambtelijk zeer goed overleg plegen. Maar ik heb soms de indruk dat het dikwijls stropt op het moment dat het politiek wordt. Al mag ik dat misschien niet in dit medium zeggen. Het is niet de bedoeling om daarmee een of andere minister in het vizier te brengen, maar ik stel het wel vast. Op ambtelijk niveau – zowel leidend ambtenaren als medewerkers – wordt er zeer goed samengewerkt, wordt er informatie uitgewisseld. Ik stimuleer dat ook, want ik zie niet in waarom je niet over de grenzen van je entiteit of je domein moet samenwerken. Het kan natuurlijk wel zijn dat je soms niet weet dat je collega's hebt in andere entiteiten die je kunnen helpen. Die mogelijkheid bestaat. Maar in toenemende mate kan ik zeggen dat die entiteitsoverschrijdende samenwerking uitdrukkelijk gebeurt.

Lina Grooten: Ik wil nog even terugkomen op een aantal vragen over het kwaliteitsvol werk dat we met betrekking tot de besparingscapaciteit kunnen leveren. Door die dalende personeelscapaciteit moeten we sowieso zorgen dat we de prioriteiten goed stellen en opnemen, maar ook beslissen wanneer we die taken opnemen. Een deel van het stellen van de prioriteiten had ook tot doel dat we effectief aan de kwaliteit konden werken. Dat maakt dat een aantal taken wat trager worden uitgevoerd of niet meer kunnen worden opgenomen of worden verschoven.

Ik wil misschien toch even meegeven dat het binnen onze afdeling een bijkomende moeilijkheid is dat we eigenlijk niet weten wanneer bepaalde dossiers binnenkomen. Dat maakt het natuurlijk niet gemakkelijk om een langetermijnplanning op te maken. Daarom worden een aantal zaken opgeschoven of de technische beleidsvoorbereidingen worden er dan tussen de dossiers in bij genomen.

Op dat punt hebben we ook een adviseringskader. Er zijn al een aantal elementen opgenomen, maar ik verwijs graag door naar de heer Balas om daar wat verder op in te gaan.

Peter Balas: Zoals jullie in jullie vraagstelling hebben aangegeven, klopt het dat wij in de laatste jaren een duidelijke prioriteitstelling hebben moeten doorvoeren in de taken die wij opnemen. Die prioriteitstelling maakt eigenlijk dat we vanuit de departementale visie die er ook is, als eerste prioriteit hebben ingezet op de vergunningverlening, waarvoor wij zelf verantwoordelijk zijn. Vanaf de omgevingsvergunning beslist is, zijn we als Departement Omgeving ook de vergunningverlenende overheid voor de Vlaamse lijstdossiers – in het verleden was Ruimte Vlaanderen al wel vergunningverlenende overheid met de gewestelijk stedenbouwkundige ambtenaars (GSA's). Vanuit de milieuadministratie was het eigenlijk niet zo dat wij een rol hadden als vergunningverlenende overheid. Die is er met de omgevingsvergunning en de opstelling van de Vlaamse lijst bij gekomen, waardoor we toch ook wel heel wat nieuwe dossiers mee moesten opnemen.

We hebben dan ook vanuit het subsidiariteitsprincipe, waar de Vlaamse Regering voorstander van is, en vanuit de beslissing binnen het departement om daar richting aan te geven, in maart 2019 een eerste prioriteitenkader en adviseringskader uitgewerkt. Bij dat eerste adviseringskader was het de bedoeling om in de dossiers die ons ter advisering worden voorgelegd, nog te focussen op de dossiers met de meeste hinder en risico's voor mensen en milieu, en/of dossiers die een grote ruimtelijke impact hebben. Als ik op dit moment over het adviseringskader spreek, dan spreek ik enkel nog over de advisering richting deputaties. De advisering naar de lokale besturen en gemeentebesturen was eigenlijk al helemaal weggefallen. Dat is ook omdat die rol decretaal was geschrapt met de invoering van de omgevingsvergunning. Vanaf 1 januari 2018 is dat dus gestopt.

We hebben daar binnen de afdeling een heel proces aan gekoppeld over hoe we een vaststelling doen en we hebben daarvoor een screeningsstappenplan uitgewerkt om te bepalen over welke dossiers binnen die klasse 1-bedrijven wij nog advies zouden geven. We hebben dat stappenplan ook toegelicht aan de Provinciale Omgevingsvergunningscommissie (POVC) en de Gewestelijke Omgevingsvergunningscommissie (GOVC). We

hebben een periodiek overleg met de omgevingsvergunningscommissies en daar hebben we ook toegelicht dat we ons vanaf maart 2019 op die dossiers moesten focussen om ze nog kwalitatief te kunnen opnemen, maar dat het moeilijk is om ons werk op een goede manier te doen voor die dossiers die we blijven adviseren, omdat ook de vragen over de technische beleidsinsteek en de GPBV-evaluaties (Geïntegreerde Preventie en Bestrijding van Verontreiniging) op ons afkomen, naast alle andere taken die bij ons liggen.

Na de beslissingen die in de beleidsbrief stonden en die binnen het departement werden doorvertaald om prioritair in te zetten op die eigen vergunningverlening, maar waarbij ook een verdere afbouw van de advisering werd beoogd, hebben we in 2020 door de werklast die bij ons ligt, een tweede adviseringskader ontwikkeld. Dat is vanaf 1 juli 2020 van toepassing. Dat betekent dat we eigenlijk enkel nog adviseren als het gaat over GPBV-inrichtingen, seveso-inrichtingen en MER-plichtige inrichtingen, of als het gaat over innovatieve technieken, omdat het dan vanuit de insteek en het technisch beleidsvoorbereidend werk wel zinvol is om die dossiers te blijven opnemen. Dat maakt dat er inderdaad in de cijfers die jullie rapporteren, ook een duidelijke terugval te zien is vanaf 2020. We proberen die dossiers op een zo goed mogelijke manier op te nemen.

Dat brengt mij ook terug bij een aantal andere vragen over hoe die vergunningverlening nu werkt. Zoals ik net al heb aangegeven, heeft GOP daarin twee rollen. Voor de Vlaamse lijst nemen we de rol van de vergunningverlenende overheid op, in de zin dat onze gewestelijke omgevingsambtenaren zelf beslissingen moeten nemen voor dergelijke dossiers. Ofwel leveren we via de GOVC-werking advies aan de minister, die dan de beslissing kan nemen. Er is decretaal en in het uitvoeringsbesluit via de procedure vastgelegd aan wie we daarvoor automatisch advies moeten vragen. In artikel 35 en 37 zijn alle adviesinstanties opgelijst, waarbij we voor die procedure automatisch een advies vragen. Tijdens de behandeling van het dossier kunnen wij ook nog bijkomende subadviezen vragen als die nood vanuit de dossierbehandeling wordt gevoeld, en dat gebeurt ook in functie van die dossiers.

Daarnaast zijn er de provinciale dossiers. Daar is de deputatie de vergunningverlenende overheid en daar is de taak om adviezen te vragen bij de deputaties, bij de POVC, gelegd. Wij zijn zowel voor milieu en ruimte, maar ook voor ontginningen, het MER en het omgevingsveiligheidsrapport (OVR), een mogelijke adviesinstantie in die procedure. Wij zullen dan het dossier behandelen als adviesverlenende instantie, waarbij we vanuit de dossierinformatie vertrekken en waarbij we in functie van het type van dossier – bij een hermachting zal die stap al eerder worden gezet, maar ook bij een onderdeel van een GPBV-evaluatie – sowieso contact opnemen met de handhavingsdiensten om te horen of er problemen of eventuele aandachtspunten zijn rond die bedrijven.

Gaan we daarbij naar de informatie uit het buitenland kijken? Als die ter beschikking zou staan en als we die opmerken dan wel, maar het is niet iets wat we actief zullen doen. Als u weet dat wij 3000 à 4000 adviesvragen krijgen en dat er een beperkte timing van 60 dagen is om een advies op te maken, dan kunnen we op dat moment niet ruimer gaan zoeken naar informatie buiten die informatie die in het dossier ter beschikking staat en buiten wat we vanuit Handhaving ook meenemen.

Elke adviesinstantie heeft daarin ook haar eigen verantwoordelijkheid. In de dossiers heeft de OVAM een rol, speelt de VMM een rol, maar wordt ook het agentschap Zorg en Gezondheid voor bepaalde dossiers als adviesinstantie aangeduid. In die zin kan binnen de omgevingsvergunningscommissie al die informatie vanuit die verschillende instanties ook samenkomen en is het niet zozeer het departement dat die coördinerende rol moet opnemen. Het is net binnen de omgevingsvergunningscommissie dat er een werking voorzien is om die adviezen daar samen te brengen.

Is er bij ons als vergunningverlenende overheid wel of geen politieke beïnvloeding? Ik kan gewoon zeggen dat we die vraag niet krijgen. Wij worden als administratie geacht om een advies af te leveren aan de omgevingsvergunningscommissie of aan de GOVC richting de

minister. Dat is een advies dat we vanuit de administratie, vanuit de expertise die we hebben, opbouwen. Er is, op basis van mijn kennis, geen beïnvloeding op die advieswerking en de dossiers die we daarvoor opnemen. Het is wel zo dat voor de dossiers de beslissing bij de deputatie dan wel de minister komt te liggen.

Er was een vraag over de verhouding tussen het aantal adviezen dat wel en het aantal adviezen dat niet gevolgd wordt. De laatste jaren schommelt dit rond de 90 procent. In 90 procent van de gevallen wordt het advies aan de GOVC ook gevolgd met al dan niet kleine bemerkingen of voorwaarden, maar de hoofdrichting van het advies wordt in 90 procent van de gevallen gevolgd.

Peter Cabus: Ik wil graag nog even ingaan op het aspect advisering dat u ook aankaartte en dat net door de heer Balas werd geduid. Ik wil daar vanuit het management een aantal zaken over zeggen.

Toen het departement werd gevormd en we onze eerste personeelsplannen hadden gemaakt – we liepen een jaar achter, want we hebben wel een jaar gewerkt aan het volledig op punt stellen van onze organisatie – hebben we ons als management uiteraard ook de vraag gesteld wat nu allemaal onze opdrachten zijn. Welke capaciteit hebben we? Waarvoor zullen we onze mensen vooral inzetten? Welke filosofie zullen we daarbij hanteren? Als het dan specifiek over de vergunningverlening en advisering ging, dan hebben wij als departement uiteraard ook de filosofie van het Omgevingsvergunningendecreet als basis genomen. Die filosofie vertrekt vanuit het gegeven dat de gemeente de principieel bevoegde overheid is. Dat is zo'n zin die ik me nog heel goed herinner uit dit nieuwe decreet. Dat betekent dat de gemeente in principe over alle dossiers vergunningen verleent, behalve indien er bepaalde kenmerken in het dossier zijn die maken dat het een provinciale dan wel een Vlaamse beslissing behoeft. Dat was eigenlijk de basisfilosofie. In die basisfilosofie zat ook ingebakken dat de verantwoordelijkheid voor die beslissing bij de bestuurder lag die was aangeduid voor die vergunningverlening.

Het klopt natuurlijk ook dat in hetzelfde decreet, dat dan verder werd uitgevoerd in het besluit, advisering is voorzien vanuit verschillende invalshoeken, ook voor de POVC. Het is te gedetailleerd om dat allemaal uit te leggen, en ik zou het zelfs niet kunnen uitleggen, want het is zeer ingewikkeld. Zoals de heer Balas zegt, hebben we als directie vanuit die filosofie ook gezegd dat, als je inderdaad uitgaat van de verantwoordelijkheid van de besturen die zijn aangeduid door het decreet om die vergunning te verlenen, het dan ook belangrijk is dat wij daarin onze eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen, namelijk die vergunningen waar we zelf op worden aangesproken, en dat zijn de vergunningen die we moeten verlenen en die we binnen een bepaalde periode ook moeten kunnen afronden. Ik denk dat wij op dit moment geen enkele vergunning laattijdig beslissen en dat ze allemaal op tijd worden afgerond. Dat is op zich toch ook een belangrijk punt: we zetten ons personeel in voor die vergunningen waarvoor we zelf verantwoordelijk zijn.

De heer Balas heeft ook gezegd dat we niet naar de kwantiteit, maar naar de kwaliteit van de adviezen kijken. Ik bedoel daarmee: als we inschatten dat de besturen die zijn aangeduid om die vergunning te verlenen voldoende in staat zijn om die beslissing op een voldoende onderbouwde integrale manier te kunnen nemen, dan vinden wij dat we daarover niet ook nog eens een advies moeten geven.

Dat was trouwens bij het Departement Ruimte al afgeschaft. Voor het invoeren van het Omgevingsvergunningsdecreet was er het ontvoogdingsverhaal, dat in 1999 was ingebouwd in het decreet houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening. Op het moment dat het bestuur ontvoogd was, kon je op het vlak van ruimtelijke ordening autonoom een vergunning verlenen zonder advies van de Vlaamse overheid. Men heeft dat teruggeschroefd om een gelijkschakeling te hebben tussen milieu en ruimte op het niveau van de omgevingsvergunning, waardoor ons departement ook werd geconfronteerd met een bijkomende dossierinstroom, met name van dossiers ruimte.

De heer Balas heeft daarnet een groot getal van 3000 of 4000 vragen genoemd. Dat is het dubbele van de inschatting die men heeft gemaakt op het moment dat het Omgevingsvergunningsdecreet is goedgekeurd. Ik gebruik dit niet als norm om te zeggen dat we dit willen halveren, dat al zeker niet, maar het is op zich al een vraagstuk: hoe moeten we dat managen?

Een ander vraagstuk was de GOVC. Die werd ook geacht om over een aantal dossiers advies te geven, maar vervolgens werd dat aantal dossiers ook veel groter. We hebben ook moeten investeren in de ondersteuning van de GOVC, en we hebben ervoor gezorgd dat ze daar ook kunnen functioneren en hun job kunnen opnemen.

Dit gezegd zijnde, er is het feit dat je al die capaciteit die je daarin moet investeren, niet kunt vervangen, want je zit ondertussen ook met besparingen. Je moet dus hoe dan ook keuzes maken. Dan hebben we inderdaad gekozen voor die adviezen waar je vanuit het Vlaams niveau een toegevoegde waarde hebt ten aanzien van het provinciaal niveau. Zoals de heer Balas net zei, spelen we niet in op het lokaal niveau.

Vindt de provincie dat erg? Ik weet dat dat zo is, want we hebben daar ook met de provincie over gesproken. Een advies moet een advies zijn. Wat ik soms vaststelde, was dat de provincie dankte voor het advies, er gewoon een handtekening onder zette en de vergunning verleende. Ik vind dat geen advies. Een advies is wat je toevoegt boven op de capaciteit die de provincie of het lokaal bestuur zelf moet hebben om een integrale afweging te kunnen maken.

Vervolgens stel ik ook vast dat die filosofie die ik nu toelicht, ook in de beleidsnota staat. Daarin staat uitdrukkelijk dat subsidiariteit een belangrijk te volgen principe is. Op basis van die filosofie bouwen we inderdaad de individuele advisering op dossierniveau verder af. Het woord 'verder' zegt dus wel dat we er al mee bezig waren. In die zin wordt dat dus ook ondersteund door deze beleidsnota. Wat wel zo is, is dat we als management altijd hebben gezegd dat we het afbouwen van individuele dossiers laten samengaan met het opbouwen van kennisdeling. Ik vind dat ook logisch. Voor een bestuur dat slechts om de zoveel tijd eens met een moeilijk dossier wordt geconfronteerd, als het tenminste niet gaat over klasse 1 – want dat is dan sowieso op een hoger niveau – is het logisch dat wij als departement kennis ter beschikking stellen via allerlei platformen, zoals het Atrium Lerend Netwerk. We hebben daarnaast ook het online netwerk Yammer. Ik vind dat een raar woord, maar dat is een digitaal platform waar zowel de lokale ambtenaren als wijzelf en de provinciale ambtenaren kennis delen. U verwees net naar de audit bij de lokale besturen. Wij hebben het eindverslag daarvan nog niet gezien, maar er een paar weken geleden wel al de tussenbespreking over gekregen. Daarin staat dat men dat platform zeer apprecieerde, maar men mist bijvoorbeeld wel de kwaliteitstoets daarop. We zullen hier verder in investeren, zodanig dat wij er inderdaad voor zorgen dat de informatie die daar wordt gedeeld wel degelijk de kwaliteitstoets kan doorstaan, waardoor een bestuur zeker kan zijn dat de informatie correct is.

Dat is de beweging die wij hebben ingezet en die, in onze ogen, ingebakken zat in het decreet. Tussen haakjes, u zult ook wel weten dat het decreetaal voorzien is dat er na 3 jaar een evaluatie van het Omgevingsvergunningsdecreet moet gebeuren. Ik denk dat de regering op dit moment bezig is met het evalueren van die studie om te kijken welke elementen daaruit moeten worden meegenomen. Het aspect 'advisering' is daar één van.

Er werd daarstraks ook gevraagd of het wel normaal is dat 3M wordt vergund door de provincie. Ook daar hebben wij vragen bij. Als we dan toch zware adviezen moeten schrijven die bij wijze van spreken de facto een vergunningbesluit zijn, dan heb ik liever ook de eindverantwoordelijkheid. Ik zeg dat als persoon, hier bind ik niemand mee, maar ik heb dan liever de eindverantwoordelijkheid voor die zware dossiers, waarvan ik ook denk dat dat type dossiers het best Vlaanderenbreed wordt bekeken. Met andere woorden: de toetsen die je toepast in Limburg moeten dezelfde zijn als de toetsen in West-Vlaanderen. Dat is mijn eigen mening. We zullen zien hoe die wordt gevolgd, maar mij lijkt dat een

logica te zijn die steekhoudt. Dit is de logica die ik ook als management wil hanteren, want GOP heeft dit niet zomaar alleen gedaan. GOP werd wel degelijk gesteund door het management en finaal ook door de regering via de beleidsnota om dat ook op die manier te doen.

Soms wordt er getwijfeld aan de volwassenheid van besturen, zowel Vlaams, lokaal als provinciaal. Ik ga uit van volwassenheid van elke bestuurslaag, waarbij men uiteraard niet blind moet zijn voor lacunes. Bestuurskracht is een ander debat. Zo lees ik in de krant dat er een zeer grote fusie in voorbereiding is in het zuiden van Oost-Vlaanderen, dus je ziet dat de lokale besturen daar ook zelf mee bezig zijn, maar goed. Ik vind niet dat wij als management of als departement een soort back-upstelsel moeten zijn voor diegenen die niet kunnen volgen. Ik vind dat dat niet kan. Dat betekent dat wij dubbel moeten investeren, enerzijds in onze eigen job en anderzijds in jobs die iemand anders moet doen, maar misschien niet kan. Dat vind ik ook wel een aandachtspunt vanuit het oogpunt van de capaciteit. We hebben onze eigen verantwoordelijkheden, net zoals aan de lokale en provinciale besturen de vraag moet worden gesteld wat hun verantwoordelijkheden zijn en welke investeringen zij daarvoor moeten doen. Het is die afweging die we ook als management in de directieraad hebben gemaakt.

Ik denk dat we nu bij de vragen van mevrouw Schauvliege zijn beland.

Hoe verloopt het vergunningsproces? Dat is een heel concrete vraag, die ook door anderen werd gesteld. Hoe verloopt dat? Ik stel voor dat mijn collega's het woord nemen om die vraag en alles wat daarmee verband houdt, te beantwoorden.

Peter Balas: Ik was al begonnen met te beschrijven dat het vergunningsproces op twee verschillende niveaus loopt, het Vlaamse niveau, waar we zelf de beslissing nemen, en het provinciale niveau, waar we advies verlenen.

Mevrouw Grooten heeft daarnet ook de opmerking gemaakt dat wij niet kunnen voorzien wanneer dossiers bij ons binnenkomen. Dat hangt natuurlijk samen met de manier waarop de vergunningverlening is ingediend. In het verleden was er wel een bepaalde eindtermijn, maar op zich wordt een vergunning aangevraagd op het moment dat de exploitant of aanvrager de nood heeft om zijn vergunning te laten aanpassen, ofwel een nieuwe vergunning nodig heeft of vanuit de milieuvergunning een hervergunning nodig heeft. Wij zijn zelf afhankelijk van de instroom van die dossiers en wij worden in het beste geval ook proactief betrokken door de vergunningverleners. Als men bezig is met de opmaak van een dossier, wil men eventueel in een vooroverleg dingen bespreken. Als het voortraject start, begint men, als het over MER-plichtige of OVR-plichtige bedrijven gaat, met de opmaak van deze documenten. Wij worden als afdeling ook in het proces van het OVR en het MER betrokken (OVR: omgevingsveiligheidsrapport). In de procedure van het OVR en het MER is voorzien dat er een scope of opmerkingen kunnen worden doorgegeven, die men dan in de uitwerking van het OVR of MER moet opnemen en waar men een antwoord op moet bieden. In die fase kunnen er dus al bepaalde problemen gesignaleerd worden. De verschillende administraties worden dan bevraagd om hun insteek te geven.

Deze documenten maken dan uiteindelijk deel uit van de vergunning die wordt ingediend. Als het over de in het verleden al goedgekeurde documenten gaat, is het in het kader van de omgevingsvergunning ingeschreven dat men dit als een geïntegreerd proces ziet en dat het ontwerp-MER en het ontwerp-OVR toegevoegd worden aan het dossier. De goedkeuring zit dan mee in de procedure.

De informatie waarvan we moeten vertrekken als we met onze adviesverlening beginnen, is, zoals door jullie wel wordt aangegeven, inderdaad ook wat de exploitant aanlevert. Dat is vastgelegd in het aanvraagformulier. Welke informatie hij moet aanleveren, is vertaald in het Omgevingsloket en de addendabibliotheken. Toen men met die documenten bezig was, hebben wij ook insteek gegeven over de informatie die wij daarvoor relevant vonden. Wij baseerden ons op informatie die in het verleden al voor milieuvergunningen en

stedenbouwkundige vergunningen werd gevraagd, maar we hebben ook eventuele bijkomende informatie in functie van bijvoorbeeld CLP, REACH en dergelijke. Dat is er in de loop der jaren aan toegevoegd. De exploitanten worden dan geacht om die informatie daarin te steken. En vanuit die informatie moeten wij dan vertrekken.

Kunnen wij op het moment dat we aan een dossier bezig zijn – we hebben 60 dagen voor ons advies – een audit van een bedrijf op een dusdanige manier doen? Neen, die mogelijkheid hebben wij niet. Vandaar dat het relevant is dat de informatie die er bij Handhaving is, maar die ook door de werking van de OVC van andere instanties beschikbaar is, wordt meegenomen. De VMM is voor ons een belangrijke partner als het over lozingen of luchtemissies gaat. Onderlinge besprekingen over de dossiers zijn een mogelijkheid.

Hebben wij automatisch zicht op alle andere databanken? Neen. De informatie die publiek beschikbaar is, daar kunnen wij ook aan, maar het is niet zo dat er op dit ogenblik een milieudatabank bestaat die al die informatie capteert, al zeker niet als het over buitenlandse informatie of over andere vestigingen gaat. Die informatie staat sowieso niet ter beschikking op het moment dat we met de dossierbehandeling bezig zijn.

Ik wil even een raming meegeven. Toen we in het verleden wel nog met milieuvergunningsdossiers bezig waren en ik de hervergunning van de raffinaderij van Esso behandelde, belandde er een dossier met zo'n twaalf opbergmappen op mijn bureau. We moeten ons in de adviesperiode door een dergelijke hoeveelheid informatie doorwerken, waarbij we dan vertrekken vanuit de aspecten die wij als GOP moeten beoordelen en waarbij we onze focus moeten leggen op die verschillende deelaspecten. Wij willen daarbij een zo goed mogelijke inschatting qua aanvaardbaarheid maken en vertrekken vanuit de kennis en informatie die we hebben, vanuit BBT-studies, vanuit de Europese context, vanuit BREF's. Die proberen we in onze adviesverlening te verwerken en daarna doen we een voorstel: gunstig, ongunstig of gunstig maar dan met die voorwaarden. Naast de algemene en sectorale voorwaarden zullen we als die noodzaak er is, ook bijzondere voorwaarden proberen voor te stellen. In de dossiers waarover hier sprake is, is dat ook wel gebeurd. Maar het is een hele kluif om ons door dergelijke dossiers te worstelen, binnen de tijdspanne die er is en met de werkbelasting binnen onze afdeling, en om de kwaliteit te leveren die we vandaag ook leveren. Die personeelsbesparing heeft inderdaad een impact en heeft er ook voor gezorgd dat we die prioriteitstelling moesten doen, om de focus op die belangrijke dossiers te leggen en om voor de andere dossiers op de bestuurskracht van de deputaties te rekenen.

Peter Cabus: Ik ga even verder in de vragenlijst om te zien waar we zitten. Het vergunningsproces hebben we net behandeld.

In welke mate is het PFAS-actieplan gebruikt in het kader van vergunningverlening of advisering? Dit was ook een vraag van mevrouw Schauvliege.

Peter Balas: In het PFAS-actieplan zijn er wel een aantal acties rond vergunningverlening opgenomen, vooral rond textiel, maar ook rond luchtemissies en PFAS waarvoor bijkomend studiewerk nodig is. Het PFAS-actieplan is ook een rollend actieplan. Dat wil zeggen dat er, vanuit bijkomende informatie, steeds aan een nieuwere versie wordt gewerkt. Op dit moment wordt er ook aan een update van het actieplan gewerkt, wat binnenkort naar het managementcomité zal worden gebracht en waarbij bijkomende acties zullen worden voorgesteld.

Dit plan is nog niet goedgekeurd, maar ik heb ook de vraag gehoord wat wij gaan doen met de vergunningen waarin een PFAS-lozing vergund is. Op het moment dat het gaat over bijzondere voorwaarden, is ons voorstel vandaag – en ik denk dat de minister dat ook al heeft aangekondigd – dat we die vergunningen opnieuw willen bijstellen en dat we de termijn waarin die parameters mogen worden geloosd, willen inperken. Op basis van de beschikbare info, zullen de parameters vandaag al eventueel worden aangescherpt. Omdat

de termijn waarbinnen de exploitant nog over een lozingsparameter beschikt, beperkt is, zal de exploitant zelf initiatief moeten nemen om een bijstelling van zijn vergunning aan te vragen en te motiveren waarom die parameters nog nodig zouden zijn, alsook een motivatie voor de aanvaardbaarheid van die parameters in de toekomst. Dat is een van de stappen die wij voorstellen.

We stellen ook voor om te onderzoeken of de sectorale lozingsnormen die nu voor textiel bestaan, nog behouden moeten blijven of kunnen worden geschrapt. Textiel is een brede sector en niet elk textielbedrijf heeft die normen nodig. Op het moment dat we de sectorale lozingsnormen zouden schrappen, moeten we er ook voor zorgen dat de bedrijven die ze effectief nodig hebben, zelf ook weer die stap moeten zetten om hun vergunning aan te passen, uit te breiden met stoffen en te motiveren waarom ze deze dan nog nodig hebben.

Dat zijn een aantal stappen die we in het huidige voorstel meenemen, vanuit de kennis die we de voorbije maanden hebben opgedaan. We willen die actie dan ook onmiddellijk ondernemen.

Peter Cabus: De volgende vraag ging over wanneer PFOS is opgenomen in de vergunning.

Peter Balas: Ik heb al aangegeven wat de timing in de sectorale is. Over specifieke dossiers of 3M kan mevrouw Vicky Demeyer misschien nog meer duiding geven.

Vicky Demeyer: Ik ga meer duiding geven bij het dossier 3M, vertrekkende vanuit de algemene vraag hoe wij aan kennisopbouw doen en hoe we zo'n dossier aanpakken.

Voor GPBV-installaties is er veel kennis verzameld via de Europese BREF's. Daar wordt alle informatie gebundeld. Er wordt ook een volledig productieproces en de impact op emissies beschreven. Voor een aantal specifieke processen die veel voorkomen, is het echt tot in detail beschreven. Men kan zich erop baseren voor het verloop en de emissies.

3M werkt met batchprocessen, wat heel divers is. Ze spreken zelf over een 150-tal processen. Het is niet mogelijk om in detail op al die specifieke processen in te gaan. Je moet er een beetje abstractie van maken en kijken naar de emissies die eruit kunnen voortkomen en naar de impact op de omgeving. Daarvoor ben je inderdaad voor een groot stuk afhankelijk van wat de aanvrager aanlevert. Het aanvraagformulier is uitgebreid. Men moet veel toevoegen over de productieprocessen, over de emissies in de omgeving. In principe moet het allemaal worden beschreven door de exploitant. Ook de emissies in de lucht en het water moeten worden beschreven en er moet worden aangegeven wat er kan vrijkomen. Voor water hebben ze al een lozingsnorm voor PFOS sinds 2008, naar aanleiding van het bodemsaneringsproject. Die norm is bijgesteld in 2020. Ook over lucht waren er een aantal vragen. Voor PFAS, waar nu de focus op ligt, werd aangenomen dat ze weinig vluchtig waren en dat verspreiding via de lucht niet echt een verspreidingsroute was. Vandaar dat de focus er niet is op gelegd. Naar aanleiding van de informatie die ons daarover bereikt heeft, zijn we wel bezig om de verspreidingsroutes via de lucht in kaart te brengen, samen met de VMM.

We hebben bij 3M bijkomende informatie gevraagd om meer in detail over het hele PFAS-gebeuren bij hen – wat produceren ze precies, wat zijn hun emissies? – duidelijkheid te krijgen. Maar we moeten eerlijk toegeven dat de informatie die we tot nu toe van hen krijgen, zeer beperkt is. Het is voor ons sleuren en trekken om de juiste informatie te krijgen.

Vandaar dat we ook in overleg zijn met Handhaving om het beter in kaart te brengen. Op 1 oktober is bovendien een nieuwe handhavingsactie opgezet om een extern expertenteam aan te stellen, zodat we een veel beter zicht kunnen hebben op de verspreidingsroutes via de lucht, op wat er nog vrijkomt en op wat er nog via het water vrijkomt via andere parameters.

Peter Balas: Ik zou nog even willen aanvullen over waar wij onze kennis en informatie halen, naar aanleiding van wat Vicky Demeyer over de BREF's zegt.

Het is zo dat wijzelf, binnen onze afdeling, voorzitter zijn van de stuurgroep rond het BBT-programma. Vanuit dit programma proberen we, met de hulp van VITO als kennisinstelling, meer kennis te vergaren over de verschillende processen. Met de sectorinformatie, met alle administraties, maar ook met buitenlandse informatie gaan we in die BBT-studie bepalen welke de best beschikbare technieken zijn voor dergelijke processen.

Het BBT-programma wordt sinds 2016 goedgekeurd door de minister. Er is een redelijk budget voor, eerder beperkt, waardoor we ieder jaar een prioriteitstelling moeten maken in de voorstellen die er zijn en in het werk dat wordt opgenomen. Het kan 2 tot 3 jaar duren vooraleer een BBT-studie wordt opgeleverd. Vandaar het belang van dat programma om prioriteiten te stellen, wat ook voor een timing zorgt vooraleer er resultaten zijn.

Er is ook het Europese BREF-proces waar wij als afdeling een belangrijke insteek hebben. Namens Vlaanderen, maar ook namens België, nemen we de technische info vanuit Vlaanderen mee in die processen. In de studies proberen we bepaalde 'key environmental issues' naar voren te brengen, waardoor ze ook op Europees niveau worden bekeken en er een level playing field is. De informatie die er op dat niveau is, kan zo ook terug naar Vlaanderen worden gebracht. Het is belangrijk om hierbij te zeggen dat de emissiegrenswaarden of BBT-ranges die in die context worden bepaald, afhankelijk zijn van de meetgegevens die beschikbaar zijn. Zij vragen een heleboel informatie op die via VITO vanuit Vlaanderen, maar ook vanuit andere lidstaten, wordt aangeleverd. Wanneer er geen meetgegevens voorhanden zijn, zal er ook geen BBT-conclusie met emissiegrenswaarden worden vastgesteld. Vandaar dat wij als Vlaanderen, samen met een aantal andere lidstaten zoals Nederland, Duitsland en Zweden, ervoor ijveren om een monitoringsverplichting op te leggen in de nieuwe BREF's. Ook al krijgt men dan nog geen emissiegrenswaarden voor die parameters, men gaat de bedrijven wel verplichten om de nodige informatie te monitoren die dan in een volgende ronde kan worden meegenomen. Ongeveer om de 7 jaar wordt een nieuwe BREF opgesteld. Met die BREF's zou men toch een hoop meer informatie hebben waarop men zich kan baseren om bepaalde technieken af te lijnen en mee te nemen in de BBT-conclusies voor emissiegrenswaarden.

Momenteel is ook de herziening van de richtlijn Industriële Emissies bezig. Vanuit Vlaanderen en België hebben we erop aangedrongen om in die nieuwe richtlijn meer rekening te houden met innovatieve technieken waarbij er al een aantal conclusies kunnen worden getrokken, wat men vandaag niet doet. We hopen dat de insteek die we hebben gegeven, later dit jaar zal leiden tot een aanpassing in die zin, zodat er vanuit Europa meer informatie kan doorstromen die wij kunnen meenemen.

Lina Grooten: Ik wil nog even iets aanvullen voor de vraag van mevrouw Schauvliege. Het 'level playing field' en 'no gold plating' zijn principes uit het regeerakkoord. Ze kunnen inderdaad belemmerend werken als we ze zonder meer of blind gaan toepassen. We moeten kijken hoe we daarmee omgaan. Iedereen weet dat Vlaanderen sterk geïndustrialiseerd en dichtbevolkt is. We moeten dus kijken op welke manier we effectief bescherming aan de omgeving kunnen bieden.

Peter Cabus: Er was ook nog een vraag over de eeuwigdurende vergunning. Ik denk niet dat ze al is beantwoord.

Peter Balas: Met de omgevingsvergunning is inderdaad de eeuwigdurende vergunning ingevoerd. Een deel van de motivatie was dat de grotere bedrijven ongeveer om de 6 jaar een vergunningsaanvraag indienen. Op dit moment zijn we nog geen 6 jaar bezig, maar we merken dat bedrijven regelmatig terugkomen en dat hun vergunning dus opnieuw wordt herbekeken.

Ook algemene en gerichte evaluaties zijn in het decreet ingeschreven als een mogelijkheid om de vergunningen opnieuw te beoordelen en, waar nodig, aan te passen.

De moeilijkheid vandaag is dat je in het kader van algemene evaluaties enkel kunt focussen op de bijstelling van de voorwaarden. Als er problemen opduiken die eigenlijk een onderdeel zijn van het voorwerp van de vergunning, dan kun je niet ingrijpen. Dat is een moeilijkheid.

De algemene evaluaties zijn onmiddellijk gestart omdat ze worden aangedreven vanuit het BREF-proces. We zijn verplicht om binnen de 4 jaar, nadat er een BBT-conclusie is gepubliceerd, de vergunningen conform te maken met die BBT-conclusie. Dit wordt voor een deel opgezet door de VLAREM III-werking, waarbij de algemene bepalingen van de BBT-conclusies worden doorvertaald. Vanuit de algemene evaluatie, vroeger de GPBV-evaluatie genoemd, gaan we de individuele bedrijven herbekijken. Dit wordt nu vanuit de OVC's aangestuurd, maar wij als GOP, VVM en de OVAM nemen ook de rol op als adviesinstantie om die bedrijven te beoordelen. Voor de timing zijn we afhankelijk van het BREF-programma. Als er een nieuwe BREF wordt goedgekeurd, worden die bedrijven herbekeken. De andere bedrijven worden op dat moment niet opgenomen. Dat is ook niet mogelijk binnen de huidige bezetting. In die zin is het wel nuttig om het GPBV-programma vast te leggen en ons daaraan te houden om dat op te nemen.

Daarnaast kunnen er ook nog gerichte evaluaties worden uitgevoerd. Tot op de dag van vandaag zijn er geen specifieke programma's opgesteld voor gerichte evaluaties. Dat kan worden geïnitieerd vanuit een actieplan van de regering. De mogelijkheden zijn er. Als de noodzaak er is, zullen we gerichte evaluaties doen.

Peter Cabus: Op de vraag over de samenwerking met de provincies hebben we al voor een deel geantwoord met het antwoord over klasse I. Ik wil nog zeggen dat er binnen klasse I een klasse I+ bestaat. Ik heb het straks ook al gezegd, maar in mijn ogen zou daarover eerder op Vlaams niveau moeten worden beslist.

Hoe vaak gaat Vlaanderen in beroep tegen de vergunning? We hebben op basis van het Omgevingsloket een digitale tool gebouwd waarin wij via een aantal invalshoeken kunnen selecteren welk type dossiers belangrijk zijn om tegen in beroep te gaan. In het algemeen gaat het over de kwetsbare gebieden, zonevreemde functiewijzigingen, grootschalige projecten, waterproblematiek. Het zijn allemaal invalshoeken die worden gehanteerd in het Vergunningenloket. Om u een idee te geven: de digitale beroepenfilter is operationeel vanaf mei 2020. Sindsdien zijn er 54.000 beslissingen afgerond, waarvan 3250 dossiers werden uitgefilterd om tegen het licht te houden, om na te gaan of ze beantwoorden aan de criteria en of men in beroep moest gaan. 150 dossiers zijn aan mij voorgelegd. Een groep van mensen bereiden voor. Er is iemand die trekt, bijvoorbeeld de dossierhouder uit de provincie. Finaal is er 108 keer in beroep gegaan tegen een vergunning van de provincie in die dossiers waar de tool aanleiding toe gaf. Dat is het aantal beroepen dat is ingesteld sinds mei 2020 tegen de provincie.

Lina Grooten: Het is niet de provincie, maar de gemeente.

Peter Cabus: Sorry, het is inderdaad bij de provincie, niet ertegen. Dus bij de bestendige deputatie.

Voor de beroepen bij de bestendige deputatie heb ik geen cijfers bij de hand. Ik weet niet of iemand anders die heeft, anders zullen we ze overmaken.

Peter Balas: We hebben die cijfers niet bij de hand, maar de nuance ligt daar net iets anders. We gebruiken een digitale beroepenfilter waarbij je met digitale informatie uit een Omgevingsloket aan de slag moet gaan. De impact in milieudossiers zijn vooral de effecten en deze zijn vandaag in een digitale beroepenfilter niet te filteren. Het is belangrijk dat we die dossiers opnemen. Als ons advies niet wordt gevolgd en we een probleem hebben met de manier waarop ons advies niet is gevolgd, gaan we tegen de beslissing van de deputatie in beroep. Het gaat maar over een zeer beperkt aantal dossiers waarin dit is gebeurd, net omdat de bestendige deputatie meestal – ze hebben zelf een percentage aangegeven, dacht ik – het advies van de POVC gewoon volgt. Op het moment dat een vergunning

bijkomend wordt geweigerd, gaan wij niet zelf in beroep. Op dat moment is er een bescherming van het milieu en de omgeving gebeurd. Het gaat dus maar over een beperkt aantal dossiers. Er wordt de afweging gemaakt om eventueel in beroep te gaan, als ons advies niet wordt gevolgd, maar dat is dus heel beperkt.

Peter Cabus: Een aantal zaken rond 3M zijn al zijdelings beantwoord, maar er waren nog specifieke vragen. Hebben we een zicht op wat 3M produceert? Ook de vraag van de heer Daniëls gaat in die richting. Is de informatie van 3M wel transparant? Indien niet, hoe kan er dan een goede vergunning worden verleend?

Vicky Demeyer: Ik heb het daarstraks al even aangehaald. Via het aanvraagformulier moet de nodige informatie worden verstrekt. Zoals gezegd, gaat het bij 3M over een heel groot aantal processen. Het is inderdaad zo dat ze geen specifieke stoffenlijst hebben toegevoegd van wat zij effectief produceren. Is dat wettelijk verplicht? Het staat er niet expliciet in dat het moet. Het is voor ons natuurlijk wel handig als we er wel een zicht op hebben, maar hier was het dus niet het geval.

Kunnen we daarmee goede vergunningen verlenen? Zoals ik heb gezegd, is het op een bepaalde manier wel mogelijk om er een beetje abstractie van te maken. Het is vooral belangrijk dat we een zicht hebben op wat de emissies zijn en wat de impact op de omgeving is. Het is ook de taak van het bedrijf om dat voldoende in kaart te brengen en ons die informatie transparant mee te delen. Als dat gebeurt, is er in principe niet echt het probleem dat wij geen volledig zicht hebben op die stoffenlijsten, die voor een deel ook confidentieel zijn, iets wat ze zelf ook aanhalen. In het geval van 3M stellen we vast dat er voor PFAS informatie in zat voor een aantal stoffen in water, maar niet voor alles.

Ik pik hier even op in. Zij hebben een aantal PFAS specifiek gemeld in het afvalwater, en een aantal andere niet. Ze betwisten dat ze dat moesten doen. Maar bijvoorbeeld specifiek voor PFBSA, een gevaarlijke stof zonder kwaliteitsnorm, zijn wij wel degelijk van oordeel dat die gemeld had moeten worden. Er zijn ook een aantal wettelijke bepalingen voor, waar wij ons op baseren. Het is niet omdat er geen milieukwaliteitsnorm of indelingscriterium is dat zij ons dat niet hadden moeten melden, zodat wij een beoordeling hadden kunnen maken.

Peter Balas: Ik wil nog even aanvullen voor de vraag van de heer Daniëls of de cirkel gesloten is, of we ons beperken tot wat in de vergunning wordt opgemerkt. Het zal deze namiddag door Handhaving ook wel worden geduid, maar ik wil toch aanvullen dat men vanuit handhavingsprogramma's sowieso bepaalde parameters gaat bemonsteren, los van de parameters die in de vergunning staan. Net door zulke actieprogramma's wordt er opgemerkt dat bedrijven stoffen lozen die niet in de vergunning staan. Ze worden dan aangemaand of er wordt een proces-verbaal opgesteld waarbij er dan achteraf bij ons een bijstellingsaanvraag voor de vergunning wordt ingediend. Het is niet omdat bepaalde stoffen niet in de vergunning staan dat er verder niet op wordt gecontroleerd. Waar het wel over gaat, is dat men zich moet houden aan de normen die er dan wel zijn. Het klopt dat men daarop toeziet, maar niet verder.

U had ook nog een opmerking gemaakt over het omgevingsveiligheidsrapport. Ik wil de nuance aanbrengen dat het OVR is gekoppeld aan de sevesowetgeving. De sevesowetgeving gaat over de acute risico's en niet over de langetermijneffecten, de gezondheidseffecten enzovoort. Vandaar dat u in dat document die informatie niet zult vinden. Het moet naar voren komen in de milieueffectenbeoordeling en dat is in de MER-screening. Dat is een nuance. Het OVR gaat over het explosierisico, over toxische gassen die ontsnappen in bepaalde scenario's enzovoort. Wij moeten dan een beoordeling doen of die risico's aanvaardbaar zijn. Het gaat dus niet over langetermijneffecten.

Peter Cabus: Op de kennisdeling met het buitenland is al voor een deel ingegaan: er wordt geen actieve prospectie naar gedaan, het wordt enkel gebruikt als het beschikbaar is. Ik denk dat daarmee de vraag over de Verenigde Staten is beantwoord.

Er waren ook vragen over de haven. Op de vraag naar het overzicht van de vergunningen is al gedeeltelijk geantwoord door te zeggen dat het niet bestaat, ook niet in de haven. Peter, corrigeer me als het niet zo is.

Een tweede vraag over de haven ging erover dat er te veel wordt gerapporteerd. Daar hebben we ook wel een antwoord op.

Lina Grooten: Op de eerste vraag: vergunningsmatig niet, maar binnen de milieueffectenrapportage wordt er wel gekeken naar de achtergrondconcentraties en naar eventuele cumulatieve effecten.

Wordt er te veel gerapporteerd? Ik denk dat we die stelling niet echt kunnen bijtreden. Er zijn rapporteringsverplichtingen bijvoorbeeld via het Integraal Milieujaarverslag. De informatie die we daar opvragen, is nodig om Europese en Vlaamse rapportages te kunnen uitvoeren.

Peter Cabus: Er zijn twee vragen rond Oosterweel over de veiligheidsberm en de vergunning daarvoor en over POP-keuze en de grondverzetregeling.

Rita Heyvaert: Voor de veiligheidsberm is de provincie de vergunningverlenende overheid. Wij hebben de ontvankelijkheid bekeken en met AGOP Projecten hebben we een advies gegeven, louter over de stedenbouwkundige handelingen. We hebben een toetsing gedaan op basis van het planologisch kader, de codex en de goede ruimtelijke ordening.

In het dossier wordt vermeld dat het grondverzet binnen de kadastrale zone volledig binnen de grondverzetregeling valt. Er is geen advies gevraagd aan AGOP Milieu.

Peter Cabus: Wie kan iets vertellen over de grondverzetregeling?

Rita Heyvaert: Dat is een bevoegdheid van de OVAM en Grondbank.

Peter Balas: Ik wil even aanvullen dat wij er in onze werking van uitgaan en van moeten uitgaan dat sectorale wetgeving ook daar haar beloop kent. Zoals net geschetst, moeten we er door de omvang van zulke dossiers van uit kunnen gaan dat, als er een grondverzetregeling is en als het de taak van Grondbank is, iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid heeft. In zulke dossiers kijken wij dan ook naar die instanties om dit op te nemen. Als de vergunning wordt verleend – in dit geval geven wij een advies over de stedenbouwkundige handeling – dan moet de exploitant voldoen aan de grondverzetregels en zich daarin volledig stellen.

Zijn wij op voorhand betrokken in de keuze die gemaakt is? Wij zijn niet betrokken of niet bevraagd naar de juiste methode om dit op te nemen. Neen, wij zijn niet betrokken. Het wordt aangevraagd en wij hebben de beoordeling gedaan op het moment dat het dossier bij ons is binnengekomen.

Peter Cabus: Dan zitten we bij de vraag van de heer D'Haese over de hervergunning en over het MER dat daarrond al dan niet moet worden gemaakt.

Vicky Demeyer: Specifiek voor 3M kan ik zeggen dat zij de wettelijke procedure hebben gevolgd. Het MER-besluit bestaat uit een aantal bijlagen. Bijlage 1 gaat over de MER-plichtige inrichtingen die effectief een MER moeten opmaken. Bijlage 2 gaat over de inrichtingen die een ontheffing kunnen vragen. Bijlage 3 gaat over hen die onderworpen zijn aan een project-MER-screening.

Chemische installaties staan in bijlage 2 vanaf een productiecapaciteit van 100.000 ton per jaar. Omdat 3M veel batchprocessen heeft, heeft het een lagere productiecapaciteit van ongeveer 82.000 ton per jaar. Wettelijk gezien konden zij inderdaad volstaan met een screening. Het is wel zo dat zij een zeer uitgebreide project-MER-screening hebben opgemaakt. Ze hebben daarvoor ook een beroep gedaan op een aantal erkende MER-

deskundigen, specifiek voor lucht, water en biodiversiteit. Ze hebben in hun effectvoorspelling en -beoordeling ook getoetst aan de beoordelingskaders zoals die gelden conform de richtlijnenboeken. Als we kijken naar alle disciplines die daarin aan bod zijn gekomen, is de conclusie dat de impact niet aanzienlijk is. Dat is uiteindelijk het doel van een MER-screening, namelijk dat wordt aangetoond dat er geen aanzienlijke negatieve effecten te verwachten zijn. In dat geval is het ook niet noodzakelijk om een project-MER op te maken. Het is op die manier beoordeeld door de vergunningverlenende overheid, de provincie Antwerpen.

Het is natuurlijk ook zo dat uit die MER-screening een aantal zaken zijn gekomen, bijvoorbeeld over lucht en water. Die zaken zijn dan ook doorvertaald naar de adviesverlening, die dan ook veranderd is in bijzondere voorwaarden.

Peter Cabus: Er was ook een vraag waarom er geen integrale project-MER zou zijn gemaakt voor het geheel van het project.

Lina Grooten: Voor Oosterweel zijn er inderdaad twee project-MER's gemaakt. De Vlaamse Regering heeft jaren geleden beslist om de werken op linkeroever af te splitsen in een aparte MER en vergunning. De motivering hiervoor was dat de aanleg van parallelwegen autonoom kon functioneren en dat het een zinnigere en meer noodzakelijke mobiliteitsoplossing was voor het havenverkeer op linkeroever.

Peter Cabus: Speelt de eeuwigdurende vergunning in de kaart van grote bedrijven, specifiek 3M? Ik heb daar geen antwoord op. Ik weet niet of de mensen die daar in de praktijk mee bezig zijn, er wel een antwoord op hebben. Ik heb ook geen indicatie dat die besluitvorming in die richting zou zijn gestuurd.

Peter Balas: De evaluatie van de omgevingsvergunning focust ook op die permanente vergunning. Er is al aangegeven dat we afwachten welke de conclusies zijn en hoe die naar voren zullen worden gebracht door de regering.

Wat er zeker als opmerking naar voren is gekomen, is dat we over de beperking die in artikel 68 zit, voor activiteiten waarvoor men geen permanente vergunning kan afleveren, een aantal opmerkingen hebben gegeven. Afvalverwerking, stortplaatsen, afvalverbranding enzovoort, zijn toch activiteiten waarbij men zich de vraag kan stellen of ze onmiddellijk over een permanente vergunning moeten beschikken dan wel of men niet beter een beperktere termijn invoert, net om ervoor te zorgen dat voor dingen die in de loop der tijd toch wel een invloed hebben, je de termijn kunt beperken.

Ook rond veestallen – die problematiek komt hier wel niet ter sprake – zijn we vorig jaar tot de vaststelling gekomen dat we geen permanente vergunning voor niet-ammoniakemissiearme (AEA) stallen willen. We proberen dat in onze advisering op te nemen door voor de inrichtingen waar een niet-ammoniakemissiearme stal een permanente vergunning vraagt, te zeggen dat we dit niet kunnen toelaten en door een ongunstig advies te geven, tenzij men naar een beperkte termijn gaat. Die termijn hadden we toen op 2030 gelegd omdat die stallen economisch gezien dan zouden zijn afbetaald en omdat een investering in nieuwe technieken een verbetering zou zijn. Op zich liet artikel 68 niet toe om zonder meer de termijn te beperken en moesten we via het ongunstig advies werken. Er kunnen dus wel een aantal vragen worden gesteld.

Is dat per se een voordeel? Dat hangt ervan af hoe we de evaluaties in gang kunnen krijgen en verder invoeren. We zijn daar op dit ogenblik nog maar 3 of 4 jaar mee bezig. De eerste evaluatie wordt nu gemaakt. U weet dat een BREF-cyclus zo'n 7 jaar duurt en dat er nog een reserf-BREF's moet worden aangepast. Het is dan moeilijk om vandaag al te zeggen of er een voor- of nadeel is, maar het kan zeker worden ingevuld. De mogelijkheden zijn er.

Peter Cabus: Er is ook nog een vraag over de bijstelling van het Vergunningendecreet in 2017, die enkel focust op 'sneller, sneller' en te weinig op bescherming van het leefmilieu.

Misschien is het nuttig om opnieuw te verwijzen naar de evaluaties van het Omgevingsvergunningsdecreet waarvan de studies nu zijn afgerond en waarvoor een voorstel naar de regering zal worden gebracht. In dat kader is er ook een benchmarkstudie gebeurd, waarbij werd gekeken in welke mate onze vergunningsprocedures trager of sneller zijn dan elders in Europa. Het blijkt dat we in het midden zitten. Litouwen was de snelste, met 30 dagen. Ik weet niet of we daarnaartoe moeten gaan. In Frankrijk en ook in Brussel is het 140 dagen. Wij zitten ertussen met 90 dagen. Persoonlijk vind ik het een foute focus. De lengte van de termijnen in de procedure zijn niet te lang en niet te kort. Ze zijn normaal.

Het is wel zo – en u hebt er daarstraks op gewezen – dat het voor zeer complexe dossiers, waarvoor heel wat opzoekingswerk nodig is om al de technische parameters goed in beeld te brengen, wel zeer nipt is. Laat ons zeggen dat het via vooroverleg – wat ook gebeurt – kan worden opgevangen. Het is trouwens iets waar we zelf in investeren. Ook de regelgeving is verder aan het evolueren. Bijvoorbeeld in het decreet betreffende complexe projecten dat tijdens de vorige legislatuur in werking trad, wordt het accent niet verschoven naar de procedures nadien, maar vooral naar de zaken voordien om de vergunning veel robuuster te maken. Er is heel wat overleg met onze mensen en bedrijven om dit alles goed te kunnen inschatten.

Ik denk niet dat het leefmilieu er hiermee slechter aan toe zou zijn. Maar soms zijn de adviestermijnen toch wel beperkt om echt de volledigheid van de techniciteit te kunnen vatten. Dat is mijn bedenking. Misschien hebben jullie nog ervaring vanuit de praktijk?

Peter Balas: Een van de principes die zijn ingevoerd, is de mogelijkheid tot wijzigingslussen, waarbij men aan de opmerkingen na een openbaar onderzoek of van de verschillende adviesinstanties tegemoet kan komen en het dossier kan wijzigen. Wat wij in de praktijk vaststellen, is dat de tijd die er dan is, zeer beperkt is. Adviezen komen sowieso, door tijdsdruk, redelijk aan het einde van de officiële termijn. Als de exploitant hierop wil reageren, heeft hij ook zijn tijd nodig. De adviesinstanties die dan op de gewijzigde vergunningsaanvraag moeten werken, hebben ook maar zeer beperkte tijd. Dat is een moeilijkheid. Het principe van die oplossingsgerichtheid is zeker goed, maar dan moet er ook wel de nodige tijd zijn. In de huidige korte timing, kan je daar wel vragen bij stellen.

Peter Cabus: Er is een vraag naar de evolutie van de afbouw van de MER-wetgeving. Ik weet niet wie die stelde, eerlijk gezegd.

Het is zo dat in het regeerakkoord staat dat de MER tot een effectiever instrument zou worden gemaakt waardoor de beoordeling van het project op een veel betere manier wordt geïntegreerd in het project. Die oefening is op dit moment bezig. Hoe kan dat dan? Wat is de rol van de erkende deskundige? Wat met hun grotere verantwoordelijkheid? De rol van het team-MER is om echt een kenniscentrum te zijn dat de kennis die wordt ontwikkeld rond de be-MER-ing, op een goede manier moet kunnen delen met de erkende deskundige. Ik zeg het nu heel snel, maar dat is de filosofie.

Het is niet zo dat er een afbouw zou komen van het MER, integendeel. We willen het MER net op een betere manier de beleidsbeslissing laten ondersteunen, zodat de leefmilieutoetsen die in de MER gebeuren, uitdrukkelijk een onderdeel kunnen zijn of moeten zijn van de beleidsbeslissing en daardoor de beleidsbeslissing beter maken dan vandaag het geval is.

Het moet een efficiënter instrument worden. Vandaag stel je vast dat er vaak zeer dikke boeken worden geschreven waarin iedereen zich verliest. Wij willen een meer gefocuste MER, zodat de problemen of de leefmilieufocussen die in het concreet proces naar voren moeten worden gebracht, uitdrukkelijk scherp in beeld worden gebracht. Ook het advies

dat daaruit voortvloeit voor het beleid, zou scherper kunnen zijn, waardoor de beleidsbeslissing beter kan worden. We zijn daar nu mee bezig. Het is absoluut geen afbouw, integendeel.

We waren bij de vragen van de heer Daniëls. Op de vraag over de actieve beïnvloeding van het kabinet hebben we geantwoord.

Uw vraag over de rapporteringen en uw verhaal van het dikke rapport en de wijze waarop dat interageert met de vergunningverlening, is ook al voor een deel beantwoord.

De vraag over de structuur van het departement en de dwarsverbanden heb ik ook al beantwoord door te zeggen dat wij bij de fusie uitdrukkelijk de oefening hebben gemaakt. Wat moeten wij doen of wat kunnen we doen? Wat zijn de opdrachten van het departement? Hoe kunnen we dat het best in het departement integreren? Welke focussen geeft dat?

Op het moment dat het departement werd gevormd was klimaat en energie ook een deel van onze opdracht. Wij hebben daarin geïnvesteerd, ondanks de besparingen, en een groeipad uitgetekend om klimaatbeleid in ons eigen departement mogelijk te maken. Het heeft ervoor gezorgd dat andere afdelingen een stuk hebben moeten inboeten, omdat we in een besparingslogica zaten. Ik vind het dan ook spijtig dat deze regering heeft beslist om het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) op te richten en de mensen weg te trekken uit het departement. Vanuit klimaatbeleidsperspectief is het natuurlijk een goede zaak en ben ik er fier op dat we proactief hebben geïnvesteerd op het moment dat we de fusie hebben verwezenlijkt.

Ik wil wel zeggen dat het ook een extra last heeft gelegd op de schouders van de andere mensen. We hadden gekozen voor een groeipad voor die afdeling. Hadden wij dat niet gedaan, was het VEKA er waarschijnlijk ook gekomen en waren die mensen in ons departement gebleven om andere taken te doen. Ik wil alleen maar zeggen dat je soms managementkeuzes maakt in een gegeven context en die ervoor zorgen dat je het klimaatbeleid sterk in de picture zet, maar waarvan je nadien vaststelt dat, als je dat niet had gedaan, je je andere opdrachten beter had kunnen doen.

Baseert de inspectie zich enkel op het rapport van GOP? Dat is de cirkelredenering, waarop ik voor een deel ook al heb geantwoord. Uiteraard zijn we in belangrijke mate ook afhankelijk van de gegevens die het bedrijf geeft, maar Peter Balas heeft daarstraks ook al gezegd hoe er vervolgens wordt omgegaan met de zelfrapportering en de bijstelling van de vergunning die daaruit kan voortvloeien. In die zin is het misschien niet een volledig antwoord, want finaal zijn we nog altijd afhankelijk van wat het bedrijf rapporteert, maar dat is de situatie waarin we vandaag functioneren.

De tijdlijn. Er is de vraag wanneer de afdeling in kennis is gesteld door de OVAM. Eerlijk gezegd: niet.³ Ik heb daarstraks al gezegd dat de eerste keer dat we over PFAS hebben gehoord op managementniveau, niet individueel, bij het PFAS-actieprogramma in 2020 was. Van de problematiek die zich zeer scherp in de pers heeft gesteld rond Lantis en de OVAM, zijn we nooit in kennis gesteld. Wij wisten dat gewoon niet. Wij wisten niets over de dading. Het is daarstraks al gezegd dat de vergunning sloeg op propere grond. Wij wisten ook niet dat er sprake was van niet-propere grond. Wij waren dus niet op de hoogte van die informatie.

Beschikt GOP over lijsten waarin PFOS en PFAS zijn opgenomen? Dat is al beantwoord.

³ Aanvulling door Peter Cabus: "Alvast heeft me, bij mijn weten, geen enkele afdeling van het departement me hiervan op de hoogte gebracht, mocht dat wel het geval zijn geweest."

Wij waren niet op de hoogte van de dading, dat heb ik al gezegd.

Wat denkt GOP over de uitspraak van mevrouw Demir dat de 3M-vergunning op los zand is gebaseerd?

Peter Balas: De vergunning is verleend door de deputatie op basis van de informatie die er is. Wij hebben onze insteek gegeven. Kunnen we zeggen 'op los zand'? Dat is een uitspraak van de minister die ik niet kan bevestigen of ontkrachten. Het juridisch onderzoek als gevolg van de handhaving en het onderzoek zal zijn beloop krijgen en er zal wel een uitspraak komen.

Peter Cabus: Over de regelgeving eeuwigdurende vergunning is er al een antwoord gegeven.

De heer De Roo had een vraag over de interne projectstructuur. Ik moet eerlijk zeggen dat we dat zeer snel hebben opgenomen. We hebben binnen ons departement van in het begin – ook al bij Ruimte – een projectwerking⁴ opgezet waarbij werd nagedacht over wanneer er sprake is van een project. Hier werd duidelijk dat er een serieuze coördinatietaak lag die we aanvankelijk als project hebben geformuleerd, maar finaal als coördinatieopdracht is geland waarbij de betrokken persoon een extra vergoeding krijgt omdat het een serieuze inspanning is om de hele zaak te coördineren. U moet ook weten dat tegelijk de opdrachthouder is aangesteld. Het interfereerde voor een stuk, waardoor we hebben gezocht naar de taak van onze eigen interne projectstructuur en wie daarbij betrokken is. Hoe gaat de interne projectstructuur interageren met de opdrachthouder? Momenteel loopt dat zeer goed. We ondersteunen trouwens ook de opdrachthouder zowel inhoudelijk als praktisch met verslaggeving, vergaderingen enzovoort. Ik kan dus wel zeggen dat die interactie bijzonder goed is. We hebben zeer snel geageerd toen we wisten dat we moesten ageren. We hebben niet gewacht op iemand anders. We vonden het te belangrijk om het niet structureel op een goede manier vast te pakken. Niemand weet hoe lang die coördinatieopdracht zal duren. Ik vermoed niet dat ze snel zal zijn gedaan.

Vandaag is het dus structureel opgepakt in het departement, met een projectverantwoordelijke en heel wat medewerkers uit verschillende afdelingen die tegelijkertijd ook ten dienste staan van de opdrachthouder Karl Vrancken, in zijn opdracht voor de Vlaamse Regering. Ik denk dus dat we zeer snel hebben geageerd.

Mevrouw De Vroe had een vraag over de controle. Ik stel voor dat we die straks beantwoorden, want er is een antwoord vanuit de afdeling Handhaving. Ook de vraag rond prioritisering en hoe dat gebeurt, is voor Handhaving.

Dan was er de vraag over verkokering en over het feit dat het agentschap Zorg en Gezondheid pas dit jaar bij deze problematiek is betrokken. Op welke manier wordt er samengewerkt? Via het PFAS-actieprogramma is het agentschap Zorg en Gezondheid nu betrokken, ook bij de bijstelling van het herwerkte actieplan dat binnenkort opnieuw zal worden gevalideerd. Ik heb al geschetst – maar het zal ook nog aan bod komen op het moment dat het gezondheidsaspect hier wordt besproken – dat er in het kader van het Steunpunt Milieu en Gezondheid aanvankelijk een samenwerking was, maar dat de paden nadien uiteen zijn gelopen. Ik denk dat men op dit moment nog in gesprek is over de vorming van het nieuwe Steunpunt Milieu en Gezondheid. Ik weet niet hoe het nu verloopt. Ik kan daar niet op antwoorden met de kennis die ik nu heb.

Peter Balas: Ik zou willen aanvullen dat er in het verleden ook wel een aantal actieprogramma's zijn geweest rond zware metalen waarbij er een samenwerking was met het agentschap Zorg en Gezondheid en de voorloper daarvan. Er waren bepaalde problemen opgedoken en op dat moment is er samengewerkt. Over die specifieke dossiers hebben we het nodige overleg. Het agentschap Zorg en Gezondheid staat als adviesinstantie nog altijd ingeschreven voor een aantal dossiers en heeft de mogelijkheid

⁴ een algemeen kader rond projectwerking (i.p.v. projectwerking).

om een insteek te geven. Ook daar is er een prioriteitstelling van wat er kan worden opgepakt of niet. Dat stellen we ook vast in het OVC wanneer we een advies krijgen of niet.

Het is dus niet dat het in het verleden niet gebeurde. Als er specifieke problematieken opduiken, dan is er een intensievere samenwerking. Ook op informele basis wordt er over dossiers gesproken.

Peter Cabus: Dan komen we aan de vragen van de voorzitter. We hebben al geantwoord op de vragen rond advisering en de achterliggende logica die wordt gehanteerd.

De vraag over de terugkeer naar de POVC is ook grotendeels beantwoord. De werkzaamheden en de evaluatie rond het Omgevingsvergunningsdecreet moeten misschien meer duidelijkheid brengen, zodat duidelijk is welke dossiers echt belangrijk zijn om het departement aanwezig te laten zijn in de POVC. Het is nog altijd de verantwoordelijkheid van de provincie als vergunningverlenende overheid om de finale beslissing van hun eigen expertise in te nemen.

Ik stel voor om de laatste vraag over de impact van gebrekkige advisering op de handhavingstaken deze namiddag op te pikken en te kijken hoe Handhaving hierop reageert.

De voorzitter: Dank u wel alvast, voor die antwoorden.

Collega's, ik geef meteen het woord aan mevrouw Rombouts, om de tweede ronde in te zetten. Ik zou wel willen vragen: probeer het beknopt te houden. Uiteraard moet elke vraag aan bod kunnen komen, maar we gaan toch rond 13 uur even pauzeren, en ik zou echt nog voldoende tijd willen hebben voor het aspect 'handhaving', deze namiddag.

Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts: Voorzitter, ik begrijp het timingprobleem. Ik ga zo snel mogelijk tot mijn vragen overgaan, maar ik ga wel alle vragen stellen die er zijn. Ik denk dat dat belangrijk is in het kader van de werkzaamheden, om ook conclusies te kunnen trekken.

Ik wil de mensen eerst en vooral heel hartelijk danken voor de heel duidelijke, uitgebreide antwoorden die gegeven zijn. Ze geven vooral ook duiding bij het verloop van een aantal processen die voor ons, en ook voor burgers, misschien minder gekend zijn.

Ik wil even teruggrijpen naar mijn eerste vragen. Ik had gevraagd welk signaal is er binnengekomen, op welk moment, en vanuit welke instantie, om ineens echt de alarmbel te laten afgaan, omdat er mogelijk wel een gezondheidsrisico was rond PFAS/PFOS. Mijnheer Cabus, u hebt daar duidelijk op geantwoord. U stelt dat het moment dat het actieplan PFAS voor de eerste keer goedgekeurd werd op het managementcomité, in 2020, voor u de eerste kennismaking was met de urgentie. Ik wil daar toch iets meer duidelijkheid over. De opmaak van het actieplan PFAS, het startmoment, was op 17 december 2018, en daarbij waren alle leidende ambtenaren van de verschillende entiteiten uitgenodigd. Ik ga ervan uit dat ook u daarbij aanwezig was, en dat u dus vanaf dat moment ook wel degelijk op de hoogte was van de PFAS/PFOS-uitdagingen in Vlaanderen. Ik stel u bij deze de vraag of ik u goed begrepen heb, dat het de informatie is die er na december 2018 bij gekomen is, die bij u de urgentie van de problematiek meer geduid heeft, en dat dan in 2020, op het moment van de eerste goedkeuring, die urgentie duidelijk werd? Er zijn natuurlijk ook de EFSA-advieswaarden (European Food Safety Authority) die in 2018 zijn bijgesteld, en de EFSA-advieswaarden van 2020 die er ook zaten aan te komen op het moment dat het actieplan goedgekeurd was. Begrijp ik u goed, op die manier? Want ik ga ervan uit dat u ook aanwezig was bij de startactiviteiten of, mocht u er niet bij aanwezig geweest zijn, dat u er toch op z'n minst in de loop van dat jaar van op de hoogte was gebracht.

Peter Cabus: Ik kan me niet herinneren of ik op die vergadering aanwezig was of niet. Misschien zijn er wel verslagen terug te vinden waar mijn naam bij staat.⁵ Dat weet ik niet. Het is alleszins zo dat de PFAS-problematiek, zoals die vandaag op de agenda staat, toen absoluut niet zo urgent werd ingeschat. Vandaar ook dat het zeer laag op de radar stond, bij mijzelf, en bij het management dat daar niet rechtstreeks bij betrokken was. Het zou kunnen dat de leden van het managementcomité die daar wat directer bij betrokken waren, daar wat meer van wisten. Voor zover ik mij kan herinneren is dat bij mij nooit op de radar gekomen als een probleem dat ik, bij wijze van spreken, gisteren had moeten aanpakken. Dat is niet zo. Zelfs in 2020, op het moment dat het actieplan werd goedgekeurd, was het in mijn ogen nog maar, bij wijze van spreken, een uitvloeisel van biomonitoring, naast andere parameters. Dat is zoals ik het ervaren heb. Ik kan natuurlijk alleen maar voor mezelf spreken.

Tinne Rombouts: Uiteraard, en dat was ook de vraag. Het is eigenlijk ook bij die urgentie dat ik nog wat wil stilstaan. Wij hebben vandaag de vraag van 'op welk moment' gesteld – dat is ook de vraag van de onderzoekscommissie – om die urgentievraag een beetje te kunnen kaderen. Als we, met de wetenschap die we vandaag hebben, kijken naar het verleden, dan denken we: hoe komt het dat die urgentie niet hoger lag? Vandaar dat ik daar toch met een aantal vragen wil bij stilstaan.

Peter Cabus: Ik wil daar toch aan toevoegen dat ik zelf ook niet op de hoogte was van heel het voortraject dat hier nog boven water is gekomen van bij LNE, dat startte in 2006. Bij de overgang van Ruimte en het Departement LNE naar het Departement Omgeving wisten wij dat niet. Er is niet zoiets geweest als een grote briefing van alle belangrijke dossiers. Dat is niet gebeurd. Wij zijn daar bij wijze van spreken met een wit blad begonnen voor wat de milieukant betreft. Ik wil mezelf niet goedpraten, daar gaat het niet over. Ik had misschien beter moeten investeren om dat te weten te komen. Dat zou kunnen. Maar achteraf is het natuurlijk gemakkelijk gezegd dat we al die dossiers nog eens tegen het licht hadden moeten houden om te kijken welke daarin de belangrijkste dossiers zouden zijn.

Tinne Rombouts: Ja, maar u hebt ook heel duidelijk gesteld dat zelfs in 2020, toen het actieplan was goedgekeurd, die urgentie niet werd gevoeld zoals ze vandaag wordt gevoeld. Ik denk dat dat ook voor een stuk een kader geeft.

Ik wil daar verder op ingaan. In de nota die we toegezonden kregen, bij de stukken, wordt gesteld – ik citeer – "De omgeving rond het bedrijf 3M in Zwijndrecht wordt beschouwd als een medisch milieukundig aandachtsgebied voor PFAS. Dat wil zeggen dat er reden is om aan te nemen dat de bevolking in de omgeving door langdurige blootstelling aan de omgeving een verhoogd risico heeft op een hogere lichaamsbelasting van deze stoffen." Dat is inderdaad een terminologie die we ook in andere zones gebruiken, ik denk

⁵ Aanvulling door Peter Cabus:

"Ik kon op dat moment de precieze vergadering niet lokaliseren. Nazicht leert dat er volgens mijn informatie geen vergadering was op 17 december 2018 waar ik aanwezig was. Ik was op die dag op een studiedag van de SERV 'SERV-academie De Europese pijler van sociale rechten'. Op de vergadering van de brownfieldcel die ook dan gepland was, was ik niet aanwezig en daar werd althans volgens het verslag niet gesproken over een op te maken actieplan hormoonverstoorders of PFAS.

Volgens mijn informatie werd op het managementcomité van 15 mei 2018, de strategie hormoonverstoorders besproken en werd toen de 'Coördinatiewerkgroep risicobeheersing chemische stoffen' gemandateerd die te actualiseren, wat zoals gezegd leidde tot een eerste PFAS-actieplan, gevalideerd door het managementcomité op 18 februari 2020.

Uit de informatie van mijn medewerkers kan ik meegeven dat de noodzaak voor een PFAS-actieplan verder gerijpt is in de Coördinatiewerkgroep over een bepaalde periode. Eind 2018 werd op de Coördinatiewerkgroep Risicobeheersing verder aangegeven wat deel leek te moeten uitmaken van wat toen nog werd aangeduid als de 'casus perfluors'. Op de bijeenkomst op 11 februari 2019 werd dit daartoe een eerste maal met het oog op een actieplan geagendeerd op de Coördinatiewerkgroep Risicobeheersing."

bijvoorbeeld aan Umicore. Ik stel me hierbij de vraag sinds wanneer dit gebied officieel is erkend als een medisch milieukundig aandachtsgebied. Kunt u mij daarop antwoorden?

Peter Cabus: Ik denk dat dat iets is dat je moet vragen bij de mensen van het Steunpunt Milieu en Gezondheid.

Tinne Rombouts: Oké, dan herhalen we die vraag op dat moment. Mijn volgende vraag was natuurlijk op basis waarvan dat dan gebeurd is, maar we zullen die vraag dan herhalen.

Dan verwijs ik nog even naar stukken die we hebben ontvangen van de Minaraad (Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen), maar eigenlijk ook op voorstel vanuit het departement, omdat daar ook verwezen wordt naar acties die ze vanuit de Minaraad zelf genomen hebben. Dit komt uit een voorontwerp van verslag van het dagelijks bestuur van 7 november 2019, waar er eigenlijk een beknopt verslag wordt weergegeven van de conclusies van het conclaaf over het meerjarenprogramma van de Minaraad. Daarin staat, onder beslissing 29 inzake het nieuwe projectvoorstel met betrekking tot de problematiek van PFAS in de bodem, het volgende: "Voorstel van Natuurpunt. PFAS is een stof in coatings en" – in het verslag staat 'tefalplannen' – "in tefalpannen. In Nederland is de drempelwaarde dusdanig dat alle grondverzet geblokkeerd wordt, en de bouwnijverheid in een onmogelijke situatie terechtgekomen is. Zowel de OVAM (in 2018) als Grondbank hebben hierover een rapport uitgebracht." En het besluit is dat dit een nieuw thema is waarover factfinding kan gedaan worden, of een hoorzitting kan georganiseerd worden. Ik heb daarnet al voor een stuk het antwoord gekregen, maar erkennen jullie dat het opvallend is dat die urgentie, en de aandacht ervoor, pas is gekomen vanaf dat moment, 9 november 2018 – excuseer, 2019 – en dat dat eigenlijk ook het startpunt is geworden van de recente werking rond PFAS/PFOS? Zijn jullie ook op een of andere manier betrokken bij die werking van de Minaraad, specifiek rond PFAS/PFOS?

Peter Cabus: Niet direct. Ik heb die mail wel teruggevonden in mijn mailbox. Of er ergens in een bijlage het woord PFAS of PFOS staat, dat weet ik niet, maar dat zijn van die mails zoals je er veel op een hoop binnenkrijgt, en ik heb het eerlijk gezegd niet gezien. En of dat een bericht in cc was, of rechtstreeks aan mij gericht, dat weet ik ook niet meer.

Tinne Rombouts: Oké, ik heb dat uit het verslag gehaald om aan te geven dat het op dat moment, 9 november 2019, ook bij de Minaraad op de radar begon te komen.

Ook wat betreft de vergunningverlening heeft het departement een belangrijke rol. Ieder heeft natuurlijk zijn rol, als vergunningverlenende overheid, maar naast vergunningverlening is er ook adviesverlening. Ik heb duidelijke signalen gehoord dat je afhankelijk bent van de aangeleverde informatie, de complexiteit, en de tijdsdruk. Ik ga er vanuit dat we nog wel de nodige debatten zullen voeren over de adviesverlening, maar ik wil enkele punctuele vragen stellen, specifiek in het kader van PFAS/PFOS en 3M.

Betreffende de vergunningverlening en de hervergunning aan 3M, is daarstraks gesteld dat het de provincie is die daarvoor de vergunning verleend heeft. Maar het departement heeft wel heel duidelijk een advies gegeven. Dat was een positief advies om de vergunning te verlenen. Vandaag worden er vanuit de provincie ook acties ondernomen om een aanpassing van een aantal normen die opgenomen zijn in die vergunningverlening te bekijken. Dat zat niet in het advies. Kunt u wat duiden waarom dat op dat moment geen aandachtspunt is geweest vanuit het departement? Vooral ook – het gaat over de lozingsnormen – omdat we zien dat bij de Oosterweel wel al een lagere norm werd toegepast. Ik ga er dan van uit dat de kennis wel al op het departement aanwezig was. Of hoe moet ik dat kaderen?

Vicky Demeyer: Uw vraag gaat over de lozingsnormen van PFAS, en hoe we die geadviseerd hebben?

Tinne Rombouts: Ja, in het kader van de hervergunning, waarbij er voor de hervergunning een volledig positief advies werd verleend. Nogmaals, is het dan de sense of urgency die er op dat moment niet was? Maar voor Oosterweel, daarentegen, waren er wel al lagere lozingsnormen. Dus hoe moet ik dat kaderen?

Vicky Demeyer: 3M had lozingsnormen voor PFOS, PFOA en een somparameter sinds 2008, op basis van het bodemsaneringsproject. Ik zal misschien even die historiek kaderen. Die normen waren toen vastgesteld op basis van de PNEC-waarden, de 'predicted no-effect concentration'. Dat is eigenlijk de concentratie waarbij er geen effect optreedt. In 2015 is er dan in VLAREM een indelingscriterium gekomen, enkel voor PFOS en zijn derivaten, en ook een milieukwaliteitsnorm voor PFOS. Niet voor de andere PFAS dus. PFOS is toen ook aangeduid als een prioritair gevaarlijke stof, waarvoor wij een beetje het criterium hanteren dat we daar maximaal tien maal het indelingscriterium adviseren als norm. Het indelingscriterium was toen 0,1 microgram per liter, dus in principe gaan wij dan maximaal tot 1 microgram, terwijl 3M op dat ogenblik op 30 microgram zat. In 2008 hebben zij dus een lozingsnorm gekregen van 30 microgram per liter.

In principe hadden toen bij het bedrijf ook wat alarmbellen moeten afgaan, in de zin van 'PFOS is een prioritair gevaarlijke stof, we moeten daar actie rond ondernemen'. In 2019 maken zij hun hervergunning op – of een aanvraag tot hervergunning – en is er ook wel overleg geweest met de VMM over die lozingsnormen. Wij zijn daar zelf niet bij betrokken geweest, maar op dat moment krijgen wij dat dossier op ons bord, en dan stellen wij vast dat 3M nog altijd PFOS-concentraties loost – de lozingsnorm is 30 – en dat ze die 30 microgram nog altijd overschrijden. Niet in hoge mate, maar er zijn een aantal overschrijdingen. Ze zitten dus zo ongeveer rond de 30 microgram per liter. Wij moeten ook rekening houden met de situatie op dat moment. Als wij op dat ogenblik zeggen "we kunnen u op dit moment enkel een lozingsnorm van 1 microgram opleggen", dan komt het bedrijf in een situatie dat ze systematisch in overschrijding is. PFOS is een prioritair gevaarlijke stof, de concentraties moeten naar beneden. Dat is ook heel duidelijk gesteld aan hen, dat die concentraties naar beneden moeten. Wij houden daarbij ook rekening met de impact op de omgeving. Maar dan is er ook gekeken hoe de waterzuivering in elkaar zit, welke aanpassingen daar nodig zijn om die concentraties naar beneden te doen gaan en welke termijn daarvoor nodig is. 3M heeft zich toen geëngageerd om een aantal aanpassingen te doen, zijnde het plaatsen van een zandfilter en een bijkomende actiefkoolfilter. Die zouden zij in principe in het najaar van 2020 plaatsen. Om een of andere reden zat er vertraging op de uitvoering, en is die zandfilter pas geplaatst in april van dit jaar, en een derde actiefkoolfilter pas in augustus van dit jaar. Dat is nog maar zeer recent. Maar de vergunning is dus verleend eind 2020, en de lozingsnormen die zij op dat moment nog kregen, die waren geldig tot juli volgend jaar. Zij hebben toen dus een kleine 2 jaar gekregen om hun waterzuivering aan te passen, en op basis van die aanpassing verder te gaan meten en te kijken welke bijkomende maatregelen er nodig waren, om in eerste instantie in de richting van 1 microgram per liter te gaan voor PFOS, en om ook voor andere PFAS-stoffen de concentraties naar beneden te krijgen.

Tinne Rombouts: Oké, ik begrijp dat men op een hoge norm zat en ik begrijp nog enigszins dat u zegt dat u overlegd hebt met het bedrijf, omdat er natuurlijk een omschakeling moet kunnen gebeuren. Het is een bedrijf dat 'in activiteit' is, en we moeten bekijken wat realistisch is voor een omschakeling. Maar dan nog blijft mijn vraag hangen waarom dan de omschakeling en de stap niet ineens gezet zijn naar de norm die ook aan Oosterweel werd opgelegd? En in het advies wordt 1 microgram voorgesteld, er is een positief advies afgeleverd, maar daar is de provincie niet op geattendeerd. Hoe kunt u dat verschil verklaren? Dat is me niet helemaal duidelijk.

Vicky Demeyer: Wel, de lozingsnorm voor Lantis was onmiddellijk 1 microgram. Dat was voor een nieuwe installatie, die op dat moment nog gebouwd moest worden. Bij 3M ging het over een bestaande installatie, die er op dat moment stond, en die op dat moment geen lozingsnorm van 1 microgram kon halen, met de technieken die er op dat moment waren.

Tinne Rombouts: En u zegt dus: dat is de termijn die nodig is. Oké.

Vicky Demeyer: Ja, wij geven daar inderdaad een zekere implementatietermijn om die aanpassingen te doen. We proberen inderdaad, in overleg met het bedrijf, naar een redelijke termijn te gaan, die toch voldoende streng is, zodanig dat zij de nodige stappen ondernemen.

Tinne Rombouts: Oké.

Dan is er nog de vraag die door de collega's al gesteld werd, maar waarop – tenzij ik het niet gehoord zou hebben – nog geen antwoord is gekomen. Dat is de vraag op welke manier er een terugkoppeling is, of een samenwerking, tussen enerzijds de vergunningverlening en anderzijds de inspectie. Ik bedoel daarmee: kijkt de inspectie enkel naar normen die opgenomen zijn in de vergunningen, of wordt er per bedrijf ook gekeken naar het dossier dat ingediend is – waar veel meer informatie inzit – om te kunnen bepalen wat de eventuele risico's zijn, om daar eventueel ook inspectie op uit te voeren? Ik ga ervan uit dat dit bij jullie toch al ooit wel eens besproken is geweest. Waarom stel ik die vraag? Als ik kijk naar de informatie die aangeleverd is, dan staat het hele verhaal van FBSA eigenlijk in de MER-screening, namelijk dat er inderdaad FBSA zal zijn, maar dat de impact minimaal zal zijn. Met andere woorden: wist de inspectie dat inderdaad, of had ze dat kunnen weten? Want dat zit wel in het dossier. Wordt dat ook mee doorgegeven, of niet? Hoe is die wisselwerking, naar informatiedeling, op dat vlak?

Peter Balas: Specifiek rond de GPBV-werking en de GPBV-bedrijven hebben we een periodiek overleg met Handhaving om een aantal dingen af te stemmen. Dat gaat niet zozeer over dossiermatige zaken, maar over algemene conclusies, informatie die we moeten meenemen naar het Europees kader, alsook interpretaties. Die werking hebben we sowieso, als periodiek overleg.

Zoals ik al heb aangegeven, zullen wij in het kader van een dossier ook contact opnemen – dat is dan de individuele dossierbehandelaar – om bijkomende informatie mee op te nemen. Er is sowieso voorzien dat zij toegang hebben tot het aanvraagdossier. Handhaving zal dat zeker preciezer kunnen duiden.

Tinne Rombouts: Oké

Peter Balas: In het verleden kregen zij een analoge kopie van de milieuvergunning. Ik denk niet dat het vanaf het begin al mogelijk was in het Omgevingsloket. Die functionaliteit was er niet. Maar ik denk dat er nu sinds ongeveer 2 jaar een rol bestaat als toezichthouder, waarbij je eigenlijk ook vlot aan die vergunningsinformatie kunt komen.

Tinne Rombouts: Het is mijn bezorgdheid – ik hoor dat jullie twaalf 'classeurs' moeten doornemen – op welke manier die informatie, als die eenmaal doorgegeven is, het meest efficiënt ter beschikking gesteld kan worden, of ter beschikking gesteld wordt, om daarvan ook de opvolging te kunnen doen. Men kan dat vandaag dus digitaal. Ik zal dan straks nog vragen hoe ze dat dan zelf vormgeven.

Ik wil nog even stilstaan – dat is bij de inleiding ook al wel even gebeurd – bij het afleveren van milieuattesten in het kader van de investeringsaftrek en de belastingkredieten. Waarom wil ik daar even bij stilstaan? Ik heb begrepen dat het bij die attesten erover gaat dat de producten of toekomstgerichte technologieën, die toegepast worden in het bedrijf, geen effect mogen hebben op het leefmilieu, dat ze geen negatief effect mogen hebben op de omgeving. Daarbij heb ik begrepen dat het Departement Omgeving deze attesten zelfstandig – dus autonoom – aflevert, maar ook zonder advies te vragen aan anderen. Ik stel mij gewoon de vraag waarom daarvoor geen adviezen gevraagd worden aan andere instanties?

Peter Cabus: We hebben op voorhand aangekondigd dat, als die vraag zou komen, we iemand mee hebben die daarop kan antwoorden. Die persoon is aanwezig in de zaal. Ik zou voorstellen dat die ook ...

Tinne Rombouts: De eed aflegt, een eedaflegging voor iemand die extra verklaringen wil afleggen.

Peter Cabus: Uw vraag kan maar goed beantwoord worden door de verantwoordelijke van de afdeling, die hier ook aanwezig is. Hij is meegekomen, en ik heb hem trouwens ook aangemeld. En Jan Kielemoes kan hier het best op antwoorden.

De voorzitter: Voor mij is dat goed. Dan is het wel interessant dat u eerst de eed aflegt.

Ik zou wel ook willen vragen dat we toch proberen om de vragen rond handhaving gewoon deze namiddag te behandelen.

Tinne Rombouts: Het ging niet over handhaving.

De voorzitter: Ik zal u op dit specifieke aspect nog laten antwoorden, maar dan proberen we het goed gescheiden te houden.

Jan Kielemoes: Goedemiddag. Jan Kielemoes, ik zal de gehele waarheid vertellen, en niets anders dan de waarheid.

Goed, ik zal even ingaan op uw vraag. Ik denk dat we niet de tijd hebben om de methodiek van de attestering, of de adviesverlening, in detail te bespreken, maar ik denk dat u de passage in het wetboek wel duidelijk geschetst hebt. De passage in verband met het 'geen effect hebben op het leefmilieu' of 'het negatieve effect zoveel als mogelijk beogen te beperken'. Die inschatting is inderdaad zeer ruim. Wij bekijken die dossiers nu inderdaad voornamelijk administratief. We vragen geen advies van derden omdat op dit moment – in onze ogen – pv's of bodemonderzoeken, bijvoorbeeld, geen aanleiding kunnen geven tot het weigeren van een attest. Dat is net omdat die bepaling zo breed is gesteld in het wetboek.

Tinne Rombouts: Oké, dus 'geen effect mogen hebben op het leefmilieu, of het negatieve effect op het leefmilieu zoveel mogelijk beogen te beperken' is dan zo ruim geformuleerd dat alles daar zou kunnen onder vallen? Ik heb bijvoorbeeld gelezen dat men op een bepaald moment zelfs zegt dat een nieuwe soort PFAS het voordeel heeft dat er minder waterverbruik is, dat er minder detergent moet gebruikt worden, en dergelijke meer, en dat dat dus valt onder 'minder effect op het leefmilieu beogen'.

Jan Kielemoes: Ja, dat klopt, dat die bepaling zo ruim geschreven is, dat dat eronder zou kunnen vallen.

Tinne Rombouts: Oké. Dus in die tijdsgeest, en met de urgentie van toen – want het is intussen al enkele jaren geleden – moet ik dat dus begrijpen? Oké, dank u wel.

Dan kom ik even op de EMAS-erkenning. Ook daarover hebben we een hele toelichting, tot in detail, gekregen. Kort samengevat: 3M heeft gevraagd om in EMAS geregistreerd te kunnen worden. Europa ontwikkelt een vrijwillig milieumanagementsysteem voor organisaties die op een proactieve en systematische wijze hun milieuprestaties willen verbeteren. Nogmaals, in de tijdsgeest van vandaag stellen we ons daar soms vragen bij. Ik kijk dan naar die EMAS-registratie, en die werd ook door het Departement Omgeving toegekend, weliswaar op 20 april 2021. Dat gebeurde op basis van informatie, geadviseerd door zowel de milieu-inspectie, gemeente Zwijndrecht, de OVAM en de geaccrediteerde verificateur. De nota waarin ik dit lees is opgemaakt in juli 2021. De laatste zin van hoofdstuk 1 van de registratie stelt dat hetzelfde Departement Omgeving, dat in april 2021 de registratie goedkeurde, in juli 2021 onderzoekt of er een aanleiding is om een schorsing

of een schrapping van 3M uit het EMAS-register in te leiden. Dat is 3 maanden later. Kan daar enige duiding bij gegeven worden?

Peter Balas: Het klopt dat we bij de registratie een advies gevraagd hebben, zowel van de OVAM, Handhaving, als van de gemeente zelf. Ik ga die adviezen er even bijnemen, omdat ik zelf die behandeling niet doe. Handhaving heeft in maart 2020, op basis van de informatie waarover zij toen beschikten, gesteld dat het bedrijf steeds correct gereageerd heeft op aanmaningen, met het nemen van de nodige maatregelen. Dat is een belangrijke nuance, dat als er opmerkingen zijn, men daar ook correct moet op reageren. Handhaving had geen kennis van schendingen waarvoor geen maatregelen werden of worden genomen. De milieu-inspectie beschikte niet over aanwijzingen dat deze PFA-verontreinigingen ernstiger zouden zijn dan de informatie waarvan zij op dat moment weet hadden.

Vanuit de gemeente Zwijndrecht werd gesteld dat er daar wel klachten waren van een natuurvereniging die instaat voor het beheer van het Vogelrichtlijngebied Blokkersdijk, en de problematiek van de bodemsanering. Vanuit de OVAM werd verwezen naar de verschillende stappen in de bodemsanering, die achtereenvolgens gezet werden, en waar het bedrijf aan meewerkte. Wij hebben dan op 17 maart een bijkomende verduidelijking gevraagd met betrekking tot de verontreiniging met PFOS en de bodemsanering. Dat werd doorverwezen naar de dossierbeheerder bij de OVAM, en het nauw overleg dat er was met de OVAM, de conservator van Blokkersdijk, en de burgemeester van Zwijndrecht. We hebben dan het antwoord gekregen dat de stappen voor het bodemsaneringsproject gezet werden.

Wat is onze huidige stand van zaken? Vanuit het pv dat deze zomer is opgemaakt door Handhaving, zijn we gestart met een procedure tot schorsing van 3M, op basis van paragraaf 1 en 4 van artikel 15 van de EMAS-verordening. Die procedure is op dit moment lopend. Daar staat: "Indien een bevoegde instantie er door de bevoegde handhavingsautoriteit middels een schriftelijk verslag van in kennis wordt gesteld dat de toepasselijke wettelijke milieuvoorschriften door de organisatie worden overtreden, schorst c.q. schrapt zij de vermelding van die organisatie uit het register." Naar aanleiding van die bijkomende actie is bij ons inderdaad die stap gezet. Maar op het moment van de bevragingen in het voorjaar, en de antwoorden, werd er op dat moment wel voldaan aan wat de randvoorwaarden waren om die registratie op te nemen.

Tinne Rombouts: Mijn vraag was misschien niet helemaal duidelijk. Oké, dat u de stand van zaken meegeeft, en dat u zegt dat er op basis van het pv verdere stappen ondernomen worden. Maar ik stel vast dat er een erkenning is gebeurd, en ik heb inderdaad alle adviezen gezien, waarvan u er zonet een aantal kort citeerde. Het is allemaal positief advies, dus er wordt een registratie gedaan. Maar op het moment dat wij de stukken opvragen, wordt er een nota opgemaakt. Dat is maar 3 maanden later, en dat is voordat er een pv opgemaakt werd, want dat was in de zomer. En dan wordt er gesteld dat datzelfde departement aan het zoeken is naar elementen om de beslissing van april terug te schorsen. We zitten hier met de vraag wat op welk moment gebeurd is, of wat extra inzichten gegeven heeft. Welke neutrale wetenschappelijke reden is er geweest om ineens toch, binnen de 3 maanden, van standpunt te wijzigen? Welk inzicht, of welk knipperlicht, is er gekomen om die erkenning liever niet – of met reden niet – toe te kennen?

Peter Balas: In die periode, in de zomer, is er eigenlijk zeer veel informatie over 3M en het al dan niet over ...

Tinne Rombouts: Maar dit is nog voor de zomer. De nota is opgemaakt in juli.

Peter Balas: Ik weet niet over welke nota u het specifiek hebt en waar u naar verwijst. Net voor de zomer dan, in elk geval heeft alle informatie rond 3M die er rond die periode is bijgekomen – rond het al dan niet zonder vergunning lozen van stoffen – er aanleiding toe gegeven dat bij ons de vraag gekomen is om te onderzoeken of er daar een probleem

was of niet. Vanuit het voorzorgsprincipe stelden wij de vraag of wij, bij de aflevering, alle correcte informatie hadden die we moesten hebben, en of er in tussentijd extra informatie was om die beslissing te herzien of te schorsen. En alle informatie die er toen naar voren gekomen is – er was misschien nog geen PFAS-actienetwerk, maar we zijn sowieso als departement zeer snel aan de slag gegaan met de informatie die plots ter beschikking kwam. Dit was een van de punten die we mee zijn gaan bekijken. Er was op dat moment geen pv, maar het pv vormt natuurlijk wel een basis – die in de wetgeving staat – om verder op te reageren.

Tinne Rombouts: Dat begrijp ik heel goed. Ik begrijp ook dat u zegt dat er bijkomende informatie is geweest. Door de vele evoluties in de afgelopen weken en maanden kunnen we misschien niet meer direct zeggen welke elementen speelden. Maar ik zou toch vanuit de commissie willen vragen dat nagegaan wordt wat in die tussenperiode, tussen de toekenning en het schrijven van de nota naar de onderzoekscommissie – over die nota gaat het, de samenvattende nota – de bijkomende informatie geweest is die de kanteling heeft veroorzaakt.

Peter Balas: Die informatie zullen we dan zeker hebben.

Tinne Rombouts: Top! Geweldig.

Dan ga ik even over naar het humaan biomonitoringsprogramma. Ik heb heel goed gehoord, voorzitter – voor u mij daarop aanspreekt – dat we de mensen van Milieu en Gezondheid nog uitnodigen, dus daar ga ik niet specifiek op ingaan. Ik ga nog even ingaan op het actieplan. Vanuit het biomonitoringsprogramma, in de derde campagne, heeft de werkgroep risicobeheersing chemische stoffen – die opgericht is in 2011 naar aanleiding van de EU REACH-verordening – beslist om een actieplan PFAS te gaan uitwerken. Tot die werkgroep behoren: het departement van de OVAM, de VMM, en eventueel het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), afhankelijk van de thematiek. Dat eerste PFAS-actieplan werd aangenomen door het managementcomité in februari 2020 – zoals daarstraks werd gesteld – maar in mei 2021 was er al een actualisatie. Ik heb begrepen dat het de bedoeling is dat dit een permanent rollend verhaal kan zijn, en dat het dus regelmatig aan vernieuwing of bijsturing kan onderworpen worden.

Waar ik hier graag even bij wil stilstaan is dat in het document op verschillende wijzen naar voren komt dat het departement een voortrekkersrol speelt, zeker voor contacten met Europa, en dat men probeert dat op een goede manier te doen, en kort op de bal te spelen. Maar we zien ook dat er in het PFAS-actieplan acties worden ondernomen om een beter zicht te krijgen op de gezondheidseffecten, rond de beperking van humane blootstelling, maar ook rond meetmethodes en dergelijke meer. U hebt er al enigszins naar verwezen, maar mag ik daaruit afleiden dat die urgentie voordien inderdaad niet op de agenda is geplaatst, eventueel vanuit andere diensten waarmee er contacten zijn geweest? Zijn er ooit vooraf – sporadisch, niet in een plan – signalen van geweest?

Peter Cabus: Op het niveau van de medewerkers die met die problematiek bezig zijn, zowel vergunningverlening als gezondheid, is men natuurlijk wel al sinds 2017 – denk ik – met die materie bezig geweest, maar het is pas veel later op de radar van het management gekomen, zoals ik daarnet al gezegd heb. Ik vind het ook goed dat onze medewerkers daarmee bezig zijn. Als manager weten wij ook niet met welke soorten problematieken, die aan de afdelingen gedelegeerd zijn, men op dat moment allemaal acuut bezig is. Maar het is natuurlijk wel belangrijk, vanaf het moment dat er een urgent probleem opduikt, waarvan het management op de hoogte moet zijn, dat dat ook gebeurt. Ik denk dat dat ook gebeurd is in 2020, door het actieplan. Dat was inderdaad voordien voorbereid door onze medewerkers, om dat op de radar te brengen. Maar het klopt wel degelijk dat we op het managementniveau – en daar blijf ik dus bij – daar niet bij betrokken waren, laat staan geïnformeerd zijn door collega's die wel beter op de hoogte waren.

Tinne Rombouts: Maar dat wil ook zeggen dat, wat betreft handhaving – en ik weet dat we daar in de namiddag op terugkomen – en qua meetmethodieken en kennis daarover, dat nog niet in eerste instantie als problematisch werd gezien?

Peter Cabus: Ik ben zelf geen technicus op dat vlak, maar ik weet wel dat om de labotechnieken te ontwikkelen, om die dingen te kunnen meten, je al een hele specialisatie nodig hebt. Bijvoorbeeld, om de huidige zeer lage waarden te kunnen meten – mevrouw Raedschelders moet me straks maar corrigeren – heb je enorm gespecialiseerde labo's nodig om dat vast te stellen. Dat is één ding. Een tweede ding is dat als je moet zoeken naar een speld in een hooiberg, je die nooit vindt. Je moet een zodanig brede portefeuille van mogelijke stoffen gaan detecteren, dat het gewoon onmogelijk is als je dat niet geprogrammeerd of gefocust aanpakt. Dat is het punt.

Tinne Rombouts: Oké, dat is duidelijk.

Peter Cabus: Als je de basiskennis niet meekrijgt van in het begin, als het bedrijf niet transparant zijn informatie deelt, dan is het zelfs bijna onmogelijk om dat te detecteren, zeker in die lage concentraties.

Peter Balas: Ik wil daar nog aan toevoegen dat – ook in het verdere verleden, ik heb zonet de textielsector aangehaald, 2009 – als het specifiek over metingen ging, we al in 2016 de vraag gesteld hadden om naar die WAC-methode (Compendium voor de monsterneming, meting en analyse van water) te gaan. Enfin, toen werd ze goedgekeurd, dus eigenlijk zitten we al in de periode daarvoor. Maar dan spreken we over 18 stoffen, van de 4000 of 6000 waarvan er sprake is. Nu gaan we naar 36 stoffen.

Het is de taak van ons referentielabo om ons daarin te ondersteunen, en dat onderzoek te doen, en daarvoor een oplossing te bieden. Maar we zitten daar gewoon, in het aantal stoffen, met een achterstand die we niet kunnen inhalen. Vandaar dat het specifiek belangrijk is – en dat hebben we net opnieuw gedaan – om de verschillende partijen opnieuw te bevragen, of er stoffen zijn waar ze aan denken, om ook mee te nemen. Dan kunnen we die ook in het programma steken, en dan is het relevant dat dat meegegeven wordt.

Tinne Rombouts: Daar wil ik even op verdergaan. U bent dus voor een stuk afhankelijk, u moet vragen naar de stoffen, en er moeten meetmethodes uitgewerkt worden. Wetenschap heeft inderdaad ook tijd nodig om iets te kunnen ontwikkelen. Hebben we dan het gevoel dat we vandaag dingen vergunnen die we eigenlijk niet kunnen controleren, en waar er inzake handhaving geen gevolg aan kan gegeven worden? Moeten we daar dan in bijsturen? Of hoe kijkt u daarnaar?

Peter Balas: Het is belangrijk dat we qua meetmethodologie stappen vooruitzetten. Voor PFAS, rond luchtemissies, is er echt nog een mankement. We hadden daar ook wel al op ingezet. Normaal gezien was er dit jaar een eerste studie om die meetmethodologie vast te stellen. Er zal nu versneld bekeken worden hoe we die kunnen toepassen.

Tinne Rombouts: Het is gewoon een vraag. We zitten natuurlijk met innovatie, we zitten met productontwikkeling. Dat is ook belangrijk. Ik stel me gewoon de vraag hoe je dat dan best op elkaar afstemt. Hebben we het gevoel dat we daar moeten bijsturen? Moeten we eigenlijk zeggen dat als bedrijven iets gaan produceren, dat ze ons dan eerst een meetmethode moeten geven, of hoe moet ik daarnaar kijken? Misschien is dat wel heel kort door de bocht.

Peter Balas: Voor de bedrijven die producten op de markt brengen, is er in het kader van CLP en REACH een bepaalde verplichting. Daar zit al een bepaalde informatiestroom achter. Maar geeft die informatiestroom al voldoende oplossing om onmiddellijk ook de juiste normen en dergelijke te gaan vaststellen? Neen, daar zitten we met een achterstand. Het is gewoon een feit dat dit dingen zijn waarvoor we een proactieve beleidswerking moeten opzetten, die ook voor een stuk bestaat.

Tinne Rombouts: Maar je gaat met de overheid nooit de innovatie voor zijn. Je kan ambitieus zijn, maar dat lijkt me wel heel ambitieus.

Peter Balas: We kunnen de innovatie niet voor zijn, maar het vergt wel heel veel mensen en middelen om daarop in te zetten. In de prioriteitstelling van vandaag de dag komen we er misschien niet volledig aan toe om dat op alle vlakken op te nemen.

Tinne Rombouts: Maar is het realistisch om te denken dat we dat zullen kunnen opnemen, en dat we de productinnovatie van bedrijven voor gaan zijn, of dat we met de overheid minstens even snel gaan zijn?

Peter Balas: Neen, dat kunnen we niet opvangen. We hebben wel onze onderzoeksinstellingen waarop we kunnen terugvallen, om informatie uit literatuurstudies en zo meer mee op te nemen. Dat zijn onze studies. Maar we vertrekken altijd vanuit de informatie die beschikbaar is. Als het gewoon bedrijfsinterne innovatie is, dan hebben wij die informatie niet.

Tinne Rombouts: Dat is iets wat me aan het denken zet. Ik wil niet direct doen alsof het de oplossing is, maar het is zeker iets waar we verder over moeten nadenken.

Ik heb nog één vraag daarbij. De verstrenging, of de bijsturing, van het PFAS-actieplan ging ook specifiek over het feit dat andere organisaties, buiten het departement, meer zouden betrokken worden. Hebt u een idee waarom dat niet van in het begin meegenomen is geweest? Waarom was die urgentie – om ook buiten het departement meer samen te werken – er meer in mei 2021 dan in april 2020?

Peter Cabus: Voortschrijdend inzicht, denk ik. Ik denk dat het gewoon dat is. Ik heb u daarnet al gezegd dat het agentschap Zorg en Gezondheid betrokken was bij het eerste programma van het Steunpunt Milieu en Gezondheid. Nadien zijn de wegen voor een stuk gescheiden. Uiteraard zijn wij ook wel alert om die dingen terug op te pikken, en ook het agentschap zelf, zij zijn ook vragende partij om daar direct bij betrokken te zijn. Dat is trouwens ook het eerste wat we gedaan hebben: met het agentschap gaan overleggen hoe we bij elkaar beter die dingen terug samen op de radar zetten, zodat we er samen aan kunnen werken.

Tinne Rombouts: U wees er daarstraks al op dat u de informatiedoorstroming en de samenwerking belangrijk vindt. Dat is iets wat ons in de commissie natuurlijk ook wel bezighoudt, hoe de informatiedoorstroming gelopen is, binnen diensten, en met andere diensten. In die zin is mij een nota opgevallen die vreemd is, en die ik toch wel even wil voorleggen. Men had in het verleden, naar aanleiding van het schandaal in Duitsland, vanuit de inspectie een actieplan opgemaakt. Daar is op een bepaald moment in 2009 een evaluatie van gemaakt 'door een persoon', maar ik zie niet naar wie die gericht was – want dat staat er niet op – en ik weet dus ook niet wie die ontvangen heeft. Maar daarin staat regelmatig vermeld 'onze afdeling heeft geen idee in hoeverre deze beleidssuggestie in overweging is genomen, en wat de conclusie daarvan is geweest'. Dat lijkt op niet-communicatie. Dat lijkt op 'ik stel dat vast, en ik doe daar niets mee – of ik mag geen informatie hebben'. Ik zeg dat het zo lijkt, daarom wil ik ook de vraag voorleggen: hoe moet ik dat interpreteren? Hoe is of was de verstandhouding tussen vergunningverleners en inspectiediensten? Hoe was de houding binnen het departement, daarover? Hoe moet ik dat interpreteren?

Peter Cabus: U refereert naar een situatie van 12 jaar geleden, denk ik. 2009.

Tinne Rombouts: Het zit in de stukken. Daarom moet en wil ik het u voorleggen.

Peter Cabus: Ik denk dat dit sowieso straks ook aan bod zal komen in de toelichting van de afdeling Handhaving, waarin uiteraard ook op die dingen zal ingegaan worden, specifiek ook op wat u daarnet zegt. Maar vandaag de dag – ik kan alleen maar spreken voor de situatie vanaf 1 april 2017 – kan ik u wel zeggen, en het is ook gezegd door de verschillende

mensen hier aan tafel, dat er wel degelijk wordt samengewerkt tussen die afdelingen. Als dingen op de radar moeten verschijnen, dan worden die er ook wel opgezet. Of dat systematisch genoeg is, dat weet ik niet. Maar dat het gebeurt, is wel degelijk een feit.

Tinne Rombouts: Oké. U stipt heel duidelijk april 2017 aan. Er zijn inderdaad wat problemen geweest, er is ook een audit geweest, en daar zijn ook heel duidelijke uitspraken gedaan. De vraag is: kunnen we vandaag stellen dat de problemen die er toen waren opgelost zijn, dat die van de baan zijn, en dat daarvoor de nodige stappen werden ondernomen?

Peter Cabus: Als u specifiek verwijst naar de audit, dan denk ik: vast en zeker. We hebben trouwens in een aantal parlementaire vragen, die in de periode van 2017-2019 zijn geformuleerd, daarop uitdrukkelijk – via onze minister – antwoord gegeven. Dat is in het algemeen ook goed onthaald door de parlementsleden. Om te beginnen hebben we de problematiek op zich aangepakt, namelijk concreet de wanpraktijken met betrekking tot die bevordering. Vervolgens hebben we ook alle aanbevelingen van Audit Vlaanderen geïntegreerd in ons personeelsbeleid. We kunnen nu met de hand op het hart zeggen dat we volledig, op een goede manier, met betrokkenheid van alle externe actoren die nodig zijn, met een goede jury, een goede verslaggeving en objectief, de procedures voeren zoals ze moeten gevoerd worden. Dat was trouwens ook al het geval – dat mag ik wel zeggen – bij het Departement Ruimte. Daar deden we die praktijken al op een goede manier. We hebben die dus, bij wijze van spreken, op een goede manier meegenomen in ons nieuw departement. We hebben dus absoluut geen interne circuits – zoals die bleken uit het rapport van Audit Vlaanderen – die bestaan bij ons niet.

Tinne Rombouts: Oké. Dan wil ik even de stap maken naar het protocol tussen de OVAM en het agentschap Zorg en Gezondheid. U weet van het bestaan daarvan?

Peter Cabus: Neen.

Tinne Rombouts: Niet dadelijk. Oké, dan ga ik daar ook niet verder op in.

Wat betreft de vervuiling op de terreinen waar de Oosterweelwerken gingen worden uitgevoerd, denk ik dat we op zijn minst kunnen stellen dat dat heel wat mensen in beweging heeft gebracht. Er zijn soms ook tegengestelde belangen naar boven gekomen, er zijn diverse afwegingen gebeurd. Ik stel mij gewoon de vraag of u, als secretaris-generaal van het Departement Omgeving, ooit, op een of andere manier, signalen hebt gekregen van uw collega van het Departement Mobiliteit en Openbare Werken, die op een of andere manier toch ook betrokken was bij het Oosterweeldossier.

Peter Cabus: Ik ga al lang mee in het circuit, ook voordat ik baas werd van Ruimte. Ik weet wel dat er in het kader van de Oosterweelknoop – daar gaat het over – de problematiek was van het raken van het terrein van 3M. Dat was vanuit een eigen perspectief, en vanuit het perspectief van de potentiële uitbreidingsmogelijkheden van 3M die gehypothekeerd werden, omdat de Oosterweelknoop dan op het terrein van 3M zou komen. Maar ik kan me echt niet herinneren dat er ooit een vervuilingaspect in die gesprekken aan bod is gekomen. Ik denk van niet. Voor zover ik me kan herinneren is dat niet aan bod gekomen.

Tinne Rombouts: Oké.

Dan mijn laatste vraag: over de interne communicatie hebben we het al gehad, maar er is ook de communicatie naar alle diensten, dat is uiteraard ook belangrijk. Ik meen te begrijpen dat daar een soort beleidsraad voor bestaat, een forum waar zowel de politieke als de administratieve niveaus overleg plegen. Kunt u mij aangeven hoe die beleidsraad werkt?

Peter Cabus: Vandaag, bedoelt u?

Tinne Rombouts: Vandaag en in het verleden, want ik veronderstel dat het iedere keer een nieuwe samenstelling is.

Peter Cabus: De beleidsraad wordt in principe samengeroepen op het niveau van het beleidsdomein. Daarbij behandelt de leiding van een aantal entiteiten, samen met de minister, agendapunten die beide belangen aanraken. Dat kan soms gaan over personeelsverschuivingen, maar het gaat meestal wel over een aantal beleidsvraagstukken. In de periode van minister Schauvliege hebben we een aantal keren – ik denk ongeveer één keer per jaar – een beleidsraad gehouden, waar diverse thema's aan bod kwamen. We hebben dat trouwens ook meestal gedaan samen met Landbouw, omdat de portefeuille Landbouw toen ook bij onze minister zat. We deden dus gedeelde beleidsraden, waarbij gemeenschappelijke agendapunten behandeld werden.

Ik moet zeggen dat ik bij het huidige kabinet al zeer lang aangedrongen heb – van in het begin – om een beleidsraad te houden. We hebben ook dikwijls suggesties gedaan over de materies die op zo'n beleidsraad aan bod zouden kunnen komen. Maar tot op heden zijn we er niet in geslaagd om een moment te zoeken, of te vinden, waarop die beleidsraad kon doorgaan. Sinds het begin van deze regering hebben we dus nog geen beleidsraad gehad. Er is natuurlijk wel bilateraal overleg tussen het kabinet en de verschillende leidende ambtenaren, maar er is nog geen gemeenschappelijk overleg geweest. Ik moet eerlijk zeggen dat ik dat wel spijtig vind, want ik heb van in het begin aangekaart dat het nuttig is om dat te doen, zeker aan het begin van een regeerperiode, en ook tijdens de regeerperiode. Nu, ik kan begrijpen dat er geen tijd voor is, of dat men het als onvoldoende belangrijk inschat, maar ik stel dat gewoon vast. We hebben daarop aangedrongen, maar tot heden is dat niet gelukt.

Tinne Rombouts: Maar u stelt wel dat de beleidsraad het moment is waar je eigenlijk belangrijke dossiers met elkaar kunt delen, zeker als er gelijkaardige belangen zijn.

Mag ik vragen of u er weet van hebt of PFAS/PFOS ooit op die beleidsraad aan bod is gekomen?

Peter Cabus: Dat is een goede vraag. Ik kan daar eerlijk gezegd niet op antwoorden. Ik weet het niet. Ik wil dat wel opzoeken.

Tinne Rombouts: Voilà, hebt u de kans om dat na te kijken? Dat zou interessant zijn.

Peter Cabus: Ik kan dat nakijken in de agenda's. Ik zal de agenda's laten opzoeken van de beleidsraden die plaatsgevonden tijdens de vorige regering – in deze regering zijn er geen – en laten nakijken of het ooit op de agenda is gekomen.

Tinne Rombouts: Oké. Dank u wel. Dat waren mijn vragen.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz: Dank u wel. Eerst heb ik een paar algemene vragen over de beleidscultuur. U hebt net aangegeven dat na het auditverslag van LNE, dat toch wel onthutsende situaties heeft blootgelegd, de problematiek van de promoties is aangepakt.

Als er in een departement dergelijke malversaties plaatsvinden, dan gaan bij mij toch de alarmbellen af en stelt zich de vraag: wat dan op andere aspecten van het departement? Die personeels- of andere problemen, zijn die ook vastgesteld bij het toenmalige Departement LNE? En kunt u ons verzekeren dat niet alleen in personeelsbeheer, maar ook in andere administratieve processen, thans alles strak is gezet?

Peter Cabus: Ik kan uiteraard enkel spreken voor de huidige situatie. Wij hebben de systemen op punt gezet om die dingen te voorkomen. Of dat dan nergens en nooit voorkomt, kan ik natuurlijk niet garanderen. Maar we hebben wel kwaliteitsmechanismen, zowel op het vlak van hr, vertrouwenspersonen, integriteitstrainingen, actieprogramma's

in het kader van personeelstevredenheid – want dat zult u ook wel hebben gelezen in de pers – dat die niet zo hoog lag. We zijn er natuurlijk volop mee bezig. Want we weten ook wel dat een fusie op zich al een belangrijk punt is voor vele medewerkers, die van de ene context in een andere worden gezet. Er is daar altijd weerstand tegen. En we werken daar constant aan, met een actieplan.

Ik moet natuurlijk eerlijk zeggen dat de covidperiode van afgelopen anderhalf jaar daar niet bij heeft geholpen. Ook niet voor mezelf, eerlijk gezegd, want ik kan alleen maar zeggen dat de afstand tussen de – ik noem dat niet graag 'top' – leidend ambtenaar en de medewerkers zeer groot is geworden. Wij hadden de gewoonte om in normale omstandigheden regelmatig op het terrein te gaan, met de mensen op de werkvloer te gaan spreken, zonder afdelingshoofd erbij. Maar dat kunnen we nu dus niet doen. Uiteraard zijn er wel digitale vergaderingen, maar dat is natuurlijk niet hetzelfde als op de werkvloer gaan en daar voelen wat er leeft. Het is wat het is en dus doen we het ermee.

Maar ik kom terug op uw vraag. We hebben inderdaad al van in het begin al die deontologische aspecten sterk meegepakt. Gebeuren er nooit meer dingen? Er is één geval geweest in een dienst van een inspecteur – niet bij Handhaving – die inderdaad iets fout had gedaan. We hebben dat onmiddellijk vastgesteld en daarvoor de sanctie genomen die nodig was. We hebben er dus onze mechanismen voor om dat op een goede manier aan te pakken. En die personen hebben voldoende maturiteit om met dat soort van materies – want het zijn altijd gevoelige materies – om te gaan.

Willem-Frederik Schiltz: Ik heb daarnet ook al aangehaald – en u hebt dat uiteraard bevestigd – dat er tussen het departement en de politiek evident een uitwisseling is. Een departement is geen eiland op zich. Er zal natuurlijk niet altijd een heel heldere afbakening zijn van waar de rol van de ene stopt en die van de andere begint. Met andere woorden, u hebt het over deontologische praktijken en dergelijke meer, zijn er voldoende duidelijke regels over hoe de administratie ermee moet omgaan als er vanuit bedrijven, belangengroepen of zeker ook de politiek, vragen zouden komen die misschien te ver gaan?

Peter Cabus: Dat komt straks ook aan bod bij Handhaving. We hebben wat we het 'vierogenprincipe' noemen. Dat betekent dat mensen nooit alleen in een situatie komen waarbij men in een moeilijke positie terechtkomt. En als dat dan toch zou gebeuren, hetzij met vier ogen, hetzij met twee ogen, dan zijn er sowieso die mechanismen zodat het makkelijk kan worden gemeld, waardoor er in principe ook daar op een goede manier mee kan worden omgegaan. Dat gebeurt dus.

Willem-Frederik Schiltz: Wat betreft het vaststellen van emissie- of lozingsnormen bij vergunningen, hebben we al een beetje een beeld gekregen van hoe dat proces verloopt met de verschillende soorten van vergunningen en de verschillende bestuurslagen die daar dan bij betrokken zijn. Maar is er ooit al gedacht aan een programmatorische aanpak? Of wordt er gewerkt aan planningskaders? Want het lijkt me toch vooral zo te zijn dat één bedrijf een vergunning indient, dat er dan wordt bekeken wat de normen zijn en dat je daar niet boven mag gaan.

Maar we hebben nu recent wel gemerkt, naar aanleiding van het stikstofdossier, dat het de hoogste tijd wordt om planningskaders op te stellen en milieuzoneringen te overwegen. En ik kan mij voorstellen dat, als je een vergunning moet afleveren en er zijn bedrijven die een bepaalde lozing mogen doen... Is er bij het departement zicht op dat wanneer het ecosysteem globaal verzadigd is, er op die manier lozingsnormen moeten worden bijgesteld en er voorstellen worden gedaan aan de politiek?

Peter Cabus: Ik kan daar een meta-antwoord op geven. Wat u hier eigenlijk vertelt, is de milieugebruiksruimtefilosofie of de immissiebenadering. Dat is een discussie die we trouwens ook al onder de vorige regering hebben gevoerd, onder andere bij de opmaak van het Omgevingsvergunningsdecreet. Toen zei men ook: is het misschien niet eens tijd om eventueel eens na te denken over de overgang van emissie naar immissie? Maar op

zich vind ik dat ook een maatschappelijk moeilijke discussie. Want je bevindt je op het evenwicht tussen economie, ecologie en sociale dimensies. Sowieso is dat een moeilijke vraag. Ik heb daar zelf geen antwoord op. Maar het is wel degelijk zo dat het bij de huidige emissiebenadering niet uitmaakt of je bij wijze van spreken honderd bedrijven hebt die hetzelfde lozen in een milieu of één bedrijf. Het is natuurlijk wel zo dat – en dat heeft Lina Grooten daarnet ook gezegd – als er een MER-plichtige activiteit is, je sowieso rekening gaat houden met de emissies of de emissies van de anderen, van de omgeving. Maar het lijkt mij op zijn minst wel een nuttige oefening om een meer systemische benadering te ontwikkelen. Het toeval wil dat ik deze week nog met mijn collega van de VMM – want ik spreek natuurlijk ook met mijn collega's – net daarover heb gesproken, om er samen eens over na te denken hoe we een overgang zouden kunnen maken van de huidige dominante emissiebenadering naar een misschien gemengde benadering van emissie en immissie. Want ik denk niet dat je van het ene extreme in het andere kunt vallen.

Tegelijkertijd, naar aanleiding van de stikstofproblematiek, als de Raad voor Vergunningsbetwistingen zegt dat je niet alleen rekening moet houden met het individu, maar ook met de collectiviteit, zijnde de globaliteit, dan vraag ik mij ook af: hoe lang zal het duren vooraleer voor alle andere parameters dezelfde logica zal ontstaan? We zijn het aan onszelf verplicht om daar minstens over na te denken en er proactief over na te denken hoe we de overgang zouden kunnen maken, indien we dat wensen, van het ene systeem vandaag naar een ander systeem, waar de milieugebruiksruimte meer centraal staat. Dat is geen beleidsmening, maar een persoonlijke mening, die ik zelf heb gevormd naar aanleiding van de verschillende dingen die samen op tafel komen.

Willem-Frederik Schiltz: De reden waarom ik het aanhaal, is omdat er in het PFOS-dossier toch wel iets heel symptomatisch is. Er worden normen opgesteld volgens de op dat moment beschikbare kennis. Er wordt per project of per bedrijf een norm toegekend. En wat in het begin een vergunning is, wordt dan nadien een historische vervuiling. En dan is het ineens: 'Ah ja, historische vervuiling.' En dan erodeert de link schijnbaar met de oorspronkelijke vervuiler en dan spreken we ineens over achtergrondvervuilingen, die dan als normaal worden gezien. Op die manier dreigt onze milieuruimte wel heel snel vol te geraken. Maar dat is misschien een eerder filosofische beschouwing.

Ik ga verder met nog een aantal concretere vragen. Wat digitalisering en transparantie betreft, hebt u aangehaald dat er fors bespaard is en dat er in het budget nog meer bespaard is, waardoor de facto het aantal koppen of het aantal mensen dat is tewerkgesteld op het departement, nog verder is teruggelopen.

We moeten ons natuurlijk afvragen hoeveel mensen er nodig zijn – het kerntakendebat – om het departement functioneel en adequaat te doen draaien. Maar daar komt natuurlijk ook een digitaliseringsverhaal bij kijken. Ik heb mij laten vertellen dat het bij een vergunningsaanvraag niet mogelijk is om dat in BIM-formaat (Bouwwerk Informatie Model) in te dienen, het gebouweigenschapsdocument, een 3D-model, waarbij alle processen in het gebouw zijn aangeduid. Heel vaak moeten er pdf'jes worden opgeladen in het formulier voor het Omgevingsloket. Kunt u mij vertellen of het departement voldoende digitaal geëquipeerd is om op een vlotte manier alle beschikbare gegevens van de exploitant te ontvangen?

Peter Cabus: Ik ben de laatste om te zeggen dat alles voor 100 procent is wat we zouden willen. Maar tegelijkertijd is het ook wel zo dat we al enorm veel hebben geïnvesteerd in digitalisering en dat we op het vlak van digitale strategie op de verschillende facetten een speerpunt hebben gemaakt. Specifiek voor het loket zullen we inderdaad op dit moment, onder andere via de relancemiddelen, extra investeren, ook in het BIM-verhaal. Want ik heb dat zelf ook al lang geleden aangekaart. Nagenoeg alle architecten werken vandaag met BIM, ook onze eigen collega's van het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) werken voor hun wegeninfrastructuur met BIM. Dan vind ik het niet meer dan logisch dat we op een bepaald moment ook de burgers... Ik zou graag hebben dat je, op het moment dat je een gele aanpakbrief ziet, je een QR-code ziet, inlogt met je telefoon en in 3D kunt zien

wat er komt, zodat je goed kunt inschatten wat er op die plek komt. We zijn daar momenteel in aan het investeren. Ik kan daar nu geen datum op plakken, maar ik hoop dat we die zo snel als mogelijk kunnen bereiken. Ik herhaal het: het is een stappenplan. Want ik kan u verzekeren dat het opzetten van zo'n loket en vervolgens het moderniseren ervan, een gigantische inzet vraagt, niet alleen van mensen maar ook van middelen. Ik ben zelf wel fier op wat er nu al is, maar ik ben me er ook wel van bewust dat er nog vele stappen verder kunnen worden gezet en ook zullen worden gezet.

Willem-Frederik Schiltz: Als het gaat over de vergunningendatabank, waar tegenwoordig ook al vaak over wordt gesproken, moet ik zeggen dat het toch enigszins angstaanjagend is om vast te stellen dat het onmogelijk is om een zicht te krijgen op welke vergunningen er zijn afgeleverd, dat u bij uw departement niet weet welke vergunningen door andere entiteiten worden afgeleverd en dat gemeenten het moeilijk kunnen weten. Er wordt wel met elkaar gesproken, is hier gezegd. Maar het zou toch evident zijn dat, als een gemeente een vergunning binnenkrijgt, zij automatisch kan kijken welke andere entiteiten al vergunningen hebben afgeleverd in gelijkaardige dossiers of in dat dossier.

U spreekt over het ontsluiten, onder andere van het BIM-formaat. En ik begrijp dat dat een groot werk is. Als je én de gemeenten, én de provincie én het gewest allemaal toegang moet geven tot dezelfde databanken, dan veronderstelt dat, neem ik aan, dat de mensen worden opgeleid om die data in te voeren. Want digitalisering staat al ver, maar als ik het heb begrepen, zijn het geen data die worden ingevoerd, maar zijn het vooral tekstvelden die moeten worden ingetypt. Met andere woorden, is de focus op het digitale vandaag dan niet eerder kwantitatief in plaats van kwalitatief?

Peter Cabus: Ik ben zelf geen technisch specialist wat digitalisering betreft. Wat op dit moment een prioritair traject is, is wat men de gestructureerde beslissingsinhoud noemt. En wat betekent dat? Dat ook de lokale besturen en de provincies die een beslissing nemen die datagericht nemen. Met andere woorden, niet die pdf ondertekenen, maar wel de data valideren die aan de oorsprong liggen van die pdf. Ik heb daar ook al discussies over gehad met Peter Balas. Die stap van de gestructureerde beslissing naar een volledig zicht op alle milieuparameters die zijn vergund in het kader van alle milieuvergunningen – of liever: omgevingsvergunningen – is blijkbaar niet zo'n evidente oefening, omdat de detailgraad die daarvoor nodig is zeer groot is. Dat is een vraagstuk dat al van in het begin wordt meegesleept, ook bij de omgevingsvergunningenaanpak: hoever moet je gaan in de details, zeker als het gaat over milieu-informatie, om nadien daarmee te kunnen spelen? En met spelen bedoel ik dat je daar ook beleidsmatig dingen mee kunt doen, in termen van evaluatie dingen mee kunt doen, in termen van monitoring dingen mee kunt doen. Die gestructureerde beslissing zal daarin een belangrijk hulpmiddel zijn, omdat je dan geen pdf meer hebt, maar wel data waarmee je iets kunt doen. Maar of dat dan al voldoende is? Ik vermoed van niet.

Maar misschien kan Peter Balas daarop antwoorden? Want hij kent het nog beter dan ik.

Peter Balas: Het is inderdaad een belangrijk traject. Wat nu wordt opgezet voor het Omgevingsloket, is de stap naar die gestructureerde beslissingsinformatie. Maar we vertrekken daarbij – althans in het huidige ontwerp en daar zal zeker nog verder aan moeten worden gewerkt – van de gestructureerde informatie die vandaag ook al moet worden aangeleverd. Want ook vandaag is in het loket al vastgelegd dat je bepaalde informatie gestructureerd moet ingeven en dat je niet met een pdf kunt aankomen. Die informatie is er. Het zijn die informatiestromen die we vandaag – het gaat dan wel over ingediende informatie – via de informatie die in het Omgevingsloket zit, wel met onze bevragingstools, onze monitoring- en onze rapportagetools, zoals Qlik Sense, dat we nu daarvoor gebruiken, daaruit kunnen halen. Maar dat is inderdaad niet op detailniveau en het gaat ook niet over de beslissingsinformatie over die dingen. Dat is net die belangrijke stap die nu wordt gezet.

Wat betreft de vergunde parameters, die zitten vandaag nog niet in hetgeen er zal worden opgeleverd. De stap is nog niet gezet om alle vergunde parameters daarin te krijgen. En dan is er inderdaad een moeilijkheid naar uniformiteit: hoe wordt uw parameter uitgedrukt? Er moeten nog een hoop zaken worden vastgelegd opdat die informatie er op een structurele manier zou uitkomen. In het traject dat er wordt gelopen binnen de ontwikkeling van het Omgevingsloket zijn we nog niet zo ver. Maar het is wel belangrijk om daar verder mee aan de slag te kunnen gaan.

Willem-Frederik Schiltz: Zijn er in het verleden al oefeningen ondernomen, onder andere om op gemeentelijk vlak die backoffice op poten te zetten, die digitale omgeving te creëren? Want het moet gebeuren, er wordt over nagedacht. Zijn er ooit al stappen over ondernomen, waarvan u weet hebt?

Peter Cabus: U weet dat sommige besturen meer vooroplopen dan andere besturen, lokale besturen dan.

Ik wil toch nog iets verduidelijken. Wij hebben in het begin moeten kiezen voor een model met bij wijze van spreken 308 klanten. Dat moest. Dat was de keuze. Nu heb ik wel begrepen dat het inzicht stilaan gegroeid is of dat wel een verstandige keuze is geweest. Maar ondertussen zitten we er natuurlijk wel mee. Met andere woorden, we hebben ook wel wat energie of middelen verloren om een systeem te maken dat kan... Goed, het is natuurlijk een beetje overdreven, want uiteindelijk heb je ook de dienstenleveranciers die tussen Vlaanderen en de lokale besturen zitten. Maar of er op lokaal niveau – zoals in Antwerpen, waar ze al ver stonden, vooraleer er werd gestart – ook een volledige backoffice bestaat waarin alles bekend is, dat kan ik echt niet zeggen. Ik wil dat wel laten navragen bij onze mensen die daar wel van op de hoogte zijn. Er is hier niemand aanwezig die echt volledig beslagen is op dat digitale spoor, maar ik kan dat wel navragen.

Willem-Frederik Schiltz: De reden waarom ik dat vraag, is omdat informatie-doorstroming een heikel en cruciaal punt is. En uiteraard is digitalisering de eenvoudigste vorm om snel informatie te kunnen doorspelen. Daarom ben ik op zoek naar de historie van het digitaliseringstraject en welke stappen daar destijds in zijn gezet.

Peter Cabus: Is het dan goed dat wij dat opzoeken en overmaken?

Willem-Frederik Schiltz: Dat is prima. Heel graag, dank u.

Wanneer er bij het Departement Omgeving een aanvraag wordt ingediend, bijvoorbeeld door een bedrijf als 3M of een ander, waarbij chemische producten worden gebruikt en ook worden uitgestoten, gebruikt u doorheen alle administraties dezelfde codes, identificatienummers of namen? Zo kan PFOS bijvoorbeeld ook C8 worden genoemd. Dat is een vraag naar de uniformiteit van het aanduiden van de verschillende stoffen en producten die in vergunningen aan bod komen. Met andere woorden, als u een vergunning over een productemissie moet afleveren, gebruikt de OVAM dezelfde benaming van dat product? En is er dan centraal bij de administraties voldoende kennis aanwezig over die diverse stoffen?

Peter Balas: Er zijn een aantal dingen die sowieso al in de wetgeving zijn vastgelegd en met bepaalde benamingen. In een milieukwaliteitsnorm spreken we over PFOS en die term wordt daar gewoon in gebruikt. Voor aanvraagformulieren heeft men ervoor gekozen om, als het bijvoorbeeld gaat over de opslag van gevaarlijke stoffen, de communicatie te laten verlopen op het niveau van een groep van stoffen op basis van een gevarenpictogram en niet op een veel gedetailleerder niveau, met zelfs de productnaam en dergelijke erbij. Vandaag zul je in de vergunningen lezen dat er voor stoffen met het gevarenpictogram voor ontvlambare stoffen, GHS02, zoveel ton wordt verleend. Maar daar kunnen vele stoffen onder vallen. Die verdere detaillering behoort niet tot de informatie die men verder moet aanleveren, dat is het eerste punt. Het tweede punt is of er op dezelfde manier over die stoffen wordt gesproken. Dat hangt samen met het kader waarin je werkt. Voor de OVAM zal dat hun bodemsaneringsproblematiek zijn en voor ons zal dat onze VLAREM zijn.

Willem-Frederik Schiltz: Ja, dat begrijp ik. Wat de gevarencategorie betreft, is het belangrijk dat het juiste gevarenpictogram op die tank of op die plaats of in die kwalificatie wordt gegeven. Maar om te beslissen in welke categorie iets terechtkomt, moet je wel eerst de producteigenschappen kennen en is het belangrijk dat de verschillende administraties toch advies aan elkaar kunnen geven: 'Let op, want wij hebben gedetecteerd dat...' Misschien is het humaan toxicologisch risico heel laag, maar is er een heel hoog ecologisch risico. Of er is wél een gezondheidsrisico en misschien minder een explosiegevaar. U zegt dat u de namen overneemt uit de decreten, maar ook daar is er niet altijd – dat is misschien ook onze schuld – eenduidigheid in het gebruik van productnamen. Als je dan hier en daar wat gaat graven, kom je snel op tools als PubChem, een fantastische publieke databank, waarin alle stoffen, en ook al hun aliases en aanverwanten opgenomen zijn en waar ook publicaties over recente ontwikkelingen in normering en wetenschap in worden opgenomen. Dan lijkt het mij misschien toch een nuttige stap dat onze Vlaamse administraties toegang zouden kunnen krijgen tot dezelfde databanken om in te schatten wat de relevantie is van dat product voor hun vergunning.

Peter Balas: Mijn persoonlijke opinie is dat het inderdaad nuttig is dat we die toegang hebben tot al die stoffen. Daarnaast is het, specifiek voor uw gevaarlijke stoffen, ook belangrijk om te kijken naar een ruimer kader. En daar heb je dan voor Europa die CLP-verordening die vastlegt wat uw criteria zijn om uw verschillende stoffen te testen en om uw indeling te maken. Daar houden wij ons in Vlaanderen ook aan. De exploitanten moeten zich daarnaar schikken om die CLP-verordening toe te passen. Het is dus wel op een of andere manier gereguleerd via CLP.

Peter Cabus: Ik vul even aan. De opdrachthouder heeft ook als opdracht om de data-uitwisseling als belangrijk thema op te nemen. De opdrachthouder Karl Vrancken neemt dat op, onder andere. De uitwisseling van data tussen verschillende invalshoeken, zodat die elkaar begrijpen – want dat is eigenlijk de vraag die u stelt – is ook een van de taken die door de opdrachthouder worden opgenomen.

Willem-Frederik Schiltz: Oké, dat is geruststellend, enigszins toch.

Ik heb verder nog een vraag over de emissiepunten. Ik heb begrepen dat u in het verleden, wanneer u data van andere administraties, van de OVAM, moest krijgen, daarvoor moest betalen. Klopt dat?

Peter Cabus: Ik ken het niet in detail, maar wat ik wel heb begrepen, is dat het een nogal gesloten systeem was – ik zal het zo zeggen – en dat wij moeite hadden om die gegevens te krijgen. Ook in het kader van Databank Ondergrond Vlaanderen, waar wij samen met de VMM en Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) trekker van zijn. Databank Ondergrond Vlaanderen is in feite, tussen haakjes, de geologische dienst van Vlaanderen, die kijkt naar wat er in de ondergrond zit, via diepe geothermie en dergelijke. Een van de belangrijke facetten is natuurlijk ook: waar is er bodemvervuiling? En we hebben toch lang moeite gehad om die gegevens te kunnen integreren in het systeem. Dat was een bedenking die men mij heeft gemeld. Ik heb dat niet rechtstreeks ervaren omdat ik niet zelf bezig ben met die dossiers. Maar wat men mij meldt vanuit onze diensten, is dat de toegang tot die gegevens niet zo gemakkelijk is, om het zo uit te drukken.

Willem-Frederik Schiltz: Oké, dank je wel. Daar zullen we mee aan de slag kunnen gaan.

Wat de kwaliteit van de data betreft, vraag ik mij af of de verschillende emissiepunten ook worden uitgewisseld? Met andere woorden, als ik spreek over een schouw bij bedrijf X, Y, Z, is dat emissiepunt dan ook gekend bij de administraties? Met andere woorden, daarnet ging het over de uniformiteit van de semantiek, maar is er ook een uniformiteit in het aanduiden en identificeren van emissiepunten?

Peter Balas: Voor bedrijven die onder het Integraal Milieujaarverslag (IMJV) vallen, worden er, voor zover mij bekend, wel specifieke kenmerken aan emissiepunten opgehangen. Die IMJV-informatie is beschikbaar voor zowel de VMM als voor ons en de anderen. Er is daar dus wel een bepaalde koppeling.

Willem-Frederik Schiltz: Een bepaalde koppeling, dat klinkt wel heel erg vaag.

Peter Balas: Nee, het IMJV is voor iedereen toegankelijk. Die informatie wordt door het bedrijf aan die punten opgehangen.

Willem-Frederik Schiltz: En dat is op het niveau van een emissiepunt? Het is niet zo dat de ene administratie wel per emissiepunt kijkt en de andere administratie via de globale bedrijfs- of omgevingsbenadering?

Peter Balas: Kunt u de vraag nog wat verduidelijken? Wat bedoelt u daar precies mee?

Willem-Frederik Schiltz: Hebben alle administraties toegang tot hetzelfde detailniveau van de emissiepunten? Ik neem aan dat een emissiepunt wordt geïdentificeerd, op een adres, fysiek, maar ook wat het is. Hebben de andere administraties ook toegang tot die gegevens? Of krijgen die meer geaggregeerde gegevens ter beschikking?

Peter Balas: Wat er binnen het IMJV wordt aangeleverd, is op eenzelfde manier voor iedereen toegankelijk.

Peter Cabus: Volgende week wordt de VMM uitgenodigd. Dat is een aandachtspunt dat je daar kunt aankaarten. Want zij doen in feite de generieke kwaliteitsmetingen, uiteraard mee gebaseerd op waar er lozingen gebeuren. Maar dat is hun materie, ik ga me daar verder niet over uitspreken.

Willem-Frederik Schiltz: Over digitalisering en informatie moet ik zeggen dat de documenten die ons ter beschikking werden gesteld, veel weg hebben van een data dump. Het is een brok informatie, met documenten zonder titels en alleen maar codes als titel, niet chronologisch, noch thematisch gerangschikt. Ik stel mij dus toch wel wat vragen bij de kwaliteit van de digitaliseringstrajecten, als dit daarvan een voorbeeld moet zijn. Het heeft ons – of mij alleszins – nachten gekost om een beetje een zicht te krijgen op wat daar allemaal in staat. Ik moet u teleurstellen dat het niveau van mijn vragen misschien niet adequaat genoeg is, bij gebrek aan een volledige absorptie van alle documenten. Het moest me even van het hart dat dat toch wel zeer ongebruiksvriendelijk was.

Ik heb ook genoteerd dat er nog geen automatische toegang is tot de databanken van andere administraties. Dat lijkt mij dan ook een fors werkpuntje om op poten te zetten en misschien binnen het OSLO-project (Open Standaarden voor Linkende Overheden) aan te kaarten.

Meer specifiek nog, PFOS en PFAS. Mijnheer Cabus, u hebt aangehaald dat er op het managementcomité van 2020, waar het actieplan PFAS werd opgesteld, geen melding werd gemaakt van 3M en de vervuiling daar. De andere administraties hebben u op dat moment dus niet gezegd: "Let op, er is al iets concreets aan de gang." Ik heb het dan over 2020.

Peter Cabus: Nee, dat hebben ze niet gezegd. En zelfs bij de bijstelling dit jaar, in 2021, ook niet. Toen werd ik zelf achterdochtig, als ik eerlijk mag zijn.

Willem-Frederik Schiltz: Dat is toch wel frappant?

Peter Cabus: Ja. Het is wel zo dat ik hier enkel spreek als management. Op het niveau van de medewerkers was er wel al zeker sinds 2017 medewerking. Maar op het niveau van het management hebben we eigenlijk zelf moeten zoeken naar wat er nu in feite achter zat. Ik stel dat gewoon vast. Ik wil dat nu ook niet ten kwade duiden. Dat is gewoon een vaststelling die ik maak.

Willem-Frederik Schiltz: Ja, maar als er inderdaad wordt gesproken over informatie-uitwisseling tussen departementen, dan lijkt het mij toch logisch dat, als er een actieplan PFAS wordt opgesteld, we de grootste puntvervuiling – of liever veelpuntvervuiling – die er in Centraal-West-Europa is naast DuPont/Chemours in Dordrecht, daar toch even aankaarten. Maar goed. Dat is opnieuw geen steen, maar een vaststelling dat er nog veel werk aan de winkel is als het over informatiedoorstroming gaat.

Een aantal andere vragen die ik had, werden al beantwoord.

Mevrouw Demeyer, wat het 3M-dossier betreft, u hebt aangegeven dat u vanuit Europa veel informatie hebt gekregen. U hebt het over de Europese 'buis'. Puur uit nieuwsgierigheid: de Europese 'buis', ik neem aan dat dat geen emissiebuis is, maar een informatietraject? Kunt u daar iets meer toelichting bij geven?

Vicky Demeyer: Ik had het over de Europese BREF's, de BREF-referentiedocumenten. U hebt het wellicht verkeerd begrepen.

Willem-Frederik Schiltz: Ah, BREF's. Ik had het verkeerd genoteerd. Ik heb te veel over buizen gelezen. Dank u wel voor de verduidelijking.

Er is even over gesproken dat er bij het monitoren van dossiers af en toe 'red flags' zijn. Er worden een aantal milieuparameters gescand en wanneer er daar een melding van is, bent u, wanneer uw advies niet wordt gevolgd, extra alert om een beroep in te stellen. Heb ik dat zo juist begrepen?

Peter Balas: In de digitale tool die we hebben ontwikkeld voor de beroepen, is een van de filters dat we, als ons advies niet wordt gevolgd, daar een waarschuwing voor krijgen. En dan kunnen we het dossier opnieuw bekijken en bekijken wat de beslissing is.

Willem-Frederik Schiltz: Dat is geautomatiseerd?

Peter Balas: Dat is geautomatiseerd.

Willem-Frederik Schiltz: Super.

Ik heb nog een puntje over de lozingsnormen. Dat zat in mijn stuk over handhaving, maar daar komt ook een vergunningsaspect bij kijken. Wanneer we de verslagen van de inspectie scannen op PFOS en PFOA, zien we een verslag uit april 2008, waarin vergunde lozingsnormen worden genoteerd van 30 microgram per liter voor PFOS en 220 microgram per liter voor PFOA. Nadien verdwijnt dan de vermelding van PFOS en PFOA uit de inspectieverslagen. Maar met betrekking tot die lozingsnorm is het wel opvallend dat in 2014 een zekere heer Kristof Verstraeten van de bodemsaneringsdeskundige EHS van 3M een zelfcontrole PFOS doet, maar daarbij een norm hanteert die dubbel zo hoog ligt als de norm uit 2008. Dus niet nog strenger, maar twee keer minder streng. Kunt u mij vertellen hoe dat systeem van zelfcontrole werkt? Hoe kan het dat die norm, twee keer zo hoog als de vergunde lozingsnorm, wordt opgelegd aan zichzelf?

Vicky Demeyer: Ik weet niet in detail waarover het precies gaat. Maar het is wel zo dat, als er metingen worden uitgevoerd, er rekening moet worden gehouden met een zekere meetonzekerheid van de meetmethode. In VLAREM is voor emissies naar water ook wettelijk bepaald welke meetonzekerheid er in rekening mag worden gebracht op het meetresultaat. Dat zal waarschijnlijk daarmee te maken hebben. Maar dubbel zoveel lijkt mij veel. Ik denk dat het voor PFOS 50 procent is op de meting.

Willem-Frederik Schiltz: Ja, maar hier is het een verdubbeling.

Vicky Demeyer: Ik ben niet bekend met de details waarover u het hebt.

Willem-Frederik Schiltz: Vreemd. Maar we kunnen straks misschien aan de handhavers vragen of zij nog kennis hebben over dat aspect.

Ik skip nog even door naar de luchtemissies. Het is er veel over gegaan of het al dan niet mogelijk is om luchtemissies van PFAS te meten. Het schijnt mogelijk te zijn met een spectrometer, een heel dure en complexe meetmethode. Maar ik ben geen specialist en heb het dus ook maar uit tweede hand. Maar het is dus onmogelijk om sensoren in een schouw te hangen en te meten of daar PFAS passeert.

In juli 2021 zien we in een mail van 3M aan het departement dat ze stellen over luchtemissiemetingen van gefluoreerde componenten te beschikken. Ze hebben daarover ook een uitgebreide dataset. Ze zeggen dat ze dat hebben, maar vragen dan om er eens over te babbelen, om het te contextualiseren. Oké, we zullen dat in het kader van deze commissie neutraal bejegenen. Ze willen het contextualiseren. Maar in de commissie hier heeft 3M eigenlijk nooit gesproken over het feit dat ze over die data beschikken. En dus is mijn vraag: heeft die vergadering plaatsgehad? Is er een overleg geweest tussen 3M en uzelf over die luchtemissiemetingen? En wat is de uitkomst van die vergadering geweest?

Vicky Demeyer: We hebben in juli inderdaad samengezeten met 3M, samen met de VMM. Ik weet niet meer of de mensen van Handhaving er ook bij waren. We wilden er meer zicht op krijgen of er een mogelijke uitstoot is van PFAS via hun schouwen. Zij hebben ons dan inderdaad wel wat informatie overgemaakt. Wat zij concreet hebben overgemaakt, zou ik moeten opzoeken. In elk geval is het zo dat wij niet concreet aan de slag kunnen met de informatie die zij ons tot nu toe hebben verstrekt. Er is ook nog de discussie over de F-gassen, de vluchtige stoffen, waarover zij wel een aantal metingen hebben. In verband met PFAS, waarover het hier gaat, en die minder vluchtig zijn, zijn we nog op zoek of er al metingen beschikbaar zijn en of we die effectief kunnen meten.

Aansluitend op het overleg in juli hebben wij opnieuw samengezeten, ik denk – we zijn nu oktober – ergens halverwege september, om een duidelijker antwoord te krijgen op de vragen die we hebben gesteld. Eind september hebben we daarop een nieuw antwoord ontvangen, maar voor ons is dat nog altijd onvoldoende duidelijk. Daarom – ik heb het daarnet al aangehaald – is er op 1 oktober een nieuwe aanmaning van Handhaving vertrokken, waarbij zij een extern expertenteam moeten aanstellen en waarbij zij zeer duidelijk moeten antwoorden op alle vragen die we daarover hebben.

Willem-Frederik Schiltz: Dus ze hebben een bulk aan informatie en daar zit gefluoreerd gas in, maar of het PFAS zijn of iets anders, is nog niet helemaal duidelijk en daar komt ook nog niet meteen duidelijkheid over. Maar dat wordt dan vervolgd en daar kijken we met u naar uit.

Dank u wel. Dat zijn voorlopig mijn vragen.

De voorzitter: We gaan door waar we geëindigd zijn, en ik geef graag het woord aan collega Schauvliege van de Groenfractie.

Mieke Schauvliege: Ik probeer dezelfde volgorde te hanteren als bij mijn eerste vragen. Ik ga dus eerst nog een beetje dieper in op de werking van het Departement Omgeving en de relatie met de Afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten (AGOP), de adviesverlening. We hebben hier al gezegd dat het agentschap Zorg en Gezondheid geen advies verleend heeft bij de vergunningverlening van 3M. De vraag die ik me stel is of dat standaard zo is. Verlenen zij standaard geen advies bij andere vergunningen, of zijn daar uitzonderingen? Hebt u er zicht op wanneer dat agentschap wel en wanneer niet een advies verleent?

Vicky Demeyer: We merken de laatste jaren dat zij zeer weinig tot geen advies geven. Voor chemische installaties bijvoorbeeld geven zij eigenlijk nooit een advies.

Mieke Schauvliege: Oké, bedankt. We gaan daar verder op in als het agentschap komt.

Daarnet ging het over de vergunningsverleningstermijn van 60 dagen, waarin er adviezen moeten ingewonnen worden en een vergunning verleend moet worden. Er werd ook

geïnsinueerd dat die termijn heel kort is. Zijn jullie van mening dat die termijn verlengd moet worden, en dat er extra mensen op die dossiers moeten worden gezet om wel binnen die periode te kunnen vergunnen? Of moet er extra expertise ingewonnen of ingezet worden om die termijn te halen?

Peter Balas: Op zich is een termijn van 60 dagen een redelijke termijn om door een dossier te gaan. Het is alleen zo dat we die 60 dagen natuurlijk niet hebben om een dergelijk dossier te behandelen, omdat we een reserf van dossiers moeten opnemen. Zoals ik aangaf, hebben we ruim 1200 dossiers waarvoor wij een advies verleend hebben. Dat maakt dat de termijn, in functie van het aantal mensen en het aantal dagen dat je daar gemiddeld voor hebt, natuurlijk een stuk beperkter is dan die 60 dagen. Dus als er meer tijd is, kan er ook diepgaander naar een dossier gekeken worden, en kan misschien ook het voortraject intensiever opgenomen worden. Zoals ik ook heb aangegeven deze voormiddag, moeten we prioriteiten stellen in onze taken. En zoals mevrouw Grooten ook al had aangegeven, betekent prioriteiten stellen dat wij sommige dingen niet kunnen doen, en sommige dingen trager kunnen doen. Dus als er meer mensen aanwezig zouden zijn, dan zouden wij natuurlijk meer van ons werk kunnen oppakken.

Mieke Schauvliege: Meer werk of kwalitatiever werk?

Peter Balas: Het is voor een stuk de beide. De prioriteitstelling die we gedaan hebben door het aantal dossiers dat we opnemen, was ook net vanuit het opzet dat we opnieuw kwalitatiever dossiers kunnen opnemen. Als ik verder terugkeer in het verleden, dan gingen wij in het kader van onze dossierbehandeling ook vaak ter plaatse, zodat we de inrichtingen konden bekijken. En als je daar bent, komen er toch ook dingen naar voren. De laatste jaren vindt dat plaatsbezoek, door de werkdruk die er is, weinig of niet meer plaats.

Mieke Schauvliege: Bent u dan van mening dat – door de werkdruk die er is, door die 60 dagen, en door de vele dossiers – de kwaliteit van de vergunningverlening verminderd is?

Peter Balas: Mijn vaststelling vanuit de expertise die we ook de laatste jaren hebben opgebouwd, is dat de adviezen die wij vandaag de dag verlenen, qua inhoud misschien nog wel kwalitatiever zijn dan vroeger, net omdat er ook meer informatie is vanuit Europa, omdat er meer kennisopbouw is. We hebben ook wel een verloop van mensen, waardoor zeer ervaren mensen op pensioen gaan. En als je ze niet kunt vervangen ontstaat er wel een 'kennisgap'. Maar als ik de verplichtingen bekijk of de redenen waarom vergunningen sneuvelen voor de Raad voor Vergunningsbetwistingen en zo verder, dan zet ons dat ertoe aan om net kwalitatiever te gaan werken.

Dus als wij ons advies uit de beginfase zagen, ging het soms maar over een paar pagina's, daar waar we vandaag de dag voor grote dossiers over een advies spreken dat soms gerust meer dan 100 pagina's telt, vanuit alle invalshoeken die we mee moeten bekijken. Er wordt dus ook gewoon kwalitatiever gewerkt dan vroeger. Maar het is door een aantal zaken bijeen te voegen dat we dat kunnen doen. En met meer mensen zouden we natuurlijk meer dossiers kunnen behandelen of nog diepgaander in die dossiers kunnen duiken. En dan zouden we ook de andere taken die bij ons als afdeling liggen – onze kennisinstek maar ook gewoon onze vergunningverlening op zich – beter kunnen opnemen. De rol voor de Gewestelijke Omgevingsvergunningscommissie (GOVC), al die taken, vormen een continue prioriteitstelling om te zien dat we onze dossiers verwerkt krijgen.

Mieke Schauvliege: Bent u van mening dat de adviesverlening en de vergunningverlening rond het dossier van 3M kwalitatief verlopen is, of ziet u daar verbetervoorstellen?

Peter Balas: Ik vind dat de collega die het dossier behandeld heeft, daar zeer goed werk geleverd heeft. Er zijn een aantal aspecten waarbij we, als we dat vandaag opnieuw bekijken, misschien sneller actie hadden gevraagd van het bedrijf. Maar op zich hebben we een aantal bestaande problemen, wel degelijk opgemerkt. En we hebben in de bijzondere voorwaarden ook gevraagd naar bijkomende actie. Vicky Demeyer mag dat zelf

ook aanvullen, maar voor mij is er daar wel goed werk geleverd. Alleen zitten we in een voortschrijdend verhaal, en kun je je dan nog de vraag stellen of, als er meer informatie vanuit het bedrijf gekomen was, we dan misschien nog meer hadden kunnen doen.

Mieke Schauvliege: Ik stel die vraag natuurlijk ook in het licht van de bijkomende besparingsopdracht die er nog binnen het departement loopt. Ik hoor u vertellen dat de werklast hoog is, maar dat jullie wel kwalitatieve adviezen afleveren. En die zijn kwalitatiever dan voorheen, maar het zijn er minder. Maar jullie leggen prioriteiten, dus je vergunt een aantal dingen ook niet meer.

Hoe zien jullie de huidige besparingsopdracht die nog op tafel ligt? Ik berekende het hier even: er moeten nog 32 mensen afvloeien. Hoe zal dat georganiseerd worden en welke impact zal dat hebben op de vergunningverlening?

Peter Balas: Ik wil eerst nog een punt aanvullen, als het gaat over vergunningverlening: dat is onze prioriteit en we nemen al die vergunningen ook gewoon op. De dossiers van de Vlaamse lijst vormen de prioriteit, en daar zetten we ook op in. Waar het kader op ingegrepen heeft, is onze adviesverlening richting de deputatie. Dat is dus al wel een nuanceverschil: dat we de dossiers waar we de vergunning van moeten behandelen, opnemen, en dat we soms over de grenzen van de afdeling heen kijken om bij te springen in bepaalde deeltaken. Een dossier als Oosterweel was een dusdanig groot dossier dat er daarvoor een departementaal project is opgezet. En dat heeft er voor gezorgd dat we ook mensen uit andere afdelingen hebben kunnen betrekken, en ook hebben moeten betrekken om het rond te krijgen.

Peter Cabus: De oefening rond prioritering en advisering heeft niets met de besparing op zich te maken. Maar zoals de heer Balas schetste, gaat het vooral over waar wij als Vlaanderen de grootste toegevoegde waarde, de meeste kwaliteit leveren, in welk soort van dossiers. Natuurlijk is het ook zo, en dat gaan we absoluut niet ontkennen, dat hoe minder volk er is, hoe scherper je die prioriteiten daarin moet stellen, omdat je anders gewoon niet toekomt met je tijd om je dossiers buiten te krijgen. Zo simpel is het.

Ik heb eerlijk gezegd aan ons kabinet ook al gezegd dat deze besparingsronde de ronde te veel is, vooral ook vanuit het gegeven dat ik daarnet schetste. Want het gaat over veel meer dan 32 mensen, omdat de budgettaire besparingen nog strikter zijn dan de koppenbesparingen. Dan denk ik aan die 30 man of die surplus die ik zou kunnen inzetten op operationele taken. Want ik moet eerlijk zeggen dat we ook hebben geïnvesteerd in al onze andere opdrachten van het departement. Ik zie op dit moment geen enkele opdracht waarvan ik denk: die moeten we niet meer doen. Ik denk dat we ze allemaal moeten uitvoeren, in de beleidsvoorbereidende en beleidsuitvoerende fase, de monitoring en evaluatie. En ik denk dat we ze zelfs nog beter moeten doen dan vandaag. Dus ik kan daar ook niet besparen.

Het probleem is ook dat je dat momenteel feitelijk niet kunt aankaarten. Ook bij de vorige regering kon je dat probleem van besparing gewoon niet aankaarten. Wij zijn wel loyaal, we voeren loyaal de beslissingen van de regering uit. Maar tegelijkertijd zijn we ook verantwoordelijk voor de kwaliteit van onze organisatie. Dat is gewoon een conflict, en het is zeer moeilijk om dat aan te kaarten. Ik spreek dus in persoonlijke naam, maar ook als leidinggevend ambtenaar. Het is zeer moeilijk om dat politiek aan te kaarten. Je geraakt gewoon niet aan die tafel, zo simpel is het. Omdat het beslist is. Dat is een vaststelling.

Mieke Schauvliege: In die zin zullen de conclusies van de onderzoekscommissie jullie misschien helpen, maar dit terzijde.

Ik ga nog even door op het PFAS-actieplan. Ik denk dat iedereen wel een beetje verbolgen is over het feit dat er hier gesteld is dat 3M niet in dat PFAS-actieplan vermeld is. Dat de enige producent van PFOS in Vlaanderen daar niet in vernoemd wordt, is zeer bijzonder. Ik heb al gehoord dat u daar verbolgen over bent, mijnheer Cabus, maar hebt u daar

eigenlijk een verklaring voor? Kunt u een verklaring bedenken waarom 3M niet in dat plan voorkomt?

Peter Cabus: Wij hebben daarstraks gezegd dat wij in 2020 een eerste keer op de hoogte zijn gebracht van het gegeven van het PFAS-actieplan. Het klopt natuurlijk wel dat het inderdaad voorbereid is, en dat onze medewerkers al van in 2017 daaraan aan het werken waren. Hoe komt het dan dat ik dat niet weet? We hebben een zeer decentrale organisatie – uit noodzaak, en ik vind dat ook goed – waarin opdrachten worden uitgevoerd door afdeling, teams en medewerkers. Ik hoef dat niet te weten. Als ik van alle dossiers op elk moment een actuele stand van zaken moet kennen, dan heb ik waarschijnlijk met 24 uur per dag niet genoeg. Ik werk ook graag zo. Het is natuurlijk wel zo dat, op het moment dat iets toch wel op de radar zou moeten verschijnen, het misschien wel nuttig zou kunnen zijn – dat is nog zacht uitgedrukt – dat het ook doorstroomt naar de top van de organisatie, en dat op zijn minst ook de collega's of andere organisaties die aan de top werken, ook de noodzaak voelen om dat minstens eens mee te delen, formeel of informeel: "We zijn hier met een dossier bezig en we zien dat uit zijn voegen barsten." Ik vind dit heel raar. Ik ben inderdaad door achterdocht te weten moeten komen waarover dat hier ging.

Mieke Schauvliege: Er zijn daar in de commissie nochtans ook al vragen over gesteld, zowel schriftelijke als mondelinge, en de laatste maanden waren dat er heel wat. En ook voorheen waren er al wel een aantal vragen. In welke mate is daar met het kabinet over gesproken, over dat PFAS-actieplan? Voor april 2021, bedoel ik dan.

Peter Cabus: Bij mijn weten niet. Ik kan het mij alleszins niet herinneren. Ik denk niet dat dat aan bod is gekomen.

Mieke Schauvliege: Dus de stelling dat Vlaanderen een ambitieus PFAS-actieplan had, en daar hard heeft aan gewerkt, dat is eigenlijk niet helemaal correct?

Peter Cabus: We hebben daar als managementorgaan wel finaal onze verantwoordelijkheid in genomen – onze medewerkers hebben daaraan gewerkt en dat voorbereid – om dat ook finaal te valideren en vervolgens nog dit jaar bij te stellen. Of daar ook veel interventies geweest zijn uit het kabinet, dat weet ik niet direct. Ik zit niet zo in mekaar dat alles via mij moet verlopen. Dat hoeft ook niet. Ik wil het wel graag weten op het moment dat het nodig is. Het kan dus wel gebeurd zijn – maar dat weet ik niet – dat er vanuit het kabinet rechtstreeks met medewerkers is gesproken over de totstandkoming van dat plan. Ik zou het wel zo goed gevonden hebben als dat gebeurd zou zijn. Maar ik kan er niet op antwoorden, omdat ik het niet weet.

Mieke Schauvliege: Uit de verslagen van de totstandkoming van het plan blijkt alvast dat er een ambtelijk overleg was, waar er weinig politieke animo rond was, tot wanneer de heisa in de pers uitbrak.

Ik wil toch nog eens terugkomen op het verhaal Lantis, Oosterweel, PFOS. We hebben hier de afgelopen weken heel veel discussies gehad met de mensen die hier uitgenodigd waren over wie wat wist en wanneer. Daar zijn een aantal cruciale data naar boven komen: 29 september 2017 en 10 oktober 2017, waarbij op tafel gelegd werd dat er een mogelijk probleem was voor de inwoners van Zwijndrecht. De omwonenden van de 3M-site liepen een risico op de volksgezondheid ten gevolge van de vervuiling veroorzaakt door 3M. Dat is op een interkabinettenwerkgroep besproken.

Mijnheer Cabus, ik heb hier uw cv voor mij liggen. U bent administrateur-generaal van het Departement Omgeving, u bent secretaris-generaal geweest van Ruimte Vlaanderen, u bent kabinetschef geweest en verantwoordelijk voor ruimtelijke ordening bij Philippe Muyters. Hebt u dan in al die rollen en functies geen enkele keer gehoord van de PFOS-vervuiling, de discussies met Lantis en de OVAM in relatie tot de vergunningverlening?

Peter Cabus: Ik kan daar affirmatief op antwoorden, ik ben daar nooit bij betrokken geweest.

Mieke Schauvliege: Dus noch het kabinet-Schauvliege, noch het kabinet-Weyts, noch député Luk Lemmens heeft daar met u over gesproken?

Peter Cabus: Nooit. Ik heb dat samen met u ontdekt in de krant dit jaar.

Mieke Schauvliege: Dat is toch onwaarschijnlijk?

Peter Cabus: Ik weet niet hoe dat te verklaren valt, en om te beginnen of ik het moest weten. Dat is een andere zaak. Ik weet het niet. Ik vind het ook wel raar dat ik het niet wist, ik zal het zo zeggen.

Mieke Schauvliege: En heb je dan de indruk, als je dat allemaal hoort, dat Lantis, die verantwoordelijk is voor Oosterweel en dat probleem dus op tafel heeft gelegd, ook pogingen heeft gedaan om dat niet te communiceren, of zo stil mogelijk te houden? Want u bent toch de eindverantwoordelijke van de vergunningverlening in Vlaanderen? Als daar zo'n groot probleem op tafel ligt, dan lijkt mij dat bijna onbehoorlijk bestuur dat u van zoiets niet op de hoogte gebracht wordt, actief, zodat er actief kan worden nagedacht over hoe daarmee omgegaan moet worden.

Peter Cabus: Ik kan met u vaststellen dat dat niet zo is. Ik kan natuurlijk ook niet in het hoofd van de mensen van Lantis kruipen om te weten waarom dat niet gebeurd is, of wat er dan wel is gebeurd.

Mieke Schauvliege: Oké.

Dan heb ik nog een vraag over wanneer een administratie in beroep gaat tegen een beslissing. Kunt u mij schetsen hoe zoiets verloopt?

Peter Cabus: De decreetgever heeft in 2011 voor de eerste keer beslist dat de bevoegdheid om in beroep te gaan verschoof van de toenmalige Gewestelijk Stedenbouwkundig Ambtenaar (GSA) naar de leidend ambtenaar. Dat is in 2011 beslist, denk ik, na een aanpassing van zowel het decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM) als de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) in de tijd. Dat betekent dus dat alle leidend ambtenaren betrokken bij het adviesproces op basis van hun afwegingskader in beroep kunnen gaan.

Het is ook nuttig om te vermelden dat in de memorie van toelichting duidelijk staat dat een leidend ambtenaar geen puur sectorale afweging moet maken, maar een brede integrale afweging, alsof het een politieke beslissing was. Zo staat het erin. Ik vind dat op zich goed, omdat de context inderdaad soms van die aard is dat je zegt dat het puur naar de letter van de wet misschien niet oké is, maar dat de context maakt dat dat op zich geen probleem is. Soms is dat gewoon de context. Ik vind het ook wel belangrijk om dat te zeggen, omdat ik ook probeer om die rol op die manier in te vullen.

Vervolgens is het zo, en ik heb dat daarstraks ook al voor een stuk gezegd, dat wij onmiddellijk, in 2011 of 2012, toen het van kracht werd, een afwegingskader hebben gemaakt. Net zoals er daarstraks gesproken werd over die advisering, hebben wij ook een afwegingskader gemaakt. Daarbij werd ingeschat wat de contexten zijn die vanuit een Vlaams perspectief relevant zijn om tussen te komen. Dat ook vanuit het gegeven dat wij uitgaan van een co-bestuur. Ruimtelijke ordening toen en omgevingsbeleid vandaag hebben een vorm van co-bestuur. We treden niet in de plaats van de besturen, dus we gaan ervan uit dat zij inderdaad hun afweging maken vanuit hun invalshoeken, zowel vanuit provinciaal als lokaal niveau. Maar we bekijken wel wat nu de Vlaamse problematieken zijn die belangrijk zijn. Zo is de verdere versterking van de open ruimte een belangrijk aandachtspunt, zeker als het gaat over kwetsbaar openruimtegebied, watergevoelige ruimte enzovoort. Dat was de eerste benadering. Dat was toen nog het analoge tijdperk, die dossiers werden door de medewerkers gescreend.

Er is een centraal persoon die dat coördineert, die trouwens niet onder mijn gezag valt. Die valt onder het gezag van de Afdeling GOP. Die zit vervolgens in een netwerk met de lokale mensen – gewestelijke omgevingsambtenaren (GOA) en andere medewerkers – die dossiers detecteren die beantwoorden aan onze invalshoeken. Dat werd gedigitaliseerd in 2020. Die dossiers worden gescreend, ze worden in een soort voorbereidend overleg verder gescreend, om te kijken of het de moeite waard is om dat dossier ook voor te leggen voor beroep.

Vervolgens komt er een zogenaamd beroepoverleg; dat vindt elke week plaats. Minstens de voorbereiding gebeurt dan in het college, ook met de mensen die decentraal verantwoordelijk zijn voor dit dossier. In dat college wordt dat dossier bekeken en worden de nodige afwegingen gemaakt. Dan wordt er beslist of er in dat voorgelegd dossier al dan niet in beroep wordt gegaan. Zo verloopt dat.

Mieke Schauvliege: Wordt daar het kabinet in geconsulteerd?

Peter Cabus: De kabinetten worden enkel bij de planningsdossiers betrokken. Maar ik heb sowieso de eindverantwoordelijkheid in die beslissingen.

Mieke Schauvliege: Daar is dus geen mogelijke politieke afweging?

Peter Cabus: Neen, wij willen gewoon de opinies kennen. Vervolgens gaan wij in eer en geweten voort met de beslissing, met het college dat ik net heb geschetst.

Mieke Schauvliege: Oké. Doen zich daar situaties voor waarbij u beslist om in beroep te gaan, en dat het kabinet dat te weten komt en dat niet ziet zitten?

Peter Cabus: Neen. Het is wel zo dat in drie dossiers het beroep uiteindelijk is ingetrokken, omdat we op basis van nieuwe informatie, meestal vanuit het lokaal bestuur – die informatie moet dan ook formeel op papier staan – hebben gezegd dat die informatie overtuigend genoeg is om te zeggen dat we daar een fout hebben begaan.

Dat is ook een belangrijk aandachtspunt: als in beroep gaan erop neerkomt dat er gewoon tijd wordt gerekt voor de vergunning kan worden verleend. Dat is ook een van onze aandachtspunten. Een puur opportunistisch beroep doen wij niet. Vroeger, lang geleden, was dat wel zo. Nu moeten we fundamentele afwegingen maken. Ik denk dat in drie van de gevallen – en het waren er heel wat – dat beroep uiteindelijk is ingetrokken. Maar dat gebeurt echt zelden.

Mieke Schauvliege: Bedankt. Ik had nog een vraag over het idee van no gold plating. Ik heb daarnet gevraagd of de principes van no gold plating of een level playing field geen rem zetten op die regeling rond de beste beschikbare technieken. U antwoordde dat dat kan, dat dat een aandachtspunt is. Kunt u dat wat verduidelijken? In welke mate kan dat een belemmering betekenen? Hoe wordt daar nu mee omgegaan?

Lina Grooten: Ik had dat daarstraks ook even aangehaald. Inderdaad, we moeten kijken op welke basis we daar de Europese minimumvereisten meenemen of niet. Dat is eigenlijk het element: dat we beleidsmatige keuzes moeten maken.

Mieke Schauvliege: Ik heb nog een vraag over de personeelspeiling van 2019. Er is al een paar keer gesproken over de audit van 2016. Daar ga ik niet meer op in, want dat kwam eigenlijk al aan bod. Maar de personeelspeiling zelf, in 2019, was toch ook nog altijd negatief, zo blijkt uit een artikel van Apache en uit documenten die we konden inkijken. Bij geen enkele andere overheidsdienst ervaart het personeel zo weinig inspraak. En dan volgde ook nog een hele reeks opmerkingen over die bewuste audit. Mijn vraag is hoe het nu zit met de personeelstevredenheid. Zijn daar recent analyses gebeurd? Hebt u zicht op verbetering of niet?

Peter Cabus: Er is recent, dit jaar dacht ik, een nieuwe personeelsbevraging geweest, en ook een zogenaamde RASCI, een diepteanalyse van de personeelstevredenheid. We zijn iets vooruitgegaan, vind ik, maar nog onvoldoende. Dus in die zin blijft dat een aandachtspunt. Wij hebben nu ook als directie de ambitie geformuleerd om minstens tot de middenmoot te behoren bij de volgende peiling.

Wat bij de RASCI-oefening interessant was om vast te stellen, was wat men de distantie noemt: de onthechting van personeelsleden bij de job of bij het werk. Dat was wel in covidtijd, maar ik neem aan dat dat geldt voor elk personeelslid, ook in de privésector. Ik vind dan ook niet dat je dat kunt inroepen als reden waarom het zo wordt geformuleerd. We hebben toen gezegd dat we daar ook werk van moeten maken. We hebben ook overleg gepleegd over hoe we dat kunnen doen. Zowel aan de tevredenheidsenquête van 2019 als van 2020 koppelden we telkens ook een actieplan om die tevredenheid te verbeteren.

Of ik echt zelf kan inschatten waarom dat zo is? Sowieso denk ik dat die fusie nog niet verteerd is. Dat is gewoon zo. Men zegt mij altijd dat het 10 jaar duurt voor een fusie verteerd is en de culturen op elkaar zijn afgestemd. Ik hoop dat dat iets korter is, maar het blijft wel een feit. Het is wel juist dat het een zeer moeilijke evenwichtsoefening is. Je voelt dat als manager heel goed, maar ook in afdelingen zelf. Je hebt de oude cultuur en manier van werken, en dat blijft altijd voor een stuk aanwezig. Maar we blijven daar constant aan werken.

Werkdruk komt ook altijd naar voren in iedere tevredenheidsenquête, en ook in de RASCI-oefening. Je kunt niet ontkennen dat de werkdruk hoog is geworden. Je hoorde daarnet de schets van het aantal dossiers die bij ons binnenkomen, en de tijd die nodig is om die op een goede, kwalitatieve manier te behandelen. En in mijn ogen slagen we er ook in om dat te doen. Maar dat geeft enorm veel werkdruk. In het kader van de nieuwe aanpassing van onze structuren van GOP zijn we nu ook een werklastmeting aan het doen, om te bekijken hoe we dat kunnen objectiveren. Want ik krijg veel berichten van op de werkvloer over de een die te weinig werkt en de ander te veel. Maar dan denk ik: hoe kan ik daar in godsnaam iets mee doen? We worden nu ondersteund door Ernst & Young, om te bekijken waar nu juist de fricties zitten op de werkvloer qua verhouding tussen werklast, personeel en middelen. We willen dat objectiveren, om daar dan toch hopelijk een aantal inzichten uit te krijgen en aan te passen. Dat is nu volop bezig, en we hopen er op korte termijn ook voldoende inzichten in te krijgen om het aan te pakken. Want we weten ook wel dat er op de werkvloer fricties bestaan over mensen die stilaan overwerkt geraken. Ik vind dat onverantwoord. Een werkdag duurt 7 uur en 36 minuten, en sommige mensen – ook sommigen aan deze tafel – werken gewoon veel te veel, en ik vind dat ook niet normaal. Het enige probleem is dat je op dit moment onvoldoende middelen hebt om daar soelaas te bieden.

Mieke Schauvliege: Bedankt voor uw antwoord. We hadden het daarnet over die 40 of 39 koppen die zouden worden bespaard en dat budget dat u wordt afgenomen. U zegt net dat de werklast hoog is. Ik heb gezien dat er in september drie vacatures op de website van het kabinet stonden voor het Departement Omgeving. Zijn dat vacatures die betaald worden met het budget van het Departement Omgeving of niet?

Peter Cabus: Dat weet ik niet, ik ken die niet.

Mieke Schauvliege: Ik zal ze even voorlezen. Het gaat drie keer over een administratief kabinetsondersteuner Departement Omgeving, voor beleidscellen, kabinetsondersteuning, onthaal en publieksvragen. Daar staat drie keer het Departement Omgeving bij. Als ik dat lees, dan denk ik dat dat betaald is met het budget van het Departement Omgeving.

Peter Cabus: Dat zou kunnen. Het is zo dat ons departement het moederdepartement is van onze minister. Dat betekent dat het kabinet een tiental medewerkers kan aanwerven van het moederdepartement. Het klopt wel degelijk dat wij effectief vanuit het moederdepartement ondersteunende personeelsleden ter beschikking kunnen stellen. Dat

is normaal, dat is de regel die is afgesproken tussen de regering en de administratie. Dat kunnen gedetacheerden zijn. Dat gebeurt soms. Maar dat kunnen ook eigen aanwervingen zijn. Ik vind het wel vreemd dat het Departement Omgeving daarbij staat.

Mieke Schauvliege: Dat staat er zo expliciet in. Betekent dat dan dat u een besparingsopdracht hebt van 32 – u sprak van 40?

Peter Cabus: Het officiële getal dat wij moeten besparen deze legislatuur is 32 koppen. Maar ik heb wel al gezegd dat het er waarschijnlijk meer zullen zijn.

Mieke Schauvliege: Maar betekent dat dan dat die drie vacatures bovenop die 32 komen, of in de plaats? Hoe moet ik dat zien?

Peter Cabus: Die zijn verrekend in het totaal aantal vte's. Maar het klopt natuurlijk dat de vte's die naar daar gaan niet door ons kunnen worden aangeworven. Maar dat geldt voor ieder departement. Dat is gewoon een afgesproken spelregel.

Mieke Schauvliege: Dus hoe groter dat kabinet is, hoe minder mogelijkheden jullie hebben, in een situatie waarbij het schuim jullie al aan de lippen staat? Mag ik het zo concluderen?

Peter Cabus: Ja en neen. Er zijn natuurlijk vaste spelregels over de kabinetbevolking en de relatie tussen het moederdepartement en het kabinet. Het is natuurlijk correct dat daar een zeker quotum niet kan worden gebruikt voor onszelf.

Mieke Schauvliege: Ik ga toch nog even in op die audit van 2016, want de resultaten ervan waren oorspronkelijk niet publiek. Maar na druk van parlementsvoorzitter Peumans werden die wel publiek. Mijn collega Björn Rzoska van Groen riep toen op om met het fraudedossier naar het parket te gaan. Weet u of dat ooit is gebeurd, en wat de gevolgen van een eventuele rechtszaak waren?

Peter Cabus: Neen. De opvolging van de audit is gebeurd via de procedures binnen het Vlaams personeelsstatuut (VPS). Alle mogelijkheden zijn voorzien, inclusief de sancties die daaruit mogelijk worden. We hebben dat dus niet doorgespeeld aan het parket.

Mieke Schauvliege: Nu, er waren zes gesanctioneerde ambtenaren. Zijn die vandaag nog actief in het departement?

Peter Cabus: Dan moet ik even de namen bekijken, want ik weet het niet van buiten. Er is één mevrouw van entiteit veranderd, dat weet ik. Mag ik dat eventueel opzoeken? Ik weet het niet van buiten.

Mieke Schauvliege: Geen probleem.

Daarnet werd ook gezegd dat 90 procent van het advies van de gewestelijke omgevingscommissie gevolgd werd in de beslissing die uiteindelijk genomen wordt bij het verlenen van een vergunning, dus 10 procent niet. Wordt die 10 procent geanalyseerd? Is er zicht op wat de redenen zijn om dat advies van de gewestelijke omgevingscommissie niet te volgen?

Peter Balas: In de loop van de afgelopen jaren zagen we daar een aantal tendensen. Er zijn ook beleidsmatige zaken geëvolueerd. Een van de voorbeelden is de geurproblematiek. Daar hebben we of hadden we vanuit het verleden als afdeling Milieuvergunningen een geurkader ontwikkeld. Eerst was er niets. Maar daar is dan uiteindelijk binnen de MER-richtlijnen voor de veeteelt een evolutie in gekomen, en kwam er een bepaling waarin werd vastgelegd wat er verstaan moest worden onder hinderlijk of niet. Maar die doorvertaling was er nog niet naar ons geurkader. Dat geurkader waren we ook gewoon blijven toepassen, omdat er eigenlijk al een grote stap vooruit was gezet. Maar het huidige kabinet, ook door de uitspraken van de Raad voor Vergunningsbetwistingen, zette zich op

de lijn van de raad. We hebben het afgelopen voorjaar ook zelf gecommuniceerd dat dat geurkader zijn waarde had, maar we houden ons nu aan het richtlijnenboek zoals het is en de formuleringen, en we gaan dat ook zo toepassen.

Er gebeurt dus wel degelijk een analyse om te zien of er dingen zijn die wij structureel kunnen meenemen als zijnde het beleid. Maar ik kan niet per dossier gaan zeggen dat dat om die of die reden is.

Mieke Schauvliege: Maar als ik de motivatie hoor, is dat eigenlijk ten gevolge van een wijziging in de manier waarop dossiers worden bekeken, het is een evolutie. Dat kan ik begrijpen. Ik heb dezelfde vraag gesteld aan de Vereniging van de Vlaamse Provincies. Toen was het antwoord dat, als de deputatie afwijkt van een beslissing van de provinciale omgevingscommissie, dat is vanwege het draagvlak. Is dat in jullie geval ook zo? Als de finale beslissing afwijkt van jullie advies of het advies van de gewestelijke omgevingscommissie, is dat dan vanwege het draagvlak? Speelt dat soms mee?

Peter Balas: Dat kan zeker ook meespelen in een aantal dossiers. Maar ik kan er geen quotum op plakken. Maar het is wel zo dat, als er lokale opmerkingen zijn, een dossier wel degelijk bijkomend geweigerd kan worden ten opzichte van het advies dat al aangeleverd is.

Mieke Schauvliege: En dan is mijn vraag hoeveel bezwaren van omwonenden er worden ingediend voor chemische installaties.

Peter Balas: Daar kan ik niet op antwoorden, om twee redenen. Vandaag zijn chemische installaties klasse 1-inrichtingen die bij de provincies worden ingediend. Zij zijn dus ook diegenen die de beoordeling doen van die bezwaren. Maar dat hangt samen met de ligging. Over het algemeen kan gezegd worden dat, als er weinig bewoning in de buurt is, je ook minder klachten zult hebben.

Mieke Schauvliege: Dus ik mag daaruit besluiten – want jullie vergunnen natuurlijk ook klasse 1-inrichtingen, zij het een beperkt aantal – dat er niet zo heel veel dossiers zijn waar omwonenden bezwaar tegen indienen, vanwege de ligging?

Peter Balas: Die conclusie kan ik zo niet trekken.

Mieke Schauvliege: Dus de link met draagvlak en omwonenden kunt u ook niet trekken? Als de uitspraak er komt vanwege draagvlak, dan is dat draagvlak niet noodzakelijk gelinkt aan de buurt?

Peter Balas: Wel, dat hangt van het type dossier af. Waar zijn er heel veel klachten? Dat is bijvoorbeeld bij dossiers over windturbines. Daar is het wel vanuit een draagvlak van de buurt dat men eventueel beslist om een vergunning niet te verlenen. Het draagvlak hangt daar dus wel mee samen. Maar de link naar de chemie kan ik hier niet maken, omdat het gros van die dossiers echt wel op provinciaal niveau wordt behandeld. Misschien dat collega's die analyse wel hebben, maar ik kan dat niet bevestigen.

Mieke Schauvliege: Dus ik moet die vraag eigenlijk aan de provincies stellen?

Peter Balas: Ja.

Mieke Schauvliege: Dus voor de dossiers die jullie zelf vergunnen, kunnen jullie daar geen uitspraken over doen?

Peter Balas: Neen. Die informatie heb ik niet.

Mieke Schauvliege: Er was iets wat mij opviel rond informatie-uitwisseling. We hebben het al vaak gehad over dat digitaal loket, dat digitaal platform dat nodig is. Maar mijnheer Cabus, u zei daarnet dat u het er eigenlijk helemaal niet zo mee eens bent dat er verkokering is. Er is heel veel overleg tussen de verschillende administraties. Kunt u dat

toelichten? Want wij horen net het omgekeerde. We zijn hier allemaal overtuigd van het feit dat er heel veel verkokering is, en u spreekt dat eigenlijk tegen. Op basis waarvan spreekt u dat tegen?

Peter Cabus: Ik spreek vanuit mijn ervaring. Dat is geen structureel antwoord. Ik heb wel de ervaring dat de medewerkers zeer veel met mekaar samenwerken, zowel binnen het departement als tussen de departementen en andere entiteiten over allerhande dossiers. Dat is gewoon een gegeven. Als je het klimaatplan goedgekeurd in 2019 bekijkt, dan was er gewoon een heel brede samenwerking tussen al de entiteiten die daarbij betrokken waren. Dus in die zin is er over alle dossiers overleg, met de VMM, met de OVAM, op werknemersniveau. Dat is mijn ervaring.

Ik stimuleer dat trouwens ook, dat heb ik daarstraks ook gezegd. Wie ben ik om te zeggen met wie je zoal moet gaan spreken? De mensen weten dikwijls zelf beter met wie ze moeten gaan spreken. Bovendien stel ik vast dat er ook wel een vrij grote mobiliteit is van medewerkers tussen entiteiten, en die nemen gewoon hun contacten mee. In die zin is het effectief mijn ervaring dat er wel degelijk wordt samengewerkt, en dat er informatie wordt uitgewisseld waar dat nodig is. Of dat dan structureel genoeg is, daar spreek ik me niet over uit. Maar dat het gebeurt, daar ben ik wel zeker van.

Mieke Schauvliege: Ik kan alleen maar vaststellen dat de informatie over PFOS toch niet echt is uitgewisseld.

Peter Cabus: Dat klopt.

Mieke Schauvliege: Wat u beweert en waarover u getuigt, strookt eigenlijk niet met de dingen die wij de afgelopen weken hier hebben gehoord, en met de kwaliteit van wat er nu in de vergunningverlening is gebeurd. Maar goed, u kunt alleen maar getuigen over uw eigen ervaringen. Dat begrijp ik natuurlijk wel.

Het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) had in 2015 al een plan klaar om alle zelfcontroleverslagen van 800 van de meest vervuilende bedrijven te bundelen, in het GPBV-loket. Maar dat is er uiteindelijk niet gekomen. Hebt u er weet van dat dat loket onder politieke druk is afgevoerd?

Peter Cabus: Ik heb die informatie waarschijnlijk samen met u vernomen via de pers.

Mieke Schauvliege: Dus u hebt daar geen zicht op?

Peter Cabus: Neen.

Mieke Schauvliege: Dus u kunt ook niet zeggen of bijvoorbeeld essenscia daarvoor gelobbyd heeft om dat niet te laten doorvoeren?

Peter Cabus: Neen.

Mieke Schauvliege: Ok.

Dan heb ik nog een vraag over de evaluatie van de industriële installaties. Dat gebeurt op basis van een meerjarenprogramma, opgesteld door het Departement Omgeving. Maar de provinciale omgevingscommissie is belast met die evaluatie. Dat klopt toch?

Peter Balas: Dat klopt.

Mieke Schauvliege: Beschikken zij over voldoende informatie om die evaluaties uit te voeren?

Peter Balas: Het programma wordt inderdaad door onze afdeling opgesteld. Maar voor de evaluatie zelf wordt de insteek van de verschillende adviesverlenende instanties ook gevraagd. En voor zover ik weet, is dat bij de verschillende adviesinstanties wel een van

de prioritaire dingen om te blijven opnemen. Ook in ons eigen kader is de evaluatie van die GPBV-bedrijven een van de dingen die wij blijven opnemen, of die wij vandaag de dag ook opnemen. Het is ook net die informatie – de informatiedoorstroming richting de BREF's (BBT-referentiedocumenten) en die wisselwerking – die door onze afdeling wordt opgenomen. Dit is dus een aspect waarbij er nog heel veel insteek naar de OVC's gaat.

Mieke Schauvliege: Nu, ik stel u die vraag omdat de provincies zelf aangeven dat zij over te weinig informatie beschikken. Zij hebben dat gesteld toen zij kwamen getuigen. Zij zeggen dat ze geen zicht hebben op de lopende handavingsdossiers. Zij zijn vragende partij om eigen afgeleverde vergunningen ook te handhaven.

Peter Balas: Dat is eerder een vraag over de handhaving daarop, natuurlijk. Maar het is wel zo dat binnen de evaluatie die wij doorvoeren en de informatie die wij meenemen, wij net dat overleg met Handhaving hebben, om die info ook mee te nemen in onze advisering naar de deputaties. En of ze daar handavingsbevoegdheid moeten krijgen of niet, dat is een opportuniteitsvraag en ook een vraag richting Handhaving.

Mieke Schauvliege: Dat is waar.

Ik had nog een vraag over het rapport dat recent is verschenen, op 4 oktober. Daarbij geven lokale besturen aan dat hun dossiers tot kwaliteitsverlies lijdten. Er is minder coherentie op het Vlaams en provinciaal niveau, een gebrek aan inhoudelijke bijdragen voor de provinciale omgevingscommissies.

We hebben daarnet al gehoord hoe de beslissing tot stand is gekomen om de adviesverlening af te bouwen en de aanwezigheid op de provinciale omgevingscommissies af te bouwen. Mijn vraag is heel concreet of het wetgevende kader in orde is voor de afbouw van die adviesverlening en aanwezigheid op die provinciale omgevingscommissies?

Peter Balas: Het zal een onderdeel zijn van de evaluatie en de gevolgen daarvan. Maar het is inderdaad zo dat op de dag van vandaag nog altijd in de wetgeving staat dat er voor alle dossiers een advies gevraagd moeten worden.

Mieke Schauvliege: Dat betekent toch heel concreet dat dat eigenlijk moet. En jullie doen dat niet. Dus de Vlaamse overheid overtreedt haar eigen regels?

Peter Balas: ik wil daarbij opmerken dat als het gaat over de lokale besturen en de adviesverplichting of de adviesvraag vanuit de gemeentes, die sowieso al in de wetgeving is uitgeschreven. Als die opmerking vanuit de lokale besturen en gemeentes moet worden gelezen, dan is er nog het luikje dat er via de Provinciale Omgevingsvergunningscommissies (PVOC) een adviesvraag zou kunnen zijn. En ook door de provincies wordt die insteek richting de collegebeslissingen gegeven. Dus dat is iets wat loopt.

Wat betreft de provinciale dossiers is het inderdaad zo dat wij minder dossiers opnemen dan dat er adviesvragen zijn. In de wetgeving is ook wel voorgeschreven dat een dossier verder kan. Als wij geen advies geven, is dat een stilzwijgend gunstig advies. Maar het is logisch dat er grondig wordt gekeken naar de evaluatie die vandaag loopt, en dat bekeken wordt of onze insteek voor die dossiers nodig is of niet. En dan moeten daar de consequenties aan vasthangen. Als het niet nodig is worden we daaruit geschrapt; als het wel nodig is moeten er ook middelen zijn om dat te kunnen opnemen.

Mieke Schauvliege: Nu, aan de hand van het overzicht dat hier deze ochtend geschetst is over de manier waarop die beslissing tot stand is gekomen, merk je dat dat op heel korte termijn beslist is. Die provinciale omgevingscommissies, de provincies dus, worden dus voor voldongen feiten gezet, en zij moeten zich daar nu maar op organiseren. Bent u van mening dat ze voldoende tijd hadden om zich daarop te organiseren? Want er wordt bij wijze van spreken van vandaag op morgen beslist dat ze het allemaal zelf moeten doen.

Peter Cabus: Misschien kan ik daar op antwoorden. Het is juist: we hebben van de provincies inderdaad het bericht ontvangen dat ze daar bezorgd over waren. Maar tegelijkertijd hebben we sowieso onze eigen prioriteiten. Dat is vanmorgen ook uitgelegd. We hebben moeten kiezen in functie van onze eigen processen. Ik weet dat bijvoorbeeld de provincie Antwerpen zelf mensen heeft aangeworven om die dingen vervolgens op een goede manier te kunnen doen. Dat vind ik ook positief.

Ik denk persoonlijk, en dat is misschien raar om zeggen, dat ze ook wel in de watten zijn gelegd de afgelopen jaren, en in mijn ogen hun verantwoordelijk niet volledig hebben opgenomen, in die zin dat zij ook teerden op de adviesverlening zoals wij die deden. Dus ik vind het ook wel een grondig debat waard in het kader van de evaluatie van de omgevingsvergunning. Maar voor ons was het ook wel pompen of verzuipen. En dan heb ik liever dat we niet verzuipen in het domein waarvoor we zelf verantwoordelijk zijn, en dat we dan inderdaad de vluchtroute gebruiken die in het decreet is voorzien – als je het advies niet tijdig geeft, kan daaraan worden voorbijgegaan. Maar dat moet wel op een verantwoorde wijze zijn, in die zin dat de belangrijke dossiers uiteraard wel worden geadviseerd.

Mieke Schauvliege: Maar u zegt hier nu dat het pompen of verzuipen is. Ik begrijp dat het pompen of verzuipen is vanwege de zware besparingen die u moet gemanaged zien?

Peter Cabus: Je kunt natuurlijk niet alles op besparingen steken. Het is ook zo – maar dat kan Peter Balas misschien nog beter duiden dan ik – dat men bij het Omgevingsvergunningsdecreet een aantal dossiers vooropgesteld had die zouden doorstromen naar Vlaanderen in termen van advisering enzovoort. Dat was een inschatting, en dat blijkt zwaar onderschat te zijn. Dus dat was ook een element in het pompen of verzuipen.

Maar als je natuurlijk in de plaats van één dossier twee dossiers binnenbrengt, dan moet je je daarop organiseren, en dan kun je niet anders dan prioriteren, want anders kun je je kwaliteit niet leveren op dossiers die je dan wel adviseert. Dat heeft Peter Balas ook gezegd.

Mieke Schauvliege: Nu, naast de besparingsopdracht die is doorgevoerd en de verantwoordelijkheid die is doorgeschoven naar de provinciale omgevingscommissies, werd er in 2017 ook beslist om 20.000 klasse 1-bedrijven te declasseren naar klasse 2-inrichtingen. Hebt u er een zicht op welke impact dat heeft op de vergunningverlening? Is er daar een evaluatie van?

Peter Balas: Neen, daar is geen verdere informatie of evaluatie van. Dat is eigenlijk een getrap proces dat men bij de invoering van de omgevingsvergunning al had ingeschreven. Die stap is gewoon gezet.

Mieke Schauvliege: Dan heb ik nog twee vragen om te eindigen. We hadden het daarnet over de MER-procedure. Er is hier gesteld dat er niet echt fouten zijn gebeurd, en dat 3M dus niet plan-MER-plichtig, maar MER-screening-plichtig is, en dat dat oké is verlopen. Maar het komt voor ons toehoorders en niet-experten bijzonder eigenaardig over dat dit proces perfect zou zijn doorlopen, terwijl er nu zoveel calamiteiten opduiken – als ik het zo mag uitdrukken. Met de kennis die we nu hebben, zegt u nog altijd dat alles perfect is verlopen, en dat alle impact op het milieu goed is ingeschat, op basis van die MER-screening?

Vicky Demeyer: Ik denk wel dat wij van oordeel zijn dat, mocht er op dat ogenblik een MER opgemaakt zijn, daar mogelijk niet veel meer informatie zou zijn uitgekomen. Een MER wordt opgemaakt door een erkend deskundige en die zijn ook afhankelijk van de informatie die het bedrijf hun verschaft. Dus in die MER-screening kwam heel die problematiek eigenlijk niet aan bod. De vraag is of die in een MER wel aan bod zou zijn gekomen. Ik herhaal: daar komen we terecht bij de verantwoordelijkheid van het bedrijf om te zorgen dat zij ons alle mogelijke informatie overmaken. En we stellen vast dat dat

op dat ogenblik niet volledig gebeurd is. Dus zou dat dan in een MER wel gezeten hebben? Dat is eigenlijk een vraag die we niet kunnen beantwoorden.

Mieke Schauvliege: Oké. Dan kom ik tot mijn volgende vraag. Het is natuurlijk wel zo dat een MER-screening of een project-MER, of welke MER dan ook, wordt opgesteld door een erkend MER-deskundige die is aangesteld door het bedrijf zelf. Zou het een stap in de goede richting zijn om MER's niet in opdracht van bedrijven zelf te laten opstellen, maar door de overheid, via een instelling die niets te maken heeft met dat bedrijf, teneinde die afhankelijkheid van dat bedrijf door te knippen?

Line Grooten: De vraag is dan ook op welke manier je de verantwoordelijkheid dan bij de overheid gaat leggen om effectief alle elementen naar boven te laten komen. Een plan-MER-screening moet in principe niet opgesteld worden door een MER-coördinator; dat kan het bedrijf zelf inderdaad doen. Dat is een boeiende kwestie die we wel eens kunnen bekijken, denk ik. Hoe kan die onafhankelijkheid effectief gegarandeerd worden? Nu, de deskundigen zijn erkend. Dus in principe betekent dat ook wel voor een stuk dat ze zich onafhankelijk moeten opstellen ten aanzien van het bedrijf.

Peter Cabus: Dat volg ik voor een stuk. Want ik denk ook dat de veronderstelling dat als de overheid alles zelf doet, dan alles beter is, niet noodzakelijk een goede veronderstelling is. En het zijn net die verantwoordelijkheidssystemen die belangrijk zijn, zoals mevrouw Grooten zegt. Ik denk dat die erkende deskundigen en de coördinatoren voor hun verantwoordelijkheid moeten worden gesteld. Want zij kunnen aansprakelijk worden gesteld voor de kwaliteit van hun product. Nu gebeurt dat door een soort van kwaliteitstoets met de MER, maar ik vraag me af of dat een goed systeem is. Ik zou veel liever hebben dat die erkende deskundigen en coördinatoren rechtstreeks – ik zal niet zeggen hoofdelijk – verantwoordelijk zijn voor de producten die ze afleveren, en daar ook op kunnen worden aangesproken op het moment dat die producten niet aan die standaarden voldoen. Ik denk dat dat belangrijk is.

Ik vind ook niet dat je het kind met het badwater moet weggooien. Ik denk dat je altijd kritisch moet blijven, ook in het nemen van verantwoordelijkheid. Want iedere actor in een ketting moet de verantwoordelijkheid opnemen, ook het bedrijf, en dat geldt voor 3M zeker ook. Maar om dan te zeggen dat we het hele systeem overboord gooien of alles terug naar de overheid trekken omdat één bedrijf bij wijze van spreken zijn verantwoordelijkheid niet heeft genomen? Ik denk dat het toch op zijn minst een debat waard is om te zien of dat inderdaad een oplossing zou zijn, en indien niet, wat dan een beter systeem zou zijn.

Mieke Schauvliege: Voor alle duidelijkheid: mijn vraag is niet dat de overheid dat zelf organiseert. Het bedrijf moet daar ongetwijfeld voor betalen. Maar mijn vraag gaat over het doorknippen van de band tussen opdrachtgever en uitvoerder. Want daar zijn nu toch heel wat vragen bij. Maar goed, u hebt op mijn vraag geantwoord.

Dan is er die opmerking die al een paar keer naar voren is gekomen op andere fora. Het hele Oosterweelproject heeft model gestaan voor de uitwerking van de wetgeving rond complexe projecten. Die werd niet toegepast, en men werkt nu met individuele vergunningen. Wat is jullie mening daarover? Vinden jullie dat een goed traject, of was het beter geweest om daar die wetgeving complexe projecten op los te laten, zodat die kruisbestuiving die daarin inherent vervat zit, veel beter aan de oppervlakte komt, en dat we minder gesaucissoneerde beslissingen hadden?

Peter Cabus: Het is niet zo dat het decreet Complexe Projecten ontstaan is door Oosterweel. Het is wel zo dat het ontstaan is vanuit grote infrastructuren. Dat was de initiële logica daarachter. Ik vind de filosofie die in het decreet zit ook zeer goed, met name vooral investeren in het voortraject, draagvlak zoeken en dergelijke meer. Zo word je bij wijze van spreken op het einde van de rit niet geconfronteerd met kwade burgers of omgeving. Dus ik vind dat op zich een goede zaak. Het enige probleem met het decreet Complexe Projecten – ik spreek nu weer persoonlijk – is dat het de laatste toets niet

doorstaan heeft, met name de laatste juridische stappen die kunnen worden gezet tegen een beslissing op basis van dat decreet.

Dus als je dat decreet onmiddellijk toepast op een groot infrastructuurproject, waarvan je niet weet dat het op het einde van de rit, na alle procedures, ook nog standhoudt, dan is dat sowieso een risico, denk ik. Ik denk dat de aanpak nu, de wijze waarop de verschillende facetten van dit Oosterweelproject zijn opgenomen, de meest rechtszekere manier is om dat te doen op dit moment.

Mieke Schauvliege: Ik heb nog een allerlaatste vraag. Nadat we dit hier allemaal gehoord hebben, en de manier waarop alles verlopen is, zijn jullie van mening dat 3M – met alle informatie die we hebben en niet hebben over illegale lozingen, tekort aan informatie over uitstoot – zo kan blijven werken? Zijn jullie daarmee akkoord dat dat gebeurt, of denken jullie dat er andere acties moeten worden ondernomen om 3M tot verantwoording te roepen?

Peter Cabus: Ik vind dat een heel moeilijke vraag, waar ik ook geen pasklaar antwoord op heb, omdat je ook nog zoiets hebt – naast uiteraard de milieu-impact – als de rechtszekerheid voor het bedrijf. En dan is natuurlijk de vraag hoe je daarmee omgaat, met die moeilijke combinatie. Ik heb daar dus geen antwoord op. Ik vind dat een zeer moeilijke vraag. 3M is nu één voorbeeld dat boven water komt, zeg maar. Maar stel dat het niet het enige geval zou zijn? Wat dan? Ik zeg het, ik vind dat een zeer moeilijke vraag, en men moet daar heel doordacht mee omgaan, denk ik.

Mieke Schauvliege: U zegt 'stel'. Denkt u dat 3M het enige geval is?

Peter Cabus: Speculatieve antwoorden hebben nu weinig zin, denk ik, dus ik kan daar niet op antwoorden.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese: Bedankt al, voor alle antwoorden. Ik moet zeggen – ik denk dat de collega's het daarmee eens zullen zijn – dat ik de manier waarop jullie hier op iedere vraag een eerlijk antwoord proberen te geven positief vind. Vandaar dat ik ook niet zo veel vragen heb.

Ik wil nog heel kort doorgaan op de discussie rond het project-MER. Er werd gezegd: we zijn afhankelijk van de informatie die een bedrijf aanlevert. Eerder is er al gezegd dat 3M en informatie aanleveren niet altijd de beste combinatie is, en dat u problemen hebt om altijd de juiste data te krijgen. We hebben net de discussie gehad over hoe dat beter kan in de toekomst, maar ik vroeg me af: welke middelen hebben jullie vandaag? Als jullie een vermoeden hebben, een indruk, dat niet alles wordt aangeleverd, hebben jullie dan vandaag middelen om daarin verder te gaan? Of hoe gaat dat dan?

Vicky Demeyer: Ik denk dat wij vanuit onze eigen taak vooral proberen in overleg te gaan met het bedrijf. Zeker als een dossier ter advies voorligt, gaan wij met hen in gesprek, en proberen wij daar alle informatie te verkrijgen die nodig is. Als we nu kijken naar 3M, ook daar zijn wij – samen met een aantal andere betrokken partijen, zoals de VMM en Handhaving – in gesprek, om die informatie te krijgen. Als laatste stap is het aan Handhaving om op te treden, wat nu ook effectief gebeurt in het dossier.

Jos D'Haese: Het is dus in overleg gaan op het moment dat een studie in uitvoering is, en anders is het aan Handhaving om achteraf te controleren. Oké, dank u wel. Dat is helder.

Ik heb een vraag over het meten. Er was een vaststelling voor 12 stoffen kwantitatief, en 6 stoffen kwalitatief van PFAS. In 2020 was er dan een voorstel om dat uit te breiden. Ik vroeg me af hoe dat komt. U hebt er al veel over gesproken, en zoals reeds verschillende keren gezegd is dit echt redelijk complex voor de meesten van ons, dus vergeef me als ik

domme vragen stel, maar hoe komt het dat dat zo traag gaat? Heeft dat te maken met internationale standaarden waar u op achterloopt – met de capaciteit van de labo's – zoals VITO? U zei daarnet dat het binnen de huidige prioriteiten, met het huidige personeelskader en de huidige middelen, niet mogelijk is om sneller te gaan. Ligt het daaraan, dat we ver achterlopen op de industrie, die wel aangeeft dat ze bepaalde stoffen maakt, of dat die in het water kunnen terechtkomen, maar die we dan nog niet kunnen meten? Hoe komt het dat we zo achterlopen met onze capaciteit om zo'n stoffen te meten? Ik weet dat dat technisch complex is, maar hoe komt het dat dat zo traag gaat? Wat zijn daarvoor de redenen?

Peter Balas: We hebben de specifieke taak van VITO's referentielabo in Vlaanderen waar we voor onze rol – met mijn team Erkenningen – gebruik van maken om die updates te maken. Maar PFAS zijn een van de vele stoffen. Er zijn dus sowieso, in die tussenfase, ook WAC's (compendia voor de monsterneming, meting en analyse van water) voor andere stoffen onderzocht. Het is gewoon een groot gamma aan problematieken dat op ons afkomt, en daarin worden stapsgewijze verbeteringen aangebracht. Men is vertrokken van een aantal stoffen waarvan men dacht dat ze relevant en snel meetbaar zijn. PFOS zaten daar in 2016 bij. Nu komen er andere stoffen naar boven, en gaan we daarop ook bijkomend reageren. Het is belangrijk om die informatie te laten doorstromen, welke de relevante stoffen zijn. Dan kunnen we die meenemen in het programma. Een tweede element van de vertraging is dat je voor een stuk ook moet vertrekken van informatie die we vanuit Europa moeten krijgen. Als het gaat over kwaliteitsnormen, die zijn pas op dat moment vastgelegd. Voor een resem andere PFAS zijn die er vandaag niet. Als dat doorsijpelt, dan kan dat in de verdere behandeling een rol gaan spelen. Maar zolang die er niet zijn, worden die ook niet ingezet. Net omdat er zoveel topics zijn – zoveel prioriteiten die op ons afkomen – wordt er geselecteerd binnen degene waar we weet van hebben. Als er dan uiteindelijk informatie, zoals vandaag, naar voren komt, dan heb je inderdaad het gevoel dat je achterop huppelt. Dan wil je dat zo snel mogelijk bijwerken, en dat is wat we nu ook doen. Maar dan hang je ook vast aan de procedures die nodig zijn om rond te geraken. Het referentielabo kan een aantal dingen vaststellen en kan de methodologie vastleggen. Maar als we ook nog een ringtest bij de labo's willen doen, dan kruipt daar ook tijd in. Dan heb je nog het wetgevend kader, om het finaal door te vertalen naar VLAREM, en daar kruipt ook tijd in.

In het verleden werd gekozen om deze methodes niet aan te melden bij Europa. Ondertussen is gebleken dat dat toch wel een nodige stap is, maar die stap zorgt wel voor een vertraging van drie tot vier maanden.

Peter Cabus: Dit is ook een internationaal gegeven. Het is niet zo dat wij in Vlaanderen een eiland zijn. Er is ook relatief weinig kennis in de internationale gemeenschap. Het voortschrijdend inzicht is niet alleen een Vlaams probleem, het achterlopen op de kennis van de bedrijfschemie is geen Vlaams, maar een internationaal probleem.

Jos D'Haese: Het is duidelijk dat het om een heel breed gamma gaat. Ik heb een paar jaar geleden nog een cursus ecotoxicologie gekregen. Het is niet iets om heel vrolijk van te worden wat je daar aan slides allemaal ziet passeren in de les.

Ik begrijp dat het een ingewikkeld proces is, en dat het in het programma moet opgenomen worden. Het moet wetenschappelijk uitgevoerd worden, er zijn ringtesten en decretale vastlegging. Waar zit volgens jullie de belangrijkste stap, die maakt dat het niet sneller gaat dan dat het vandaag gaat? Nogmaals, ik begrijp dat het een internationaal probleem is. Dat is niet het punt. Maar ik probeer een beetje te zoeken – als wij een aanbeveling kunnen doen – hoe we het dan kunnen laten versnellen. Want uiteraard gaat dit ook over heel veel andere stoffen die hier vandaag niet op tafel liggen.

Peter Balas: Er zit natuurlijk een werking bij het referentielabo achter, waarbij er een bepaald budget tegenover staat, en waar er middelen zijn. Dat is een van de stappen. Als er daar meer middelen zijn, zou er daar ook meer kunnen worden opgenomen. Kennis is

natuurlijk iets waar je weinig aan kan doen, tenzij er meer informatie doorstroomt. Als we kijken naar PFAS, komen er nu allerlei onderzoeken en dergelijke binnen vanuit de universiteiten. Als die informatie ook vlot doorstroomt, of als dat vlot naar boven komt, dan zal het misschien ook vlotter meegenomen worden.

Jos D'Haese: Oké, dank u wel. We hebben al veel gesproken over de afvloeiingen, of personeelsbesparingen, bij jullie. Het waren er 200 in de afgelopen 12 jaar. Ik heb snel even een berekening gemaakt en ik kom op 936, heb ik het juist dat dat de grootteorde is van het aantal mensen dat vandaag op het departement werkt?

Peter Cabus: Het officiële cijfer in de besparingsdoelgroep is 881. Maar daarin zitten er nog een aantal van Dierenwelzijn die niet in de besparingsdoelgroep zitten, plus nog een aantal gedetacheerde leerkrachten, die ook voor ons werken in een aantal programma's in scholen enzovoort.

Jos D'Haese: Ik moet zeggen: dat is nog meer dan ik had gedacht. 200, als je er nu nog 800 en zoveel overhoudt, dat is effectief...

Peter Cabus: Als je de rekening maakt – je moet me niet pakken op één cijfer – in 2010 zaten we op ongeveer 1180. Maak de rekening.

Jos D'Haese: Ja, dat is veel. Ik heb hier vandaag begrepen dat jullie zeggen dat er een aantal prioriteiten moeten gesteld worden. Een aantal adviezen verlenen we niet meer, maar omdat die eigenlijk nog decretaal verplicht zijn, gaan we minder ter plaatse, wanneer het gaat over vergunningverleningen. Welke taken zijn er nog, die achteraan op de prioriteitenlijst staan? Nogmaals, ik begrijp dat jullie dat moeten doen binnen het huidige kader, maar ik zou graag begrijpen op welke aspecten van jullie werking dat verder nog een impact heeft. Want jullie doen natuurlijk heel veel.

Peter Cabus: Sowieso is er in iedere opdracht een prioriteitenstelling. Dat kan niet anders. Zowel in beleidsvoorbereiding als in alle andere dingen. Het is wel zo dat wij binnen onze prioriteiten – globaal dan – uiteraard wel weten dat er op operationele processen die tijdskritisch zijn, rek zit, maar niet tot in het oneindige. Daar zit je dus gewoon op de limiet. Dat betekent bijna de facto dat je op andere processen, met name vooral in de beleidsvoorbereidende fase, niet de dingen kunt doen die je daar wil doen. Dat is gewoon een gegeven.

Ik moet zeggen dat ik, als leidend ambtenaar, altijd zeer loyaal ben ten aanzien van de regering, en de beslissingen uitvoer. Maar ik denk dat je dan ook moet weten, als regering, dat je dan dingen niet kunt doen die je misschien beter wel zou kunnen doen. Ik weet wel dat ik nu een algemene uitspraak doe. Maar het is gewoon zo. Het is een vorm van realiteitszin, dat je zegt: "dat zijn de opdrachten, en dat zijn de middelen, oké – ik zal misschien een rare uitspraak doen – waar kan het 't minst kwaad?" Dat is een logica die speelt. En anderzijds ook: waar moeten we zeker wel in investeren? Als sterk wil staan in beleidsuitvoering en in beleidsvoorbereiding, dan moet je in de twee poten investeren. Dat doe je voor een stuk door vooral mensen van hoger niveau aan te werven, maar ook daar zitten we weer aan de limieten, gelet op de budgetten. Dus is het een soort van catch 22. Dat is gewoon de situatie.

Jos D'Haese: En beleidsvoorbereiding, hoort kennisopbouw daarbij? Zit dat mee bij beleidsvoorbereiding? Ik kan me inbeelden dat dat een van de zaken is die achterop geraken als er allerlei deadlines moeten worden gehaald.

Peter Cabus: Ik heb ook een academische achtergrond, dus uiteraard hechten we ook veel belang aan de kennisopbouw. Vandaar dat we er bij de fusie ook voor hebben gekozen om een afdeling te hebben om ook in dat onderdeel de beleidsonderbouwing – dat is nog iets anders dan de beleidsvoorbereiding – voldoende scherp te kunnen stellen in onze organisatie. Wij noemen dat het Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO), voor een stuk gespiegeld aan de Nederlandse voorbeelden, maar dan veel, veel kleiner en met veel

minder middelen, maar wel ambitieus. Is het zo dat we daar ook op de limiet zitten? Ja, in alle fasen zitten we op de limiet. Ik zeg niet dat we dingen echt slecht zouden doen, dat zeg ik niet, want dat is ook absoluut niet waar. De dingen die we doen, doen we wel goed. De heer Balas heeft er daarnet ook uitdrukkelijk op gewezen, dat we de dingen die we vastpakken goed doen. Maar zouden we nog meer dingen kunnen vastpakken, die we ook graag goed zouden doen? Ja, natuurlijk wel.

Jos D’Haese: Oké, dank u wel. Er werd daarnet gesproken over het feit dat er vandaag geen milieudatabank is, en dat we daar eigenlijk beter naartoe zouden gaan. Ik neem aan dat dat dan een databank is waar we een inventaris hebben van stoffen, en alles wat we daarover weten, onder meer van plaatsen waar die gebruikt zijn en gestort worden. Ik denk dat dit inderdaad een heel goed instrument zou zijn, als we hier nu alle verschillende diensten en administraties zien passeren, die allemaal soms toch nog te veel het warm water moeten uitvinden. Kunt u heel kort zeggen hoe dat er zou moeten uitzien, en door wie zo’n databank zou moeten worden opgebouwd?

Peter Cabus: Er zijn natuurlijk verschillende componenten aan zo’n databank. Ik zal het proberen kort te doen, zoals ik het zie. Je hebt aan een kant de input, zijnde het vergunningenluik. Volgens mij moet dat op een intelligente manier worden aangepakt, zodanig dat je daarvan tenminste kan weten wat – minstens op hoofdniveau – de vergunde situaties in Vlaanderen zijn. Daarnaast heb je natuurlijk een monitoringsluik, dat in hoofdzaak ook een taak is van de VMM. Ook dat is zeer interessant, ook voor ons. Er zijn trouwens ondertussen afspraken in de maak om die doorstroming nog veel beter te maken dan vandaag het geval is. Naast de VMM heb je dan ook Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), dat de meer biotische parameters meet, naast de abiotische, die door de VMM worden gemeten. Die driehoek moet dus goed in mekaar zitten. En natuurlijk ook de OVAM, specifiek voor de bodemsanering. Maar – als ik toch mijn mening mag geven – ik zou graag naar een domein gaan waarin een aantal entiteiten echt gespecialiseerd zijn, en waarbij de VMM echt het meetorgaan is, naast INBO voor het biotische. Desnoods gefusioneerd, als het gaat over het meten, zodanig dat er een goede monitoring is, en dat er ook een beleidsondersteunende cel is – zoals nu VPO binnen ons departement – die op een uitdrukkelijke manier de middelen en de mankracht krijgt om dat ook op een goede manier te doen. Daarbij gebeurt dan ook evaluatie van het beleid, ook een belangrijke opdracht. Als je blind aan het varen bent – ik zeg niet dat het zo is vandaag – dan moet je op z’n minst te weten komen, via de monitoring en de evaluatie, waar je moet bijsturen en waar je kan bijsteken.

Die drie poten dus: monitoring, onderzoek en vergunningendatabank. Ik denk dat dat een belangrijke driehoek is in het datasysteem.

Jos D’Haese: Oké, dank u wel. Ik heb nog een heel concrete vraag over de milieuvergunning. Er is gesproken over het feit dat er een lozingsnorm is voor water sinds 2008, en dat die geactualiseerd is in 2020. Voor luchtemissies werd aangenomen, tot in 2020 blijktbaar, dat de PFAS weinig vluchtig waren, en dat de verspreiding via de lucht niet echt een verspreidingsroute zou zijn. Er is daarnet al gesproken over de vraag in hoeverre informatie uitgewisseld wordt tussen diensten. Ik vind dit heel vreemd om te horen. In 2017 hebben we al de heel uitgebreide dataset, waaruit blijkt dat de PFOS- en de PFOA-vervuiling veel verder uitgespreid is dan je via grondwater of via de bodem kan vermoeden, en dat die tot kilometers ver gaat. We hebben de OVAM hier gehoord. Zij zeiden dat ze in het begin van de jaren 2000 al rapporten hadden over emissies en verspreiding via de lucht. Dan moet ik zeggen dat ik het vreemd vind om hier te horen: ‘in 2020 gingen we er eigenlijk vanuit dat het niet langs de lucht ging’. Hoe is dat te verklaren?

Vicky Demeyer: Ik heb daar zelf ook geen verklaring voor. Die informatie is inderdaad niet doorgestroomd naar ons. Uit contacten met de VMM blijkt dat dat bij hen zeker ook beperkt was. Maar misschien moet u dat dan ook verder bevragen.

Jos D'Haese: Daar zit dan toch inderdaad nog ergens een schot verkeerd.

Mijn tweede vraag daarover: bij de hervergunning is er gezegd dat de impact niet aanzienlijk was, bij de MER-screening? – ik ben het juiste woord eventjes kwijt – MER-screening (milieueffectrapportage), inderdaad. Maar als je dan kijkt naar die lozingen, waar we het daarnet al over gehad hebben, loosde men daar wel op of boven de norm van 30 microgram per liter, terwijl de milieukwaliteitsnorm al lang daarvoor is vastgesteld op 0,63 nanogram – als ik me niet vergis – per liter. Ik snap niet vanwaar de conclusie 'geen aanzienlijke impact' komt. Er is wel gezegd dat het moest verstrengd worden, maar daar is toch veel tijd voor gegeven? U hebt gezegd: dat is om de tijd te geven om zich aan te passen. Maar dat is toch een bijzonder verhaal als we zien dat Lantis vandaag, voor de Oosterweelwerken, op 200 meter – misschien is het 300 meter – van de waterzuiveringsinstallatie van 3M, met exact dezelfde installatie veel lager gaat. Is dat een foute inschatting van jullie, is er te veel tijd gegeven? Had men dat sneller kunnen doen? Of speelt daar iets anders? Er is hier gesproken over de ingrepen die zijn gebeurd, een zandfilter en een actiefkoolfilter plaatsen, dat is natuurlijk ook geen 'rocket science'. De actiefkoolfilters, die systemen hebben we gezien. Er staan er nu twee, en er moet een derde bij komen, bij wijze van spreken, en ik denk dat het letterlijk zo is. Dat is niet iets waarvoor je een jarenlange studie nodig hebt of enorme investeringen. Zeker niet als we zien dat Lantis een installatie bouwt die de normen al haalt, voordat 3M nog maar in de buurt komt. Hoe komt het dat daar zoveel tijd voor is gegeven, om daarmee op één lijn te komen?

Peter Balas: Ik wil daar eerst al even algemeen op reageren. Het is een praktijk bij bestaande bedrijven dat we vooruitgang willen boeken in hun lozingssituatie, maar dat er daar – afhankelijk van het proces – wel het nodige studiewerk nodig is om, met alle inputstromen die in de waterzuivering komen, oplossingen te vinden. Dat is een praktijk die we ook samen met de VMM hanteren, en waarin we heel wat verbeteringen gerealiseerd hebben, maar waar er in het verleden standaard wel een termijn van 2, 3 jaar gegeven werd om de installatie aan te passen. Er is de onderzoeksfase, er is een fase waarin men het water op laboschaal dan wel op een kleine waterzuiveringsschaal test, of het ook effectief werkt. En dan is er de implementatiefase. Op het moment dat de norm verstrengt, dan geldt de norm ook, en dan kan men daar niet meer even over gaan. We hebben in het verleden bij bedrijven vastgesteld dat men dingen op pilotschaal nog rond kreeg, maar dat uiteindelijk – op het moment dat het op de definitieve installatie kwam – er problemen opdoken die ze niet hadden gemerkt, en dat je er dan met die 3 jaar ook niet kwam. De sense of urgency is vandaag veel hoger, en de bijstellingen om sneller te gaan zijn er ook. Maar in de standaardpraktijk was het wel zo dat we 3 jaar de tijd gaven, en dat is eigenlijk geen abnormale tijd. En hier ging het zelfs iets sneller dan die 3 jaar. Dat wil ik in het algemeen toevoegen: dit is niet of we speciaal bezig zijn met 3M, of niet, maar een bestaande installatie aanpassen is niet hetzelfde als een nieuwe installatie ontwikkelen. En ook belangrijk is de vraag of het gaat over dezelfde toestroom van stoffen, of niet. Het gaat hier over saneringswater versus het proceswater waar ook een stuk saneringswater inzit. Ik ga het woord geven aan mevrouw Demeyer, die het dossier op zich kent. Maar het geheel speelt mee, waarom we daar een bepaalde timing voor geven, die nu lang lijkt, maar die in onze optiek toen zeker niet lang was.

Vicky Demeyer: Ja, ik wil eerst nog iets zeggen over die MER-screening, en het feit dat er geen aanzienlijk negatieve effecten waren. Men heeft dus zowel de situatie voor als na verandering gemodelleerd. In de situatie voor verandering waren er wel aanzienlijke negatieve effecten, dat was dus op basis van de lozingsnorm van 30, die ze toen nog hadden. In de situatie na verandering – waar zij een norm van 2 microgram per liter vroegen, die ze hebben gemodelleerd – zijn die aanzienlijk negatieve effecten naar negatieve effecten gegaan. Er was dus wel degelijk nog een negatief effect. Vandaar ook dat wij de norm op 1 gezet hebben, en niet op 2, zoals zij gevraagd hadden, en dat we die ook voor een beperkte termijn vastgesteld hebben, met als doel dat ze nog verder moesten gaan, en dat ze daar in principe naar 0,1 moeten gaan, zijnde de rapportagegrens.

Misschien nog iets over de aanpassingen aan de waterzuivering. Het is zo dat zij, toen het dossier voorlag, al hadden aangegeven dat ze laboproeven en een pilootopstelling hadden gedaan, met een zandfilter en een actiefkoolstoffilter. Maar zoals de heer Balas zegt moet dat dan ook nog in de praktijk geplaatst worden, en dan moet je daar het effect van zien. Het dossier is dus beoordeeld in de eerste helft van 2020, waarbij zij toen aangaven dat ze die zandfilter en die actiefkoolstoffilter tegen het einde van het jaar gingen plaatsen. Ze moesten natuurlijk zorgen dat ze eerst een vergunning kregen vooraleer ze die investeringen effectief konden uitvoeren. We hebben uiteindelijk de norm vergund tot juli 2022. Ze hadden dus het jaar 2021 om te meten en monitoren en te zien welke norm ze nu effectief konden halen, en wat er nog nodig was om verder te gaan richting de 0,1. We hebben hen er ook uitdrukkelijk op gewezen dat ze andere technieken moesten bekijken. In de eerste plaats eventueel een vierde actiefkoolfilter, ook de ionenwisseling, geavanceerde oxidatietechnieken, een aantal zaken die in het rapport van Trevi aan bod kwamen. Op basis daarvan moesten ze dan terugkomen met een nieuw dossier, dat dan eind dit jaar ingediend zal worden, zodanig dat ze tegen juli volgend jaar nieuwe lozingsnormen hebben. Dat is dus het traject dat daarbij hoort. Het is niet zo dat we kunnen zeggen: "baf, dit is uw nieuwe norm."

Jos D'Haese: Maar nu zien we natuurlijk wel dat ze zelf de hele boel serieus kunnen versnellen. Dat wil toch zeggen dat de termijnen in de praktijk te lang zijn. Ik weet dat jullie met standaardtermijnen moeten werken. Maar als je ziet dat 3M het nu zelf met een hele tijd kan inkorten, dan is er toch opnieuw een probleem van informatieoverdracht, waardoor de termijnen te lang worden gesteld, en er toch zeer hoge normen blijven gehanteerd worden, terwijl we weten dat onze Schelde al redelijk zwaar vervuild is, met al die PFAS. Maar goed, dat is natuurlijk allemaal in retrospect. Maar moeten we daar dan toch niet wat stringenter in zijn?

Vicky Demeyer: Ik denk dat dat altijd een beetje het getouwtrek is tussen wat de industrie wil en wat wij willen, en dat daar altijd gezocht wordt naar een compromis.

Jos D'Haese: Oké, dat is inderdaad duidelijk.

Ik had nog één laatste vraag voor u, mijnheer Cabus. In de voormiddag hebt u gezegd dat we de omgevingsvergunning beter op Vlaams niveau organiseren, om te zorgen dat we die beter aftoetsen. Nu zei u: "door de besparingen en andere zaken verlenen wij niet meer alle adviezen. De provincie Antwerpen heeft daar nu een aantal mensen voor aangenomen en ik vind dat op zich een goede zaak". Die twee lijken mij een beetje tegenstrijdig, maar ik begrijp dat het tweede ingegeven is door de situatie waarin uw departement zich bevindt. Begrijp ik het goed dat u er wel eerder voor bent om te zorgen dat we de expertise op Vlaams niveau hebben, om voor alle verschillende provincies dezelfde toetsing te kunnen doen, en dat u niet bent voor de beweging dat we het nog meer naar de provincies verschuiven?

Peter Cabus: Ik denk dat u het goed samenvat.

Jos D'Haese: Oké, perfect, dan begrijpen we mekaar.

Heel erg bedankt voor jullie antwoord.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls: Collega's, ik wil mij niet verliezen in allerhande hypotheses, maar ik wil terugkomen op een aantal stukken die jullie ons hebben overgemaakt. Dat is in dezen toch niet onbelangrijk. Ik wil even stilstaan bij dat PFAS-actieplan. Hier werd gezegd dat Zwijndrecht daar niet in voorkomt, maar ik kan niet anders dan vaststellen dat Zwijndrecht op pagina 8 wel voorkomt. Bij het tweede streepje staat: "In de omgeving van zowel Dordrecht, Nederland, als Zwijndrecht, België, zijn verhoogde concentraties in de grond gemeten, tientallen microgram per kilogram. Waarschijnlijk daar terechtgekomen via atmosferische deposities." Ik geef het gewoon maar aan. Voorzitter, collega's, ik heb de

indruk dat hier wordt gezegd dat niemand iets afwist van Zwijndrecht, ondanks dat PFAS-actieplan.

In de stukken die ons werden bezorgd, staat er een agenderingsnota van het managementcomité van 7 februari 2020. In die situering wordt er verwezen naar een managementcomité van 15 mei 2018. Daar staat dat er bijkomende acties moeten worden opgezet naar aanleiding van recente ontwikkelingen in Nederland en de EU, met betrekking tot chemische stoffen, en meer bepaald ook de PFAS. Mijnheer Cabus, ik heb daar een concrete vraag bij: zit u in dat managementcomité of niet?

Peter Cabus: Ja, uiteraard.

Koen Daniëls: U zit daarin. Ik stel gewoon de vraag, omdat in punt drie een alinea integraal over dat managementcomité van 15 mei 2018 gaat. Dat wordt dan herhaald op 7 februari 2020. U zat daarin. Waarom stel ik die vraag? Ik stel in dat stuk vast dat men zegt dat er naast de noodzaak om dit te onderzoeken een coördinatiewerkgroep is die dat uitwerkt. In de stukken die ons werden bezorgd, vinden we al de verslagen van die coördinatiewerkgroep terug. De naam van de heer Cabus zie ik daarin niet meer terugkomen, maar wel mensen van Omgeving, de Afdeling Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO), de Afdeling Beleidsontwikkeling en Juridische Ondersteuning (BJO), Handhaving, de Afdeling Strategie, Internationaal Beleid en Dierenwelzijn (SIB), de OVAM, de VMM, en dan een aantal mensen die afwezig waren, en dit alles onder het voorzitterschap van de heer of mevrouw Lambert van Omgeving SID. Die werkgroep is regelmatig samengekomen. Er werd net de vraag gesteld in welke mate er daar overleg is geweest. Moet ik het dan zo begrijpen dat het managementcomité die opdracht aan die werkgroep heeft gegeven? Dat die werkgroep dat actieplan heeft uitgewerkt? Hoe is dat dan op het niveau van de regering of het kabinet gekomen? Langs wie passeert dat dan nog? Ik kan me niet inbeelden dat die werkgroep rechtstreeks communiceert. Dat gaat toch via het managementcomité? Of kan dat toch rechtstreeks zonder via het managementcomité te passeren?

Peter Cabus: De opdracht is inderdaad vanuit het managementcomité aan de coördinatiegroep gegeven. Die bestond trouwens op dat moment al. Ze heeft verder gewerkt en vervolgens worden de resultaten van die werkgroep afgeklopt, maar dat is een document op ambtelijk niveau, dat is geen regeringsdocument.

Koen Daniëls: Maar het is wel op het managementcomité geweest?

Peter Cabus: Ja, natuurlijk. De datum die u vernoemt waarop het PFAS-actieplan 2020 is goedgekeurd, is het resultaat van die coördinatiewerkgroep.

Koen Daniëls: Die coördinatiewerkgroep is geïnstalleerd door het managementcomité in 2018?

Peter Cabus: Ik denk dat die daarvoor ook al bestond.

Koen Daniëls: Ja, ik zal het anders zeggen: die coördinatiewerkgroep heeft in 2018 bijkomend de PFAS-opdracht gekregen, want die werkgroep ging uiteraard nog over andere zaken. Ik wil gewoon wat duidelijkheid krijgen. Er werd net gezegd: "wij wisten daar helemaal niets van". Als ik de samenstelling van die werkgroep zie en hoor dat het document op het managementcomité is geweest, neem ik aan dat dit probleem wel gekend was door het managementcomité.

Peter Cabus: Als we daarbij zaten, zullen we het kennen, maar zoals daarstraks al is gezegd, was de PFAS-notatie in die periode niet wat ze vandaag is, in de zin van het bewustzijn van waar het hier eigenlijk over gaat.⁶ Is het gewoon een van de parameters die in beeld wordt gebracht of is het dé parameter waar brand rond zal ontstaan? Dat wisten we toen niet, of ik wist het alleszins niet op dat moment.

Koen Daniëls: Neen.

Peter Cabus: Die dingen ontstaan trouwens bottom-up. U hebt de naam genoemd van de persoon die coördineert. De initiatieven daarrond ontstaan bottom-up, vervolgens wordt daarrond gewerkt en op een bepaald moment wordt de noodzaak gevoeld dat dit toch wel belangrijk is. Het managementcomité wordt dan aangesproken om dit te valideren. De bedoeling is dat het managementcomité mensen permitteert en mandateert om dat verder uit te werken. Zo is de werkwijze.

Koen Daniëls: Het is voor mij niet onbelangrijk dat het managementcomité en wie daarin zat zowel de opdracht heeft gegeven als de terugkoppeling heeft gekregen. Ik begrijp ook dat u zegt dat als we toen hadden geweten wat we vandaag weten over PFAS, en corrigeer ik me als ik fout ben, dat we daar toen veel meer en harder hadden rond gewerkt. Moet ik het zo begrijpen?

Peter Cabus: Het zou kunnen dat andere collega's aan die managementtafel meer wisten dan ik, dat heb ik daarstraks al gezegd, maar die kennis is alleszins niet meegedeeld aan andere leden van het managementcomité. Toen vond ik dat de humane biomonitoring tot resultaten had geleid en ik wist dat dat moest worden opgevolgd op basis van de Europese inzichten. We hebben toen als managementcomité onze verantwoordelijkheid genomen om die opdracht te geven. Maar om nu te zeggen dat we ons volledig bewust waren van wat de betekenis hiervan was en van wat we hier aan het doen waren? U kunt zich afvragen waar we als manager mee bezig waren. "Weet u niet wat u beslist?" Tegelijkertijd is het ook zo dat je natuurlijk opdrachten geeft aan je medewerkers of dat je medewerkers dingen signaleren waarop je antwoordt dat ze maar verder moeten doen tot ze eruit zijn, en vervolgens escaleert dat. Zo gaat dat in de praktijk.

Koen Daniëls: Oké, maar wat voor mij belangrijk is, is dat dit wel degelijk op het managementcomité is geweest, dat er wel degelijk een opdracht is gegeven, dat die uitgewerkt werd, dat die opnieuw naar het managementcomité is gekomen en dat het document daarover is afgeklopt. Dat vind ik belangrijk.

Ik kom nog even terug op de vragen die ik daarstraks heb gesteld, omdat ik daar toch geen duidelijk antwoord op heb gekregen. Ik zal mijn vraag heel concreet maken: er werd daarnet gezegd dat er gaandeweg een voortschrijdend inzicht is gekomen, ook wetenschappelijk, op het vlak van de PFAS en PFOS. Ik heb al die normen en richtwaarden eens op een tijdlijn gezet. Die beginnen voor het eerst in 2008, dan 2009 en dan worden ze in een snellere cadans aangepast. Kunnen jullie snel zien welke bedrijven gevat zijn door die PFAS? Of moet je daarvoor echt in vergunningen gaan bladeren? De vergunning is 'Bijkomend 3M België' genoemd. Gaat het dan puur over een menselijke herinnering? Moet u dan op uw dienst vragen of er iemand weet van heeft dat hij ooit advies heeft gegeven over een dossier met PFAS en PFOS? Gaat dat zo? Of is er een databank waarop u meteen ziet welke vergunningen er aan de PFAS zijn gekoppeld?

⁶ Aanvulling door Peter Cabus:

"De opdracht was zoals gezegd de actualisering van 'hormoonverstoorders'-strategie, niet de opmaak van een PFAS-actieprogramma. Dat is, zoals in een eerdere opmerking geschetst, in de loop van 2019 – bij de voorbereiding in de coördinatiegroep – in die richting geëvolueerd."

Peter Balas: Neen, die informatie is vandaag niet beschikbaar. Toen we eerder de toelichting gaven dat in het Omgevingsloket structurele info zit, dan gaat het over een beperkte set van structurele info. Dat gaat niet op productniveau over dat detail. Bij de beslissing die is genomen om de addendabibliotheken vast te leggen, is op Vlaams niveau beslist wat de minimumvereisten zijn die men nodig heeft, maar in die addendabibliotheken staat nergens het detailniveau dat je nodig hebt om die informatie terug te vinden. Uit wat we vandaag hebben, kunnen we dat dus niet halen. Als die vraag wordt gesteld, is het inderdaad zo dat we de bevraging moeten rondsturen en dat de mensen eventueel opnieuw in de dossiers moeten duiken om dingen te zoeken. Als dat al mogelijk is, omdat men meestal vanuit groepen spreekt en niet vanuit de precieze parameter of stof als dusdanig. Dus neen, vandaag hebben we niet de informatie om dat te doen.

Ik wil nog een ding aanvullen: binnen andere administraties, bijvoorbeeld door de meetanalyses van de VMM of de bodemsaneringsinformatie of handhavingsinformatie, kan men vanuit hun bevoegdheid wel ergens informatie in de individuele databanken terugvinden. Dat is net de versnelling die er de laatste maanden gebeurt: door die informatie allemaal concreet samen te leggen, komen er dingen naar voren. Het onderzoeken van de risicolocaties, wat de opdrachthouder samen met de OVAM heeft gedaan, is een samenwerking waarbij wij de informatie hebben gegeven van wat de relevante rubrieken zijn die daarin een rol zouden kunnen spelen. Zij zijn dan beginnen te zoeken in hun databank en die informatie is samengestroomd, maar die informatie staat niet zomaar ter beschikking zodat we die kunnen opnemen.

Koen Daniëls: In alle eerlijkheid vind ik dat daar dan naar gekeken moet worden, want morgen zou er een ander product kunnen zijn waarvan we gaandeweg ontdekken dat we daar 10 jaar geleden van dachten dat het onschuldig was, 5 jaar later vragen beginnen over te stellen en nu gealarmeerd over zijn. Dan moeten we weten waar die stof allemaal aan bod is gekomen, niet alleen in het product, maar ook in het proces. Kijken we alleen al maar naar de lozing: veelal wordt het product dat men maakt niet geloosd omdat men dat wil verkopen, maar wel het proceswater dat ervoor nodig was.

Ik hoor u heel duidelijk zeggen dat dat momenteel niet in die databank zit, maar dat dat wel in de individuele andere databanken kan zitten. Ik heb die vraag over de chemische balans ook aan 3M gesteld. Wat gebeurt er dan? Ik heb toen de wet van Lavoisier over het behoud van massa aangehaald. Er gebeurt van alles, je hebt uiteindelijk een product, maar je hebt daartussen nog andere zaken. Is dat iets waar jullie inzage in krijgen? Moeten bedrijven die informatie bezorgen of niet? Moeten ze alleen informatie bezorgen over stoffen waarvoor er een waarde of normering is? Dat is mij nog niet volledig duidelijk.

Peter Balas: Als het specifiek over de lozing gaat, dan staat in het Omgevingsloket en in het aanvraagformulier een formulering dat de relevante stoffen uit het proces mee moeten worden gemeld. Er wordt wel degelijk meer gevraagd dan alleen maar de stoffen die worden geproduceerd en/of geloosd. Daar zit er wel een nuance.

We spreken over een vergunningenregister. Eigenlijk is de informatie die we nodig hebben, meer dan enkel een vergunningenregister. Een vergunning zal zich baseren op de activiteiten enzoverder. Men spreekt daar van groepen, maar vandaag wordt product X gebruikt, terwijl morgen, binnen perfect dezelfde vergunde activiteit, product Y mag worden gebruikt, en dat is in het kader van de aanvraag niet duidelijk. Als je die opvolging wilt doen, heb je eigenlijk een milieudatabanksysteem nodig, waarbij men periodiek informatie moet updaten, want vanuit de productcategorieën kun je nooit als dusdanig traceren welk product ze dan juist gebruiken. Of men moet in de vergunning letterlijk elke stof vergunnen, maar dat is praktisch gewoon niet haalbaar. Zodra men een andere stof van een andere leverancier neemt, zou men de vergunning opnieuw moeten aanpassen, maar dat is vandaag gewoon niet mogelijk. Je hebt milieu-informatie nodig die up-to-date blijft en die regelmatig doorstroomt, maar dat veronderstelt een gigantische databank die er vandaag zeker niet is.

Koen Daniëls: Dank u wel. Ik denk dat we eens moeten nadenken over hoe dat dan wel kan. Het is me opgevallen dat u zei dat u bij de rondvraag brandweercommandanten en gemeentelijke milieuambtenaren die met pensioen zijn moest gaan vragen of ze weet hadden van een textielbedrijf dat daar ooit was geweest. Het is belangrijk dat we daar niet afhankelijk van zijn.

Ik wil nog even terug naar de MER-screening, mevrouw Demeyer. U hebt daarnet, en ik vond dat ook niet onbelangrijk, op een vraag van mijn collega geantwoord dat het resultaat hetzelfde zou moeten zijn, of het nu een MER-screening of een volledige MER-nota is. U voegde er aan toe dat een bedrijf zelf die scheiding in een MER-screening kan opmaken. Welke toets gebeurt er dan op die MER-screening als je die zelf mag opmaken en daar zelfs geen deskundige of een erkend iemand voor moet aanstellen?

Vicky Demeyer: In principe ligt die verantwoordelijkheid bij de vergunningverlenende overheid om te zien of er in het dossier wordt aangegeven of er al dan niet aanzienlijke negatieve effecten zijn. Als dat wel het geval is, moet er een MER worden opgemaakt.

Koen Daniëls: De vergunningverlenende overheid is hier dan de provincie die die toets moet doen, maar zij kan wel een beroep doen op jullie expertise? Ik neem aan dat als jullie advies leveren, jullie die toets ook wel doen? Of niet?

Lina Grooten: De toets die door team-MER wordt gedaan, gaat enkel over de MER-plicht en over de rubrieken waaronder deze wordt geclassificeerd, maar niet over de uitspraken over de effecten.

Koen Daniëls: Kunt u dit wat verder uitleggen?

Lina Grooten: In principe moeten we bij het project kijken onder welke bijlagen het valt, onder welke rubrieken. In dit geval was dat voor 3M onder 6A, 'Behandeling van tussenproducten', 6C, 'Opslag voor ruimten', enzoverder. Voor die vragen kan men bij team-MER wel de toetsing doen. Maar de aanzienlijke milieueffecten of de maatregelen daaromtrent worden niet bevraagd.

Koen Daniëls: Dan heb ik een vraag over het samenspel tussen iedereen. Dan heb ik het over de VMM, de OVAM, het agentschap Zorg en Gezondheid, het Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV), de FOD Volksgezondheid, het Departement Omgeving en de lokale milieuambtenaren in gemeentebesturen. Ik stel toch nog een keer de vraag naar het samenspel tussen iedereen. Het volledige traject is beschreven in een aantal documenten die u ons hebt bezorgd. Daarin staat wanneer 3M wat heeft aangevraagd en wat er is gewijzigd. Dat is toch wel een hele historiek. In al die documenten, althans in die die jullie ons hebben aangeleverd, vind ik de analyse van de bloedstalen van het personeel van 3M niet terug. Ik heb die vraag deze voormiddag gesteld, maar daar is geen antwoord op gekomen. Ook de analyse van het lozingswater van 3M vind ik nergens terug, terwijl die wel is gebeurd.

Ik heb daarbij enkele vragen: wordt daarnaar gekeken? Wordt die analyse überhaupt opgevraagd? Is die voor jullie beschikbaar? Ik zal de vragen opdelen. Als de VMM of de OVAM metingen doen van het lozingswater, of als de bloedwaarden worden gemeten, zijn die dan voor jullie beschikbaar?

Vicky Demeyer: De bloedwaarden in elk geval niet. Als die metingen gebeuren door het bedrijf, dan is er naar het milieu toe in principe geen wettelijke verplichting om dit te doen. Het bedrijf hoeft ons die niet over te maken. Als wij daar niet van op de hoogte zijn, dan kunnen wij die ook niet opvragen.

Dan uw vraag over de analyses van de lozingen: de VMM heeft een databank waarin wij ook terecht kunnen. Dat kunnen wij wel.

Koen Daniëls: Is die hier ook geconsulteerd geweest?

Vicky Demeyer: Vermoedelijk wel. Ik kan u daar geen sluitend antwoord op geven.

Lina Grooten: Ik denk dat we misschien ook moeten letten op het feit dat de interne arbeidsveiligheid hier een rol speelt. Wij kijken natuurlijk naar de omgeving, niet naar de interne werknemers. Dat is een federale materie.

Koen Daniëls: Jaja, maar op het moment dat we een vergunning afleveren voor iets wat effect heeft op de omgeving, is die werknemer wel de dichtstbijzijnde kanarie in de koolmijn. Hij werkt met dat product. Ik zie veel betekenisvolle blikken, maar kan iemand mij antwoorden?

Peter Balas: De aspecten die onderdeel zijn van de arbeidsveiligheid, en daarover gaat het hier, worden niet meegenomen in onze evaluatie. Daar zitten we met twee bevoegdheden: er is een federale bevoegdheid rond de arbeidsveiligheid en daar passen die zaken in. Als werkgever moet je daarvoor de nodige stappen zetten. De blootstelling van de werknemers gaat eigenlijk over de interne veiligheid. De maatregelen die men daarvoor moet treffen, moeten in die context gebeuren. Voor de externe effecten is de rol van die interne veiligheid minder relevant. Op het moment dat die effecten over de terreingrens heen gaan, moeten wij die informatie en analyses hebben. Die moeten wij hebben en die volgen uit de MER-screening.

Het gaat nu over 3M, maar dat kan over elk ander bedrijf gaan. Daar heb je die specifieke federale verantwoordelijkheid voor de interne arbeidsveiligheid. Wij focussen ons op de externe effecten.

Koen Daniëls: We hebben de VMM, de arbeidsgeneeskunde en het agentschap Zorg en Gezondheid al gehad, maar dan is er nog de OVAM. Op welke manier hebben jullie toegang tot de bevindingen en vaststellingen van de OVAM? Worden die systematisch opgevraagd en gecontroleerd bij elke vraag tot vergunning of advies die jullie krijgen?

Peter Balas: Die worden niet systematisch opgevraagd. Als het over de bevindingen van de OVAM over de bodemsanering gaat, dan krijgen die daar hun beloop. Ook de vergunningverlening die nodig is in het kader van de bodemsanering is in de bodemsaneringsregelgeving geregeld. Als er vergunningsplichtige activiteiten zijn, dan worden die in het bodemsaneringsproject opgelegd. Het is wel zo dat voor die dossiers van bodemsaneringen een bepaalde adviesverlening of een adviesvraag was, maar dat is ook een van de dingen die de afgelopen jaren naar prioriteitstelling niet meer zijn opgenomen.

In veel dossiers gaat het over een aantal standaardparameters voor oliën en dergelijke. Dan heeft advies geen zin meer. Voor de overige dossiers hebben wij aangegeven dat wij standaard geen advies geven, maar als ze toch aandringen op een advies, moeten ze ons daarvan op de hoogte brengen. Dan kunnen wij dat nog verder bekijken. Vanuit de prioriteitstellingen die er zijn gebeurd, nemen we die dossiers echter niet meer als dusdanig door.

Als het over de vergunningen gaat, en men kan dan misschien nog wel een stuk van verkoking spreken, heeft iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid. Als het over grondverzet en bodemsaneringen gaat, gelden specifieke sectorale wetgevingen waardoor bij ieder een bepaalde verantwoordelijkheid ligt. Wij moeten er dan in de huidige werking van uitgaan dat hetgeen daar gebeurt conform is en dat we vanuit die informatie moeten vertrekken of vanuit die veronderstelling.

Vragen we de gegevens daarvan aan de OVAM specifiek op? Neen. Maar zijn het activiteiten waarover in de indelingslijst staat dat de OVAM een adviesbevoegdheid heeft, dan kunnen ze die sowieso altijd nog meegeven. Het gaat vooral over aan afval of aan bodem gerelateerde dingen, maar het is niet zo dat wij standaard in die vergunningen een advies van de OVAM krijgen. We moeten ervan uitgaan dat zij ook hun verantwoordelijkheid nemen. Dat is ook wat er in het begin is gesteld: door de keuze van het departement voor

prioriteitstellingen, gaan we ervan uit dat ieder zijn verantwoordelijkheid opneemt. Dat passen wij ook toe.

Koen Daniëls: Ik zal mijn vraag concreet maken: op het terrein naast 3M stellen we hoge waarden vast. De OVAM wordt daar vrij snel bij betrokken. Dan zitten we in 2017-2018. Er komt een nieuwe vergunningsaanvraag van 3M. De vaststellingen die daar gebeurd zijn door de OVAM vind ik niet terug in de stukken voor de vergunning van 2020. Het gaat hier letterlijk over 'over de draad', waarbij dat product van dat bedrijf komt. Er is dus blijkbaar geen verband gelegd?

Peter Balas: Er is wel degelijk een verband gelegd in de dossiers vanaf 2017-2018. In de aanvraag is er sprake van PFOS-verontreinigingen en daarvoor zullen de nodige maatregelen worden getroffen. Het is niet dat er in de vergunningen voor die datum weinig of niets is. De informatie die daarin staat, is wel summier en beperkt. Er wordt eigenlijk ook altijd verwezen naar dat grondverzet en dat het aan de regels zal voldoen of dat het een bodemsaneringsaspect is, maar in die dossiers is er wel sprake van dat er op de terreinen in Zwijndrecht een PFOS-verontreiniging aanwezig is. Die informatie is wel heel summier of beperkt in die dossiers.

Koen Daniëls: We focussen nu heel sterk op het dossier over 3M, maar er zijn natuurlijk nog andere bedrijven in Vlaanderen. Om DuPont in Mechelen niet te noemen, maar we hebben nog ettelijke bedrijven in Vlaanderen – zo blijkt uit de commissie onder leiding van Karl Vrancken – die ook vergunningen hebben aangevraagd, die ook met een PFAS-groepvervuiling zitten. Hebben jullie al naar die dossiers gekeken, naar dat vergunningstraject? Hoe dat gelopen is en wat dat daar is meegenomen?

Peter Balas: Voor de dossiers waarin sprake is van bodemverontreiniging, want het gaat toch vooral over die context, is er vandaag nog geen verdere analyse gebeurd. We hebben onze focus gelegd op diegene waarvoor er nog een lozingsvergunning is en op de acties die we voorstellen om daar verbeteringen te bewerkstelligen, maar we hebben nog geen verdere analyse gemaakt van de dossiers over bodemverontreiniging.

Koen Daniëls: Ik kom tot mijn laatste vraag. Er is al een paar keer over personeel gesproken. Ik weet dat het een hypothetische vraag is, maar als er meer volk zou zijn geweest, zou de vergunning voor 3M dan anders zijn geweest? Met andere woorden: zijn er bepaalde zaken niet gebeurd die men zou hebben willen doen? Ik kijk dan specifiek naar u, mevrouw Demeyer. Zouden er extra onderzoeken zijn gebeurd als u twee mensen meer had en zou dat tot een ander resultaat hebben geleid? Hebt u bij het onderzoek of het advies rond 3M zaken niet kunnen doen die u wel had willen doen en wat waren die dan?

Vicky Demeyer: Ik heb alles gedaan wat wij normaal doen als wij een dossier behandelen. Als je kijkt naar de historiek rond PFAS en de info die bijvoorbeeld in het buitenland beschikbaar is, dan kun je dat, als je daar mensen en tijd voor hebt, natuurlijk allemaal gaan opzoeken en meenemen.

Koen Daniëls: Maar in dit dossier hebt u alles kunnen onderzoeken en alle elementen kunnen bekijken die nodig waren om die vergunning te geven?

Vicky Demeyer: Inderdaad. Met de informatie waarover ik op dat moment beschikte.

Koen Daniëls: Deze voormiddag is er wel gezegd dat er iemand al die info, ook internationaal, opvolgt. Ik neem aan dat er mensen zijn die REACH en dergelijke meer opvolgen? Hoe komt die info dan tot bij jullie?

Peter Balas: Er wordt vanuit die werking sowieso informatie verspreid naar relevante derden. De belangrijkste bemerking is dat in de toepasbaarheid van die informatie in ons proces zeker nog een tussenstap mogelijk is. Het is niet omdat er ergens internationaal iets wordt vermeld of omdat REACH op bepaalde vlakken wordt aangepast, dat je daarmee

automatisch in je concreet dossier aan de slag kunt. We kunnen in die doorvertaling nog wel meer resultaat krijgen of ze zinvoller maken als die efficiënter zou verlopen.

Koen Daniëls: Ik heb nog één vraag. Ik weet niet in welke mate het in de procedure en het proces zit, maar het bedrijf dat een aanvraag doet, moet ettelijke stukken voorleggen: een MER-screening en heel veel extra informatie. We hebben allemaal kennisgenomen van die dikke bundels die voorliggen en dan vertaald worden. Heeft 3M altijd alles aangeleverd wat het departement, en dan bedoel ik hét departement – en ik laat het aan jullie over wie in welke hoedanigheid dat dan gaat – gevraagd heeft? Of zijn er vragen gesteld waarop geen antwoord is gekomen?

Vicky Demeyer: Als we specifiek kijken naar de vergunningverlening dan hebben we in het verleden altijd onze antwoorden gekregen, maar we merken nu wel dat toen we, sinds het begin van de zomer ongeveer, effectief concrete vragen zijn gaan stellen aan 3M dat die onvoldoende beantwoord worden.

Koen Daniëls: Sinds deze zomer? De zomer van 2021?

Vicky Demeyer: Ja.

Koen Daniëls: Wij kennen dat gevoel. We hebben hier ook iemand gehad van wie het voornaamste antwoord "I can not answer your question" was.

Ik heb ook nog 'omgeving en draagvlak' genoteerd. Dat individuele burgers al dan niet reageren op stukken van het Omgevingsloket is één zaak, maar gemeenten worden wel betrokken. Een aantal keren is hier ook Zwijndrecht aangehaald. Ik heb dat niet direct teruggevonden in de stukken die ons zijn overgemaakt en misschien kijk ik erover, maar welke concrete negatieve adviezen of concrete vragen heeft de gemeente Zwijndrecht ten aanzien hiervan in het verleden tot jullie gericht?

Peter Balas: Als die informatie nog niet bezorgd zou zijn, dan zullen we die oplijsting opnieuw maken. Ik kan hier zo geen antwoord op geven. Die informatie heb ik niet bij. Door in de dossiers te duiken, zullen we dat opnieuw naar voren brengen.

Koen Daniëls: Dank u wel.

De voorzitter: Dan is het nu aan de Vlaams Belangfractie.

De heer Claes heeft het woord.

Bart Claes: Dank u, voorzitter. Ook dank aan de aanwezigen om de vele vragen te beantwoorden.

Ik heb nog één vraag aan de heer Cabus over iets wat u deze voormiddag hebt gezegd. U hebt gezegd dat de afgeleverde omgevingsvergunning voor die veiligheidsberm bij 3M gebaseerd is op een aanvraag waarin enkel gewag wordt gemaakt van zuivere grond. Heb ik dat correct begrepen?

Peter Cabus: Mevrouw Heyvaert kan daar misschien beter op antwoorden, maar ik heb de vergunning ook nagelezen en inderdaad, ik zie daar geen enkele milieucomponent in staan.

Rita Heyvaert: Het is wel zo dat in de MER-screening van het dossier is opgenomen dat er met organische parameters verontreinigde grond wordt geborgen, maar niet specifiek PFOS. Uit de tekeningen blijkt ook hoe die wordt geborgen.

Bart Claes: Zou dat dan betekenen dat Lantis en 3M daar eigenlijk helemaal geen met PFOS vervuilde grond mochten storten?

Rita Heyvaert: In het dossier staat dat de grond wordt geborgen in de kadastrale zone en dat die daarom binnen de grondverzetregeling valt en niet is ingedeeld. Op basis daarvan heeft de deputatie het dossier ontvankelijk verklaard.

Bart Claes: Dat is een beetje een politiek antwoord, natuurlijk.

Stel u voor dat dat zou doorgaan, dat die berm wordt aangelegd en dat daar de in Europa zwaarst met PFOS verontreinigde grond wordt geborgen – en ik wil niet vooruitlopen op de vergadering van volgende week, voorzitter – maar zou het dan denkbaar zijn dat Handhaving, de Omgevingsinspectie, daarover een pv kan opstellen en zelfs de staking daarvan kan bevelen?

Peter Balas: Zoals u zelf zegt, lopen we hiermee vooruit op de zitting van volgende week. De acties zijn nog niet gestart. Op basis van de informatie begrijp ik dat er al wel een pv is opgesteld over andere verontreiniging die daar is aangetroffen. Men zal sowieso de acties doen die men moet doen, maar de vraag, de discussie die er hier eigenlijk toe doet, is of dit binnen het grondverzet valt of niet. En ja, dan gaat het eigenlijk over de zitting van vorige week.

Bart Claes: Uit het mailverkeer binnen jullie dienst, dat dateert van juni dit jaar en dat jullie ons hebben overgemaakt, blijkt dat jullie ook wel vragen hebben bij de toestand van de sarcofaag en dergelijke meer. Kunt u mij daar iets meer over zeggen? Zouden die beoogde plannen voldoen of niet?

Peter Balas: Die informatie is mij niet bekend en ik kan ook die inschatting niet maken. Ik zal niet speculeren, maar we hebben uiteindelijk wel een aantal voorschriften in VLAREM rond stortplaatsen en vereisten om er daar voor te zorgen dat er geen verontreiniging buiten komt. Die zijn toch ook op bepaalde dingen gestoeld? Als men dit op een soortgelijke manier zou opbouwen, maar ik weet het niet want ik heb die informatie niet, dan moet daar ook met gelijke waarborgen kunnen worden geborgen. Dat is net hetgeen wat naar voren moet komen in de oefening grondverzet en de maatregelen die daarvoor nodig zijn. Ja, men kan grond bergen, want wij doen dat ook met onze stortplaatsen en daar stellen we eisen aan.

Bart Claes: Dat is dan wel een stortplaats natuurlijk.

Ik heb geen verdere vragen meer, voorzitter.

Hannes Anaf: Dank u wel. Ik heb zelf nog een aantal bijkomende vragen en daarna zal ik het woord geven aan de collega's die nog niet aan bod zijn gekomen.

Mijnheer Cabus, u zei deze voormiddag iets wat mij wat triggerde. Toen men de vraag stelde naar de verkokering in de administratie, gaf u aan dat die samenwerking in de administratie vaak goed verliep, maar als het eenmaal over het politiek niveau gaat, er dikwijls een kink in de kabel kwam. Ik weet niet meer hoe u het juist zei, maar dat is zowat de samenvatting. Ik vroeg me echt af wat u daar juist mee bedoelde.

Peter Cabus: Om te beginnen is het eerder een aanvoelen dan een feitelijke vaststelling. Ik stel vast dat dossiers die bijzonder vlot gaan op ambtelijk niveau op een bepaald moment dan toch niet doorgaan. Dan vraag je je af hoe dat komt.

Hannes Anaf: Dan gaat het echt over vergunningsdossiers?

Peter Cabus: Neen, neen, het gaat dan meer over beleidsdossiers, niet over vergunningsdossiers.

Hannes Anaf: Dit gaat dan niet specifiek over de case van 3M?

Peter Cabus: Neen, neen, dat niet.

Hannes Anaf: Goed, dat was mij daarstraks niet helemaal duidelijk.

Hebt u de indruk dat u via de minister en het kabinet voldoende op de hoogte wordt gehouden over ontwikkelingen in het algemeen, zowel tijdens de vorige als deze legislatuur?

Peter Cabus: Ik zal daar eerlijk op antwoorden. Met het vorige kabinet was de verstandhouding niet te best.⁷ Met dit kabinet is er een goede verstandhouding. Die is trouwens ook al veranderd toen Koen Van den Heuvel minister werd. Ik heb aan het vorige kabinet aangeboden dat ze mij als technocraat zouden gebruiken om het kabinet te challengen in verschillende dossiers waarin het tijdens de legislatuur voortgang wenste te boeken. Dat is niet gebeurd of in mijn ogen toch niet voldoende gebeurd. Ik voelde mij in het vorige kabinet absoluut niet betrokken bij grote strategische dossiers.

Ik zeg het nog eens, dat is veranderd onder Koen Van den Heuvel. Dat was een heel andere attitude en dat geldt ook voor dit kabinet. Ik ben vandaag wel betrokken bij strategische dossiers en dat is uiteraard ook veel prettiger als leidend ambtenaar dan dat je van aan de zijlijn moet toekijken op wat er aan het gebeuren is.

Dit is gewoon een persoonlijke getuigenis. Hoe dat komt, weet ik niet. Misschien lig ik als persoon mogelijk aan de basis daarvan. Ik zeg het: ik heb dat met het vorig kabinet wel transparant aangekaart en uiteindelijk is dat toch niet geworden wat het in mijn ogen zou kunnen geweest zijn.

Hannes Anaf: Dank u wel voor het eerlijke antwoord.

U gaf daarnet al aan dat de prioriteit meer bij de beleidsvoorbereiding wordt gelegd en dat u het belangrijk vindt dat u meer een rol als kennisadministratie kunt opnemen. Laten we het dan specifiek over de case van 3M en de PFOS-vervuiling hebben. U gaf daarstraks aan dat het managementniveau pas in 2020 op de hoogte was van wat er daar juist aan de hand was. Vindt u dan niet dat men ook vanuit de politiek, het kabinet, u vroeger op de hoogte had moeten brengen van die PFOS-problematiek? Vooral omdat we ook in de vorige zittingen al te horen hebben gekregen dat zowel in 2017 als in 2018 er toch al een aantal alarmbellen zijn afgegaan en dat er ook al verschillende keren was gevraagd om daarover te communiceren omdat er ernstige gezondheidsrisico's waren.

Peter Cabus: Ik zal daar een kort antwoord op geven: ja.

Hannes Anaf: Dat is dus nooit gebeurd?

Peter Cabus: Neen.

Hannes Anaf: Oké.

Dan heb ik nog wat bijkomende vragen. Wat betreft de adviesverlening van vergunningsaanvragen, gaf u aan dat die tegenwoordig redelijk minimaal wordt ingevuld. We hebben al eerder gezien dat er aan de deputaties niet veel meer wordt geadviseerd over vergunningsaanvragen die op het niveau van de provincie worden behandeld. Tja, dan ontstaat er wel een gat. Dat hebben we heel sterk gehoord bij de Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP). Er is een gat omdat de provincies verklaren dat zij ook niet over de expertise beschikken om die beoordeling in complexe dossiers te maken. Ze rekenen eigenlijk wel op die Vlaamse expertise. Gewoon om te kijken hoe we mogelijke

⁷ Toevoeging van Peter Cabus:

"Een leidend ambtenaar heeft in zijn mandaatopdracht ook een strategische adviesrol ten aanzien van het kabinet. Zoals uit de verdere getuigenis blijkt, geldt deze uitspraak enkel voor de strategische betrokkenheid van mezelf bij het beleid. Voor het overige was er een zakelijke interactie met het kabinet."

aanbevelingen kunnen formuleren: zijn jullie van oordeel dat het beter is dat de vijf deputaties dat verlies aan expertise vanuit het Departement Omgeving invullen? Achten jullie dat realistisch? Is dat geen enorm verlies aan knowhow als er bij al die aanvragen geen adviezen meer worden gegeven? Voor de provincies moet het toch wel jaren duren voor ze de expertise, die er bij jullie wel is, echt kunnen invullen. Werd er een verkeerde beleidskeuze gemaakt? Moeten we die toch herbekijken? Of zeggen jullie dat dat een juiste beleidskeuze is die jullie wel steunen?

Peter Cabus: Ik steun volledig de beleidskeuze van de subsidiariteit, dat zeker en vast, waarbij de piramide dus wordt omgedraaid en de principieel beslissende overheid de gemeente is en bij uitzondering de provincie en de Vlaamse overheid. Maar het is natuurlijk wel juist dat als je specifieke expertise moet opbouwen en als je die over vijf plekken versnipperd in plaats van op één plek te concentreren, je daardoor hoe dan ook een efficiëntieverlies hebt. Dat is gewoon een feitelijke vaststelling, die geen enkel waardeoordeel inhoudt.

Ik heb daarstraks ook gezegd, en dat was niet denigrerend bedoeld, dat het natuurlijk ook zo was dat de provincies vanuit gemak naar ons keken. Wij hadden de expertise, waarom zouden zij dan investeren, want wij gaven hen toch, bij wijze van spreken, de pasklare beslissing. Als dat de situatie is, dan heb ik liever dat wij finaal ook zelf de beslissing nemen. Dan is het ook spijtig dat je nu een stuk daarvan moet afbouwen omdat je onder andere door besparingen prioriteiten moet stellen die maken dat er een aantal dingen niet gebeuren.

Of er echt gaten vallen? Ik heb de heer Balas daarstraks horen getuigen dat dossiers die we vastpakken nog kwalitatiever worden ingevuld dan vroeger. Als we andere dossiers niet behandelen, dan gebeurt dat op basis van een afwegingskader. We schatten daarbij in dat het gewicht van het dossier van die aard is dat de provincie voldoende matuur moet zijn om daarover een beslissing te nemen.

In een andere interventie heb ik daar wel aan toegevoegd dat je waarschijnlijk een onderscheid kunt maken tussen klasse 1 en klasse 1-plus. Dat gaat dan over de voor Vlaanderen grote strategische bedrijven, maar ook over grote windmolenparken die onder de provincie vallen. Daarvan denk ik dan dat als het energiebeleid een Vlaamse materie is, het logisch is dat je daar zelf over beslist, net zoals over de grote bedrijven die van Vlaams strategisch belang zijn. Dat is mijn opinie.

Hannes Anaf: Bent u van oordeel dat die zware milieudossiers voldoende op die Vlaamse lijst voorkomen? Kunt u vanuit uw afdeling daarover voldoende advies geven?

Peter Balas: Het is zo dat die Vlaamse lijst volgens dossiertype heel onevenwichtig is. Het gaat vooral over dossiers met een ruimtelijke expertise. Dat is ook vanuit een keuze die in het verleden is gemaakt. Op het moment dat die lijsten werden opgesteld, zaten we nog in een situatie waarin we quasi al die dossiers ook adviseerden. Er werd toen ook aangegeven dat we wel met een goede opvolging zaten van de adviezen die wij uitbrengen en dat die effect hadden.

Als je vandaag de vraag stelt waar die klasse 1-plus-dossiers zitten, dan nemen wij daarvoor die adviesrol nog op. Over die meest complexe dossiers krijgen ze vandaag nog een advies, maar het klopt dat voor die andere dossiers die advisering wegvalt. De OVC's en POVC's hebben naar ons toe aangegeven dat wij niet de enige zijn die een prioriteitstelling hebben moeten doen en ze krijgen inderdaad substantieel minder adviezen dan in het verleden. Er is een kennisopbouw nodig, zij werven daarvoor mensen aan, dat is niet alleen in Antwerpen zo, maar ook in andere provincies. De timing is misschien niet ideaal. We hebben daarstraks ook al aangegeven dat dat zeer snel is gegaan, gelet op de problemen die er waren om onze eigen dossiers te kunnen oppakken.

De provincies geven inderdaad aan dat ze opleidingen zoeken voor de mensen die dit nu opnemen. Als wij kaders hebben, dan bezorgen wij die ook in het POVC- en GOVC-overleg

(Gewestelijke Omgevingsvergunningscommissie). We overleggen dus met hen, maar er is ook een kennisopbouw nodig.

Hannes Anaf: Ik heb nog een aantal vragen over de besparingen. Jullie gaven daarnet aan dat er in deze legislatuur minstens 32 koppen zouden moeten worden bespaard. We hebben hier vorige week in de Koepelzaal een debat gehad over de Septemberverklaring. Toen gaf minister Demir naar aanleiding van een vraag van mijn fractieleider Hannelore Goeman aan dat zij niet op inspecties zal besparen. Integendeel. Ik citeer haar even: "Ik heb ook gezegd dat, als de oefening wordt gemaakt en we extra koppen moeten bekijken of verschuiven richting milieu-inspectie, ik er ook niet voor zal terugdeinzen om dat te doen." Bent u op de hoogte van dat engagement van de minister? Kunt u dat bevestigen? Zal er effectief niet verder worden bespaard op de inspectiediensten, maar vooral, wat zijn dan de mogelijke gevolgen voor de andere afdelingen, zoals de afdeling Vergunningen? Zal men daar dan nog meer besparen? Is dat al doorgesproken binnen het departement met het kabinet?

Peter Cabus: Het is zo dat de minister ook heeft gezegd dat, indien kan worden aangetoond dat die extra capaciteit nodig is, ze zal garanderen dat die extra capaciteit er komt. Ik interpreteer dat als capaciteit die van buiten het departement komt, want ik zie niet waar we die binnen het departement zouden kunnen verschuiven.

Op de vraag hoe dat dan juist moet gebeuren binnen de eigen portefeuille of hoe die extra aanwervingen dan bij uitzondering door de regering worden toegestaan, kan ik geen antwoord geven.

Hannes Anaf: Ik begrijp dat de discussies daarover nog volop lopen.

Dat waren mijn vragen.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo: Dank u wel voor de vele antwoorden op de vragen. Ik wil nog even terugkomen op mijn vraag van deze ochtend over de interne projectstructuur. Mijnheer Cabus, u hebt daarop geantwoord dat jullie snel hebben gehandeld, dat jullie, op het moment dat de urgentie er was om iets op poten te zetten, niet hebben gewacht. Dat heb ik goed begrepen. Mijn vraag die daaraan gekoppeld was, luidde eigenlijk: wanneer is een urgentie urgent genoeg om een nieuwe interne projectstructuur op te starten, om een projectcoördinator aan te stellen? Kunt u daar iets meer uitleg bij geven? Hoe gaat dat in zijn werk?

Peter Cabus: Zodra het management tot het oordeel komt dat een bepaald thema onvoldoende kan worden uitgewerkt via de reguliere werking, aarzelen we niet om daarrond een projectstructuur op te zetten. Het is zelfs zo dat wij ook hebben voorzien dat medewerkers zelf, via een bottom-upbenadering, bij het management kunnen aanklaarten waar ze een belangrijke opportuniteit of uitdaging zien die op een afdelingoverschrijdende manier moet worden aangepakt. Vervolgens stellen we dat als management vast. We hebben daar destijds trouwens een kader voor ontwikkeld. Samen met de fusie is dat indertijd volledig op punt gezet, zodat we daar als management ook zeer snel over kunnen beslissen. In die zin is dat een inhouds- en urgentiegedreven benadering, maar die wel is vastgetimmerd in een kader dat wij als directie zo'n 2 à 3 jaar geleden samen hebben beslist.

Stijn De Roo: Dank u wel voor uw antwoord. Mag ik daaruit verstaan dat het de bedoeling was om de coördinatie van het PFAS-actieplan dat bij jullie terecht kwam in de reguliere werking op te nemen? Is dat de conclusie die ik daaruit moet trekken?

Peter Cabus: Nee, want het PFAS-actieplan is een product van de coördinatiegroep. We hebben dat daarnet ook duidelijk gemaakt in het antwoord op de heer Daniëls. De coördinatieopdracht hier is eigenlijk het coördineren van de problematiek zoals die dit jaar

boven water is gekomen, waaronder ook de betrokkenheid van het PFAS-actieplan. Dat is daar dus in feite maar een onderdeel van. Het PFAS-actieplan is dus een reguliere taak, die vandaag wordt getrokken door de persoon die is genoemd in de interventie, Chris Lambert. Hij is daar expert in en heeft zijn netwerk uitgebouwd om dat op een goede manier te doen. De coördinatie rond de 3M-problematiek is het project waarover het gaat.

Stijn De Roo: Dank u wel. Ik heb nog een vraag over de behandeling van het beroep. Op 27 november 2017 is 3M aangemaand om een tweede bodemsaneringsproject te starten. Zij zijn hiertegen in beroep gegaan en dat beroep is behandeld door het Departement Omgeving. De uitspraak van het beroep heeft begin dit jaar plaatsgevonden. Dan zit je toch met een periode van iets meer dan 3 jaar tussen de aanmaning, het aantekenen van het beroep en de uitspraak daarrond. Mijn vraag is: op welke manier behandelt het departement zo'n beroep? Kunt u daar iets meer uitleg bij geven?

Peter Cabus: Het Bodemdecreet van 2006 voorziet in dat beroep waaraan u refereert. De behandelingstermijnen die daarin zijn voorzien, zijn termijnen van orde. De gemiddelde doorlooptijd van een dossier ligt, vanwege de complexiteit en het beperkt aantal vte's dat we hieraan kunnen besteden, tussen 2,5 en 3 jaar. Op zich is dat geen excuus. Ik vind dat ook lang. Maar het is wel zo dat het Hof van Beroep te Antwerpen naar aanleiding van het concrete dossier zelf heeft vastgesteld dat dat op zich geen abnormale termijn is.

De afschaffing van deze beroepsmogelijkheid is vandaag al decretaal goedgekeurd. Het uitvoeringsbesluit moet nog worden vastgesteld. Dat is eigenlijk generiek. Het klopt dat het beroep is ingesteld en conform artikel 153 van het Bodemdecreet op 15 januari 2018 ontvankelijk werd verklaard. Op 27 november 2017, voordien dus, heeft de OVAM het vierde, vijfde, zesde en zevende tussentijdse rapport van de bodemsaneringswerken goedgekeurd. Ik citeer: "De OVAM gaat akkoord met de conclusies vermeld in deze rapporten. De OVAM stelt echter ook dat het tweede gefaseerde bodemsaneringsproject moet worden ingediend bij de OVAM voor 15 maart 2018." En dat was de aanleiding van het beroep van 3M. Zij gingen niet akkoord met die stelling van de OVAM, omdat dat blijkbaar, volgens hen, tegen de afspraken was die waren gemaakt met de OVAM.

In de verweernota stelt de OVAM "dat de afgelopen jaren in opdracht van de OVAM een studie is uitgevoerd om de invloed van PFAS in het vaste deel van de aarde en grondwater in kaart te brengen. Uit die studie blijkt dat de invloed van deze parameter groter is dan vroeger aangenomen. In het licht van die studie is de OVAM in overleg gegaan met 3M." Dat was na het instellen van dat beroep.

De OVAM heeft aan 3M opgelegd om een nieuw beschrijvend bodemonderzoek uit te voeren, met een nieuwe risico-evaluatie. Zowel voor de OVAM als voor 3M is het belangrijk dat de eerste resultaten van dit beschrijvend bodemonderzoek gekend zijn. De OVAM is er daarom mee akkoord gegaan – ik spreek in de tegenwoordige tijd, maar dat is wel de geschiedenis van toen – dat het tweede gefaseerde bodemsaneringsproject later zou worden ingediend. De datum zou dus later worden bepaald.

Het departement werd geïnformeerd door de OVAM via die verweernota. Die nota werd opgesteld door de OVAM, zoals ik net heb uitgelegd, in de procedure. We hebben die nota opgevraagd op 15 januari 2018 en ontvangen op 20 december 2019. Dat is dus ook heel wat later. Ondertussen werden er ook herinneringen gestuurd aan de OVAM om die verweernota sneller te krijgen, zodat we ook sneller wisten wat er in die verweernota stond.

Door het akkoord dat werd bereikt tussen de OVAM en 3M, is 3M ook niet meer aangemaand om het tweede gefaseerde bodemproject in te dienen bij de OVAM op 15 maart, waardoor ook het beroep bij de minister zonder voorwerp werd.

Er zijn wel afspraken gemaakt. Om te beginnen: hoe komt het dat dat zo lang is blijven liggen? Dat was omdat bij ons het principe 'first in, first out' wordt gehanteerd. Je kunt dossiers niet voortrekken, omdat je anders een ongelijke behandeling organiseert. Met het kabinet hebben we wel afgesproken – en ze hebben ons dat ook verzocht – om dossiers

die kunnen worden ingetrokken op basis van informatie die men in de loop van het traject kent, toch prioritair te behandelen, omdat uiteindelijk het beroep zonder voorwerp is geworden. Dat is de chronologie en de beoordeling zoals wij die vanuit het departement hebben gemaakt.

Stijn De Roo: Ik dank u voor de schets van de chronologie. Heb ik het goed begrepen dat jullie op 15 maart 2018 die nota hebben opgevraagd, maar die pas op 20 december 2019 hebben ontvangen?

Peter Cabus: We hebben die nota opgevraagd op 15 januari 2018.

Stijn De Roo: Januari, ja. Dat klopt.

Oké. Want de eerste vraag die in mij opkwam toen ik 15 januari 2018 hoorde, was de volgende. U hebt gezegd dat u pas in 2020 op de hoogte werd gesteld van de problematiek. Als het is opgevraagd op 15 januari 2018, zit daar dus een serieuze periode tussen. Maar ik vermoed dat u voor 20 december 2019 niet op de hoogte was, omdat die nota dan niet was ontvangen?

Peter Cabus: Ik ben niet degene die de dossiers behandelt. Dat is de afdeling die daarvoor bevoegd is. Ik heb die dossiers op dat moment ook zelf niet gezien.

Stijn De Roo: Ik heb nog een vraag rond die termijn van orde, die 2,5 à 3 jaar. U stelt dat het zo lang is door de complexiteit. Een deel van de onderzoekscommissie of een deel van ons verslag zou ook een aantal aanbevelingen voor de toekomst moeten zijn. Zijn er onderdelen die sneller zouden kunnen gaan?

Peter Cabus: Ik heb u ook gezegd dat die beroepsmogelijkheid ondertussen decretaal is afgeschaft. Het zou de OVAM zijn die die taak overneemt, waarbij er bij de beslissing telkens een hoorzitting wordt georganiseerd, zodat de betrokkene – het betrokken bedrijf in de meeste gevallen – de kans heeft om zijn verweermiddel ook in de hoorzitting duidelijk te maken. Vervolgens heb je natuurlijk de Raad van State. Dat is ook de reden waarom die administratieve beroepsmogelijkheid wordt afgeschaft, omdat je sowieso ook nog naar de Raad van State kunt stappen om je gelijk te kunnen halen.

Stijn De Roo: Oké, dat is helder.

Ten slotte heb ik nog een laatste vraag. Het departement zet sinds 2017-2018 vanuit de prioriteitstelling niet meer in op bodemsaneringsdossiers. Als de noodzaak bij de OVAM wordt vastgesteld in een dossier, kunnen ze wel nog steeds de insteek vragen van het departement. Heb ik dat goed begrepen? Kunt u mij schetsen wat de functie van het departement was bij die bodemsaneringsdossiers voor 2017? Wat deden jullie daar precies?

Peter Cabus: Daarop moet ik het antwoord schuldig blijven. Ik weet het niet. Misschien kan iemand anders daarop antwoorden?

Peter Balas: Voor de vergunningsplichtige activiteiten werd er aan ons een advies gevraagd. Toen ging het nog over de inrichtingen, de rubrieken die in een bodemsaneringsproject worden vergund. Dat ging vaak over bemaling en lozingsaspecten. Het zijn die aspecten uit de rubrieken 3, 53 enzovoort, waarover dan, als het over een klasse 1 ging of als er een – ik moet even teruggaan in mijn geheugen – A bij de rubriekentabel stond, aan ons een advies moest worden gevraagd.

Stijn De Roo: En weet u of de inzet die jullie daar deden, sinds die is weggevallen, wordt opgevolgd door de OVAM? Hebben jullie daar nog zicht op?

Peter Balas: Hoe de OVAM dat zelf precies heeft opgepakt, weet ik niet. Voor veel van die dossiers ging het over bodemsaneringen van tankstations en zo meer, en was er een

standaardkader bekend van lozingsnormen die onder de beste beschikbare technieken vallen. Het had dan ook weinig zin dat wij voor die dossiers nog eens een insteek zouden geven, met weer dezelfde parameters.

Behalve wij, de afdeling Milieuvergunningen op dat moment, was ook de VMM nog altijd een adviesverlenende instantie. Het is mij niet duidelijk of de VMM vandaag nog advies geeft in het kader van die bodemsaneringen. Dat kunt u hen het best zelf vragen. Maar vaak kwamen we tot dezelfde conclusie. En als je dan twee keer tot dezelfde conclusie komt en het alsmáar duidelijker is... Daarom hebben we die prioriteitstelling gedaan van 'Kijk, die informatie is bekend of die kan ook door de VMM worden aangeleverd, dus we gaan dat niet nog eens doen. En als er dan ingewikkelde dossiers zijn, waarbij er een bijkomende insteek nodig is, dan kunt u die vragen.'

Stijn De Roo: Oké. Ik heb nog één vraag. Ze is al gesteld door collega Daniëls, maar ik had ze ook opgeschreven en het antwoord was me niet helemaal duidelijk. We zitten vandaag met verschillende bedrijven die effectief nog PFAS lozen, los van de aanwezigheid in de bodem bij een aantal bedrijven. In de stukken zat er onder andere een lijstje van een 26-tal bedrijven, vanaf Kruibeke tot aan de grens met Nederland. Wat doen jullie nu precies met de screening van die bedrijven? En hoe leggen jullie daar prioriteiten in? Want het zijn er wel heel wat.

Peter Balas: Dat is een van de acties die wij nu voorstellen in het aangepaste actieplan, waarvan de goedkeuring zal volgen. Op het moment dat die goedkeuring er is, zullen we voor die dossiers ook een aanpassing van de lozingsnormen voorstellen via een bijstelling van de voorwaarden. En die lozingsnormen zullen we, ten eerste, in ieder geval in tijd beperken. Ten tweede zullen we uit de informatie waarover we nu beschikken maar ook uit de informatie die we moeten bevragen bij de bedrijven, opmaken of de lozingsnormen al kunnen worden aangescherpt. Door die beperking in termijn zullen de bedrijven zelf ook acties moeten ondernemen. Dus als dat inderdaad door de deputatie wordt gevolgd en die vergunningen worden aangepast, dan hebben ze een termijn voor de lozing van die parameters van 2 of 3 jaar – daarover zal eventueel nog discussie zijn. Die periode moeten ze dan ook gebruiken om vanuit hun eigen proces te analyseren. En als die lozingsnormen er niet meer zijn, dan mogen ze die stof niet meer lozen en moeten ze dus een nieuwe lozingsparameter aanvragen. En dat moet via een bijstelling, die ze dan minimum die 6 maanden die nodig zijn om het dossier rond te krijgen, op voorhand indienen, zodat ze tijdig opnieuw een lozingsparameter hebben. Die actie willen we nu vooral initiëren. Die zit mee in het actieplan, omdat er ook een bepaalde kost tegenover staat. Als je een bijstelling initieert, wordt de kost van het openbaar onderzoek doorgerekend. Dat zit rond de 2000 à 3000 euro per dossier. Dan kom je snel doorgerekend aan 75.000 euro. We willen die dingen wel opnemen, maar dan hebben we daar het liefst wel op voorhand de goedkeuring voor.

Stijn De Roo: Ik heb nog een laatste vraag. Op welke termijn willen jullie dat hebben afgehandeld?

Peter Balas: We zijn sowieso al bezig met de motivatie. Want als je zo'n wijzigingsvoorstel indient, is het zeer belangrijk dat het gemotiveerd is. Als die goedkeuring er is, dan willen we daar dit jaar mee starten. We zouden erin moeten kunnen slagen om tegen eind dit jaar, begin volgend jaar, die dossiers te hebben geïnitieerd. Dat is natuurlijk afhankelijk van wanneer de goedkeuring volgt, want we hebben een bepaalde tijd nodig.

Stijn De Roo: Dank u wel voor de antwoorden. Ik heb geen verdere vragen meer.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin: Voorzitter, ik had drie pagina's vol geschreven. U zult begrijpen dat er ondertussen toch wel een aantal van de vragen zijn beantwoord.

Mijnheer Cabus, ik wil even terugkeren naar deze voormiddag, naar – en dat is nog niet ter sprake gekomen – de fameuze Panoreportage. U hebt gezegd dat u verrast was dat iemand met een dergelijke getuigenis naar de media is gestapt. Ik zie het een beetje anders. U zegt ook dat u op geen enkel moment of op geen enkel niveau weet had van dergelijke zaken, zoals een beleid dat werd gevoerd ten aanzien van bedrijven zoals 3M en andere bedrijven in de haven. Maar ik concludeer daar eigenlijk iets anders uit. Klokkenluiders gaan meestal naar de media. Ik moet u het geval van Snowden niet vertellen. Hij is ook naar de media gestapt en u hebt gezien wat dat heeft teweeggebracht. Ik concludeer daaruit dat men ofwel intern nergens terecht kan met dergelijke zaken of dat men intern wel terecht kan met dergelijke zaken, maar dat men niet geloofwaardig wordt geacht. Dat is de conclusie die ik trek.

U hebt gezegd dat u gelooft wat er werd verteld in die Panoreportage. Men spreekt daarin over het beleid over een periode van 20 jaar. Ik kan me toch moeilijk voorstellen dat u, andere leidinggevendenden of het management niet op de hoogte waren van dergelijke mistoestanden. Dat kan er bij mij echt niet in.

Peter Cabus: Het enige dat ik daarop wil antwoorden is dat dat, zoals uit de reportage bleek, dateert uit de periode van voor 1 april 2017. En wij waren daar, voor zover het forensisch onderzoek dat zal bevestigen, gewoon niet bij betrokken. Wij wisten het gewoon niet, omdat het ook uit een vroeger tijdperk dateert, namelijk uit de periode voor 1 april 2017. Ik vind het ook spijtig dat die klokkenluiders dat moment niet klokkenluiden. Ik kan dat alleen maar vaststellen. Ik weet ook niet hoe dat komt. De zin die daarnet door de heer Schiltz werd geciteerd uit de forensische audit... Is dat misschien typisch? Ik weet niet of dat specifiek voor LNE was of voor ons of voor de hele Vlaamse overheid. Dat weet ik niet. Ik stel dat ook spijtig genoeg vast en ik zal dat zeker verder aankaarten bij mijn collega's, om te bekijken of we niet meer drempelverlagend kunnen werken in het intern vastpakken van zulke zaken, waarbij mensen veel gemakkelijker de stap durven zetten naar het melden van zulke zaken.

Willem-Frederik Schiltz: Een klein puntje van orde, voorzitter. Ik heb niet geciteerd uit de forensische audit, ik heb geciteerd uit de reportage.

Peter Cabus: Ja, maar die zin stond ook in de forensische audit.

De voorzitter: Ja, maar het is inderdaad toch belangrijk dat u dat even aangeeft, collega Schiltz.

Stefaan Sintobin: Oké, bedankt daarvoor. Ik wil trouwens iedereen bedanken voor de correcte en eerlijke antwoorden. Het is een verademing na sommige eerdere sessies.

Ik hoor nu al weken aan een stuk van diverse instanties en mensen dat hun kennis van PFOS en PFAS vrij recent is. U hebt trouwens ook gezegd dat jullie niet de nodige mensen hebben om informatie te vergaren en kennis te delen en dergelijke. Maar is er dan niemand die er ooit aan heeft gedacht – wij gebruiken hier soms de uitdrukking 'over het muurtje kijken' – om over de oceaan te kijken? Want ik dacht toch dat er in Amerika ook al eens een probleem was met een dergelijk geval, een nagenoeg gelijkaardige site als 3M in Zwijndrecht, x-aantal jaren geleden. Daaruit konden we toch lessen trekken en informatie vergaren? Maar blijkbaar is dat niet gebeurd. Dat is geen verwijt aan jullie, maar een opmerking in het algemeen. Hoe komt het dat niemand, ook bij jullie, daaraan heeft gedacht? Ik heb daarjuist even gegoogeld en als ik dan 'PFOS-schandaal Amerika' intik, dan krijg ik meteen een hele rij artikelen te zien. Die zijn natuurlijk niet allemaal wetenschappelijk, maar er kan toch informatie uit worden gepuurd die ook voor jullie en voor andere diensten interessant kan zijn.

Peter Cabus: Ik kan daar alleen maar bevestigend op antwoorden dat over het muurtje kijken en misschien zelfs verder, in ieder geval een grote les is die we hieruit moeten trekken.

Stefaan Sintobin: Verder heb ik nog een opmerking. We weten allemaal dat er mensen zijn – en zeker mensen vanuit de omgeving van 3M – die, net zoals wij, de commissie volgen van het begin tot het einde. Zij zullen ongetwijfeld verrast, verbaasd of verontwaardigd zijn dat het verlenen van vergunningen voor een groot deel afhangt van de info die wordt gegeven door bedrijven. Iemand – uzelf, mijnheer Cabus, collega D’Haese of collega Schauvliege – heeft daarnet gezegd dat we dat debat toch eens zullen moeten voeren. Want we zijn dus voor een groot deel afhankelijk van de informatie die bedrijven geven. En nu zien we – dat is toch bij iedereen de conclusie, lijkt mij – dat het in het geval van 3M over misleidende informatie gaat. Dan schort er toch wel iets aan deze procedure, lijkt mij. Ik weet ook wel dat we dat niet een-twee-drie kunnen oplossen en dat we niet alles kunnen afschuiven op de overheid, zoals collega Schauvliege zei. Maar ik denk dat het bij vele mensen heel vreemd overkomt dat dergelijke procedures bestaan.

Tot daar, voorzitter. Tenzij iemand daar nog op wenst te reageren?

De voorzitter: Ik denk dat het inderdaad eerder een beschouwing was, collega Sintobin.

Ik neem aan dat er nog een aantal punctuele vragen niet werden gesteld. Wie wil er nog allemaal het woord? Dan doen we het opnieuw in de volgorde die we daarnet hebben gevolgd. Eerst krijgt collega Rombouts het woord.

Tinne Rombouts: Ik kom graag terug op een uitspraak van daarnet. Wat de persoonlijke relaties met ministers en kabinetsmedewerkers betreft, verwacht ik niet dat die mensen samen op restaurant gaan. Maar ik verwacht wel dat ze op een professionele manier met elkaar omgaan. Daarom wil ik daar nog een bijkomende vraag over stellen.

Mijnheer Cabus, op de vraag van de heer Anaf of het kabinet u sneller op de hoogte had moeten brengen, stelde u heel scherp ‘ja’. Omgekeerd hebt u in de loop van de dag verschillende keren even scherp gesteld dat de informatiedoorstroming tussen de administraties goed is verlopen. Maar u zag pas in 2020 de urgentie in, en u geeft zelfs aan dat u ze toen niet zo inzag als u ze vandaag inziet.

We weten ondertussen dat er in 2018 een startvergadering is geweest van het PFAS-actieplan, waar u zelf ook bij betrokken bent. Ik hoor ook heel duidelijk dat er in uw departement een afdeling is die zich bezighoudt met een beroepsprocedure van 3M tegen de OVAM. Ook die informatie is dus alleszins binnen uw departement aanwezig. Maar ik leid daar dus uit af dat ook dat nooit op een interne vergadering naar boven is gekomen bij u, dus dat zich ook daar geen problematische of abnormale situaties hebben voorgedaan, aangezien het ook niet tot bij u is gekomen.

U gaf ook aan dat de beleidsraden in de vorige legislatuur wel plaatsvonden, maar u kunt zich niet herinneren dat de collega’s de PFAS-problematiek daar op de agenda hebben gezet of alleszins toch niet dermate hebben geëscaleerd zodat het bij u is blijven hangen. Maar omgekeerd verwacht u wel dat de minister of haar kabinet u op de hoogte zou hebben gebracht. Vindt u dat zelf de correcte weg van doorstroming van informatie, dat een minister aan de administratie moet doorgeven wat er eventueel gaande is? Zijn we zeker dat, als u niet op de hoogte was, die minister zelf de urgentie zou moeten hebben gevoeld en dat die u daarvan op de hoogte zou moeten hebben gebracht? Ik vind dat een heel rare weg van doorstroming van informatie. Mij lijkt het dat inderdaad, zoals u zelf aangeeft, de doorstroming binnen de administraties en over de administraties heen dermate zou moeten gebeuren dat, als er dan effectief een probleem is, het wordt geëscaleerd naar een kabinet en/of een minister. Althans, de afgelopen 20 jaar heb ik ervaren dat dat de normale weg is. Wat zie ik daar over het hoofd?

Peter Cabus: De informatie waarover het ging, ging niet over de PFAS-brede problematiek, maar specifiek – tenminste, dat is wat ik lees in de pers – over de concrete situatie rond 3M in Zwijndrecht en de specifieke situatie met betrekking tot de grondverzetproblematiek zoals die is gevat in de dading tussen Lantis en 3M.

Ik heb niet gezegd dat het de minister is die mij dat moet zeggen. Maar ik vind het wel logisch dat het kabinet – en dan is het nog de vraag wie dat dan precies moet zijn – op het moment dat er zo'n informatie is die toch wel impact heeft op de eigen werking, bijvoorbeeld op het vlak van vergunningverlening of advisering, als die informatie enkel in dat kanaal aanwezig is, niet bij mij of niet in de administratie... Want de hele werking rond PFAS – daarin hebt u gelijk – was een ambtelijke opdracht. Die is ook opgepakt, geïnitieerd en finaal afgeklopt door het managementcomité en daar was er een normale doorstroming.

De vraag waarop ik 'ja' antwoordde, ging specifiek over de problematiek die blijkbaar wel gekend was in het politiek stuurcomité, maar alleszins niet bij ons. En dat vind ik wel merkwaardig. Of liever – ik zal het woord merkwaardig niet gebruiken – het is gewoon een vaststelling dat ik dat niet wist en dat we dat ook niet konden gebruiken in ons eigen beleid. Dat is het punt dat ik daarmee wil aankaarten. Meer niet. Ik wil absoluut geen zwartepiet doorschuiven, verre van. Ik doe gewoon de vaststelling dat ik die informatie niet had en dat dat misschien toch wel wenselijk was geweest. Indien er wel een goede strategische relatie was geweest met het kabinet, zou het misschien wél zo zijn geweest. Ik weet het niet. Alleen, het is niet gebeurd. Maar daarmee wil ik niet meer zeggen dan wat ik nu zeg.

Tinne Rombouts: Nee, oké maar dat is, althans voor mij, een grote verduidelijking ten opzichte van waarop de vraagstelling in eerste instantie doelde.

Ik ga daar nog even op in, specifiek wat betreft het grondverzet. Ook daar is die informatie uiteraard wel aanwezig bij de administraties, zijnde Grondbank en de OVAM. Hoe is het mogelijk dat die doorstroming binnen de administraties niet is gebeurd? Want ook daarvan verwacht ik niet dat dat gebeurt via een kabinet en/of via een minister.

Peter Cabus: Daar ben ik het volledig mee eens.

Tinne Rombouts: Oké.

En wat de dading betreft, dat is een ruimer element. Maar ik had daarnet ook gevraagd of u op een of andere manier op de hoogte bent gebracht door een collega vanuit MOW. Ik heb begrepen dat er ook daar geen informatiedoorstroming is gebeurd. Wat de dading betreft, denk ik dat er daar geheimhoudingsclausules en dergelijke aan verbonden waren. Misschien was dat mee de oorzaak dat er geen bredere communicatie rond is gebeurd.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz: Ik heb nog een klein vraagje over de structuur van de administratie. Er is beleidsvoorbereidend werk en er is beleidsuitvoerend werk. Handhaving is uitvoerend.

De OVAM is een zelfstandig agentschap. Maar dat is vooral beleidsuitvoerend.

Het gaat mij over het verschil tussen die twee, tussen beleidsvoorbereidend en beleidsuitvoerend. Sommige stukken zitten dichtbij de kabinetten, namelijk in de administraties, en andere zijn meer zelfstandig. Is er iets voor te zeggen dat het logisch is om het beleidsvoerende in een departement te hebben en het beleidsuitvoerend/controlerende, iets verder weg en eerder in een zelfstandig agentschap te hebben?

Peter Cabus: Dat is een discussie die ik vergelijk met een pendel van een klok die heen en weer gaat. In de vorige legislatuur hadden we een Agentschap Inspectie Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed (RWO). Voor de stedenbouw was er dus een afzonderlijk agentschap. Toen is er beslist dat we dat zouden integreren, eerst in het Departement LNE en vervolgens in het Departement Omgeving, vanuit de logica dat de beleidsuitvoering op het vlak van handhaving het best ook wordt gekoppeld in de hele

cyclus waarbij je vertrekt vanuit planning, over vergunning en vervolgens handhaving en dan is de cyclus gesloten. Ik weet dat er vervolgens een discussie was dat dat veel te dicht bij de minister stond. Ik vind dat dus – excusez-moi le mot – zever. Want uiteindelijk heeft een agentschap evenzeer een verantwoording af te leggen ten aanzien van zijn bestuur. Oké, ik weet ook wel dat er een verschil is tussen een extern verzelfstandigd agentschap (EVA) en een intern verzelfstandigd agentschap (IVA). Een EVA heeft een eigen raad van bestuur die in principe eigenstandig, los van de minister – maar in de praktijk is dat niet waar – kan beslissen, terwijl een IVA ook rechtstreeks valt onder de structuur van het ministerie.

Er valt voor de twee logica's iets te zeggen. Aan de ene kant kun je zeggen dat handhaving beter volledig onafhankelijk is van eender wat. Maar dan is het risico dat er ook eigen logica's worden ontwikkeld die compleet los komen te staan van de beleidslogica – zonder daarmee te willen zeggen dat het door de minister moet worden aangestuurd, dat heb ik niet gezegd. En omgekeerd, zoals het vandaag het geval is in het departement, heb ik wel de indruk dat die onafhankelijkheid ook is gegarandeerd. Want finaal, vanuit de decreten, heb je die onafhankelijkheid sowieso. De bevoegde inspecteurs krijgen hun onafhankelijke rol, net zoals trouwens ook de vergunners, de gewestelijke omgevingsambtenaren (GOA's). Zij krijgen ook hun onafhankelijkheid door het decreet en vervolgens via een besluit. In die zin is die onafhankelijkheid in mijn ogen ook gegarandeerd in een structuur waarbij in een departement zoals het onze een poot Handhaving is georganiseerd.

Ik breng even iets in herinnering. Lang geleden, in het midden van de jaren 2000, was er zoiets als Beter Bestuurlijk Beleid (BBB). Een agentschap werd pas opgericht op het moment dat er voldoende eigenstandige opdracht was die eigenstandig aanspreekbaar was en voldoende volume had. Met andere woorden, de normale gang van zaken is dat het departement alles coördineert, van beleidsvoorbereiding tot en met uitvoering, behalve indien die uitvoerende opdracht zodanig eigenstandig wordt dat het een eigen agentschap zou verdienen. Vervolgens vloekt dat dan weer met de andere logica's die in de vorige regering werden ontwikkeld rond de holdingstructuur en rond de schaal. De schaaldiscussie, ook bij deze regering, gaat ervan uit dat een grotere schaal efficiënter is dan een kleinere. Daarover kun je discussiëren, want dan komen woorden als 'agile' enzovoort tevoorschijn.

Ik stel gewoon vast dat dat een soort van pendelbeweging is. Er is een beweging die vanuit een efficiëntie-overweging zegt dat we richting grotere schaal gaan en dat de vorige en huidige regering verdergaan op dat pad. En we zijn door verschillende bewegingen tot minder entiteiten en minder domeinen gekomen. Het zou kunnen dat er op een bepaald moment wordt gezegd: "Ja, maar nu zijn we toch wel te groot" en dat je dan toch weer eigenstandige activiteiten moet gaan detecteren in een uitvoerende poot. Ik ben trouwens nog vergeten te zeggen dat onder de regering van 2009-2014 de uitvoerende poot van Ruimte ook is geïntegreerd in het departement. Dat was toen ook een fusie. De afgelopen 12 jaar is de beweging vooral gegaan richting schaalvergroting. Dat heeft ook wel een aantal schaalvoordelen tot gevolg, die er bijvoorbeeld voor zorgen dat de 'schade' door de besparingen iets of wat kan worden gecompenseerd door de schaal. Maar zoals we hebben uitgelegd, kan dat zeker niet volledig. Maar hoe groter de versnippering, hoe groter het probleem, zeker in de besparingslogica van inefficiëntie in mijn ogen.

Willem-Frederik Schiltz: Maar bent u ervan overtuigd dat het huidige systeem voldoende adequaat is om de taken uit te voeren? Met andere woorden dat, als er problemen zouden zijn geweest, die niet te maken hebben met hoe het departement is georganiseerd?

Peter Cabus: Nee. Ik heb het al gezegd. Uit de getuigenis die we hebben gehoord, leid ik af dat het een probleem was van een voormalige chef. Ik ga er dan ook vanuit dat dat een zaak was van het vroegere management. Ik ga mij daar niet mee bemoeien. We zullen zien wat de audit daarover zal zeggen. Maar ik ben er wel zeker van dat de huidige systemen, ik zal niet zeggen 100 procent sluitend zijn, want dat kan nooit, maar wel de structurele garantie inbouwen om die dingen te voorkomen.

De voorzitter: Collega Schauvliege.

Mieke Schauvliege: Ik heb nog een vraag over de broeikasgasemissies van 3M. Die bedroegen in 2019 1,4 miljoen ton CO₂-equivalenten of een derde van de fluorgasemissies in België. In België stoten slechts een grote staalfabriek en enkele raffinaderijen en petrochemische bedrijven meer dan 1 miljoen ton CO₂-equivalenten en broeikasgassen uit. Het Vlaamse Gewest was in 2013-2020 verantwoordelijk voor deze emissies die onder de bindende Europese emissiedoelstellingen vallen.

In de inventarisrapporten uit 2015 en 2016 staat dat 3M reeds in 2014 concludeerde dat de fluorgasemissies mogelijk werden onderschat. De rapporten tot 2019 herhalen die boodschap. Pas in de inventaris in 2020 wordt het vermoeden bevestigd door metingen. Plots worden de emissies van voor 2017 tien keer hoger ingeschat, maar worden ook de emissies van alle jaren voordien tot 2005 herzien door de Vlaamse overheid.

Dergelijke herberekeningen zijn toegelaten. Het kan perfect volgens de internationale en Europese regels. Het jaar van de herberekening heeft wel een zeer grote impact op de emissieruimte in de non-ETS-sectoren van 2021-2030 omdat ze worden berekend volgens een formule die van toepassing is op de vorige jaren (ETS: emissions trading scheme). Hierdoor zal het reductietraject van ons land voor 2021-2030 hoger liggen. Volgens de federale administratie – het rapport zit in de stukken – is er 6,5 tot 6,8 miljoen ton CO₂-equivalenten aan toegelaten emissies voor 2021-2030 bijgekomen. Dus, door meer vervuiling te rapporteren in 2020, kan in de volgende periode meer worden vervuild.

Opmerkelijk genoeg geldt niet hetzelfde voor de afrekening van de broeikasgasemissies van voor 2013-2017. Omdat die gebeurt op basis van een rapportering van 2019, gelden nog de oude en veel lagere gerapporteerde emissiecijfers. Bijgevolg moet het Vlaamse Gewest voor de ongeveer 5 ton broeikasgasemissies van 3M in 2013-2017 geen emissierechten inleveren. Dat is heel bizar. Alles bij elkaar gaat het over 11 miljoen ton CO₂-equivalenten of de uitstoot van het hele Belgische wagenpark op een jaar.

Is het Departement Omgeving betrokken bij dit verhaal? Wie was hiervan op de hoogte? Hebben jullie meegewerkt aan die herrekening?

Peter Cabus: Ik verwijs naar een nieuwe hervorming. Onlangs, op 1 januari 2020, is het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) opgericht en ETS en broeikasgassen zijn een onderdeel van hun opdracht. Alle medewerkers die ermee te maken hebben en die vroeger inderdaad in het departement zaten – toch gedeeltelijk want een deel behoorde al tot het VEKA – zijn allemaal daar gelokaliseerd. Ik kan alleen maar verwijzen naar het VEKA en de mensen die daarvoor verantwoordelijk zijn.

Mieke Schauvliege: Maar voor 1 januari 2020 was het wel uw verantwoordelijkheid. Dus mijn vraag is: wat wist u ervan? Wat wist uw departement ervan, voor de hervorming?

Peter Cabus: Ik zou dan willen verwijzen naar de medewerker. Ik ken daar technisch, eerlijk gezegd, niets van.

Mieke Schauvliege: Wilt u dat dan opzoeken en aan ons bezorgen?

Peter Cabus: Ik kan het vragen aan mijn collega van het VEKA om dat op te zoeken.

Mieke Schauvliege: Dank u wel.

De voorzitter: Collega Daniëls nog.

Koen Daniëls: Collega's, dit is een onderzoekscommissie en het gaat hier ook over documenten en we staan hier onder ede.

Ik hoor daarnet tot twee keer toe zeggen dat de grond en de veiligheidsberm gewoon zuivere grond was. Dat is hier tot twee keer toe gezegd. Ik dacht: nu breekt mijn klomp. Ik ga terug naar de vergunning en de stukken. In de vergunning van de provincie Antwerpen en de stukken wordt voor die veiligheidsberm verwezen naar 'de passende beoordeling 3M op 24/01/2019'. Dat zit erbij, inclusief een stuk van de Grondbank. Die stukken zijn allemaal aan jullie bezorgd voor jullie advies. Er staat: "De als kern van de berm te gebruiken met organische stoffen verontreinigde bodem..." Dat is geen zuivere grond. "... wordt ingekapseld in een waterdichte folie zodat de uitloging naar de onderliggende bodem niet mogelijk is. Daarenboven is de bodem waarop de berm komt te liggen, eveneens verontreinigd met dergelijke stoffen. Volgens het advies van de OVAM is het stapelen van dergelijke verontreinigde bodems hier toegelaten." Geen zuivere grond. En dan ga ik kijken in de adviezen. Het advies van het Departement Omgeving, afdeling GOP – dat zijn jullie, denk ik – is een gunstig advies. Bij punt 6 gaan jullie voor de veiligheidsberm uit van 'het ter plaatse maximaal infiltreren van het hemelwater in de bodem'. Jullie adviseren ook om een gracht aan te leggen om het insijpelende hemelwater te vermijden. Sorry, hebben jullie wel gelezen waarover het ging? In de aanvraag staat het woord 'inkapselen'.

Jullie collega's van ANB hebben het wel goed gelezen. Op pagina 11 staat: "De uitgegraven grond die in de bermen wordt gestockeerd, betreft een met organische parameters verontreinigde grond (PFOS) welke voldoet aan de voorwaarden voor hergebruik binnen de kadastrale werkzone. In die zin wordt de kern van het grondlichaam ingekapseld met een folie om uitloging en verspreiding van verontreiniging te voorkomen." Op wat baseert u zich om hier onder ede te verklaren, op vraag van mijn collega's, dat in die berm zuivere grond zou zitten?

Peter Balas: Ik wil wel even reageren dat er inderdaad door de heer Cabus – in een verspreking, denk ik – is gezegd dat het over geen verontreinigde grond ging. We hebben in de daaropvolgende toelichting ook gezegd dat er in die aanvragen wel degelijk sprake is van verontreinigde grond. We hebben het rechtgezet en gezegd dat er voor dat specifieke dossier wel sprake was van verontreinigingen. Dat wil ik toch eerst rechtzetten.

En voor de inhoudelijke vraag waarom wij iets in die of die zin hebben geadviseerd, verwijs ik door naar mijn collega Rita Heyvaert.

Rita Heyvaert: De infiltratie heeft geen betrekking op de berm, maar betrekking op de verharding die wordt aangelegd, een brandweeweg, waarvoor moet worden geïnfilteerd volgens de gewestelijke hemelwaterverordening.

Koen Daniëls: Neen, neen, mevrouw, het staat onder punt 6 en het gaat wel degelijk over de veiligheidsberm. Verharding komt verder aan bod.

Ik vind het wel belangrijk dat hier duidelijk wordt gezegd dat het niet zo is dat de veiligheidsberm zuivere grond is, ook niet dat er organisch materiaal in zit. Collega's, PFOS zijn C-verbindingen en dus organisch en die grond is dus wel degelijk vervuild. Het staat zelfs in de vergunningsaanvraag en het staat in de vergunning. Ik stel vast dat ANB het heeft opgemerkt in een advies, maar ik stel vast dat de afdeling GOP het niet heeft opgemerkt. Als jullie spreken over de veiligheidsberm, spreken jullie over het infiltreren van de bodem in die berm.

Jullie hebben op de vraag van mijn collega geantwoord dat jullie het niet wisten van de veiligheidsberm en dat het zuivere grond was, maar dat klopt dus niet. Dank u wel voor uw correctie. Het staat er gewoon in.

Voorzitter, ik vind het echt belangrijk dat er geen verwarring over bestaat, want dan zitten we in een ander verhaal. Dat wou ik punctueel meegeven voor het verslag en voor iedereen hier aanwezig.

De voorzitter: Dank u wel, collega Daniëls. Heeft nog iemand bijkomende vragen of punten?

Peter Cabus: Ik zou graag even inpikken. Ik heb als niet-technicus die uitspraak gedaan. Ik sluit me aan bij Peter Balas. Ik heb het eindproduct snel gelezen op het moment dat ik uw vraag zag komen van 'Wat is hier aan de hand?'. Ik las die vergunning op het eerste zicht ook, op basis van de elementen die erin stonden, als 'Tiens, men heeft hier precies propere grond'. Dat was mijn bedenking, maar ik ben als niet-technicus waarschijnlijk uit de bocht gegaan.

Peter Balas: Ik wil ook nog iets toevoegen. We hebben dit als GOP wel degelijk opgemerkt, maar we hebben ook aangegeven dat er maar in één stuk van het hele dossier sprake is van die verontreiniging en meer niet. Dat is wat wij hebben aangegeven. Dat neemt niet weg dat er wel degelijk – en dat hebben we ook een paar keer in de commissie gezegd – in de aanvragen die sinds 2017 bij ons zijn gekomen, in die dossiers wel sprake is, al dan niet beperkt, over PFOS-verontreinigingen voor de dossiers die betrekking hebben op de zone rond Zwijndrecht.

De voorzitter: Collega Daniëls.

Koen Daniëls: Ik wil er toch nog eens op wijzen dat jullie in punt 17 van jullie eigen advies wel degelijk verwijzen naar de vergunning van 15 december 2017 voor de veiligheidsberm. Het passend advies hebben jullie ook gezien en het stuk van de OVAM hebben jullie ook gezien. Het gaat over de zuidelijke berm. Ik geef het maar mee en ik kan alleen vaststellen wat ik hier lees, en ik zeg het met heel veel nadruk. In de vergunning die de provincie dan heeft gegeven, is de passende beoordeling met de referentie letterlijk overgenomen. Met alle respect, in jullie advies staat er niets over. Wel bij ANB.

Peter Balas: Dit dossier is bij ons binnengekomen als een advies voor een stedenbouwkundige handeling. Dit dossier is behandeld door collega's die bezig waren rond de stedenbouwkundige voorschriften en de toetsing van de berm aan de ruimtelijke ordening. Er was geen IIOA, ingedeelde inrichting of activiteit, geen rubriek, geen bemaling waarvoor bij de beoordeling de collega's van Milieu om advies is gevraagd. Vandaar dat onze beoordeling – en dat hebben we ook aangegeven in de commissie – zich heeft toegespitst op de ruimtelijkeordeningsvraag.

Als andere instanties dat opmerken, des te beter, want het is net de bedoeling van het POVC om de verschillende dingen bijeen te leggen. Maar GOP Milieu is niet om advies gevraagd.

Koen Daniëls: Voorzitter, collega's, ik concludeer gewoon dat de uitspraak 'zuivere grond' of 'enkel organisch vervuilde grond', in de betekenis van takjes en blaadjes, niet zo is.

Sorry, maar ik lees ook dat collega's hier al wel degelijk zaken naar buiten aan het brengen zijn van 'Er is gelogen want het zou zuivere grond zijn'. Dat is het dus niet, niet in de aanvraag en niet in de vergunning. Dat vind ik toch belangrijk om hier gezegd te hebben.

Vicky Demeyer: Mag ik hier even op reageren? Mijn collega heeft daarstraks gezegd 'met organische stoffen verontreinigde grond'. PFAS zijn organische stoffen en vallen er dus perfect onder. Of er in het dossier al dan niet 'PFAS' staat, weet ik niet. Ik ben er niet van op de hoogte. Wat mijn collega heeft gezegd, is dus niet foutief.

De voorzitter: Dat is bij dezen dus duidelijk en rechtgezet.

Collega's, ik stel voor dat we hier afronden. Ik zou jullie willen danken voor jullie getuigenis en antwoorden op de vele vragen.

Mijnheer Cabus, we zien u volgende week opnieuw. Ik dank u om flexibel te zijn.

Hannes ANAF,
voorzitter

Tinne ROMBOUTS
Willem-Frederik SCHILTZ
Mieke SCHAUVLIEGE,
verslaggevers